

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ, ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ»

Διπλωματική Εργασία

**«Τα μέτρα οικονομικής πολιτικής ως αντιστάθμισμα των
συνεπειών της πανδημίας του COVID-19, σε επίπεδο
ευρωπαϊκής ένωσης»**

Φοιτητής: Μελιτζανάς Παναγιώτης ΑΜ:Μ011621011

Επιβλέπων καθηγητής: Τσίντζος Παναγιώτης

ΒΟΛΟΣ, 2023

Υπεύθυνη Δήλωση

Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας αυτής της διπλωματικής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στη διπλωματική εργασία. Επίσης έχω αναφέρει τις όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες. Επίσης βεβαιώνω ότι αυτή η πτυχιακή εργασία προετοιμάστηκε από εμένα προσωπικά ειδικά για τις απαιτήσεις του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών στην Εφαρμοσμένη Οικονομική του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΕΛΙΤΖΑΝΑΣ

ΒΟΛΟΣ, ΙΑΝΟΥΡΙΟΣ 2023

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή της διπλωματικής μου εργασίας, κύριο Τσίντζο Παναγιώτη, του οποίου η βοήθεια ήταν πολύτιμη. Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές του ΠΜΣ για όλες τις γνώσεις που μου πρόσφεραν. Τέλος, ιδιαίτερες ευχαριστίες θα ήθελα να αποδώσω στην οικογένειά μου και τους φίλους μου για την αμέριστη συμπαράσταση, καθώς και για την ψυχολογική υποστήριξη που μου προσέφεραν κατά την διάρκεια εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	1
Abstract	2
Εισαγωγή	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ.	5
1.1 Η έννοια της οικονομικής κρίσης και ο παράγοντας παγκοσμιοποίηση.....	5
1.2 Παγκόσμια οικονομική κρίση, ως αποτέλεσμα της υγειονομικής κρίσης.....	7
1.3 Η ευρωπαϊκή οικονομική κρίση και η κρίση του COVID-19.....	12
1.4 Σύγκριση της COVID-19 με τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008.....	15
1.4.1 Παράγοντες που επηρέασαν διαφορετικά τις οικονομίες των χωρών	16
1.5 Ομοιότητες της πανδημίας της COVID-19 με εκείνες της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008.	17
1.6 Ιστορική αναδρομή στις πανδημίες και οι οικονομικές επιπτώσεις στην Ευρώπη.....	20
1.7 Το ιστορικό της πανδημίας COVID-19	22
1.8 Τα αντανακλαστικά των κυβερνήσεων απέναντι στην κρίση.....	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ.	25
2.1 Ποσοστά ανεργίας στην Ελλάδα κατά την περίοδο 2010-2021	25
2.1.1 Ποσοστά ανεργίας στις 27 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά την περίοδο 2010-2021	26
2.2 Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή	27
2.3 Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	31
2.4 Οικονομική ανισότητα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης- Ο συντελεστής Gini	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Η ΠΑΝΔΗΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	38
3.1 Οι προκλήσεις της πανδημίας στην ελληνική οικονομία.....	38
3.2 Μέτρα τη φορολογικής πολιτικής της Ελλάδας κατά την διάρκεια της πανδημίας.....	40
3.3 Παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας στην ελληνική οικονομία.....	41
3.4 Οι επιπτώσεις της πανδημίας στην Ελληνική Οικονομία	42
3.5 Πίνακας παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ.....	48

4.1 Ο άξονας της νομισματικής πολιτικής της ΕΕ	48
4.1.1 Επεκτατική νομισματική πολιτική για την αντιμετώπιση της πανδημίας. Πως επηρεάζονται οι καμπύλες IS-LM	49
4.2 Ο άξονας της δημοσιονομικής πολιτικής.....	51
4.3 Αντίδραση της ευρωπαϊκής ένωσης στην κρίση COVID19	54
4.4 Συμπεράσματα της νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	56
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ	
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ COVID19	58
5.1 Σύγκριση μηχανισμών της χρηματοπιστωτικής κρίσης και της κρίσης COVID19	58
5.2 Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας (ESM)	58
5.3 Ο μηχανισμός ανάκαμψης και σταθερότητας (RRF).....	60
5.4 Το πρόγραμμα υποστήριξης για τον μετριασμό της ανεργίας SURE.....	62
5.4.1 Συστήματα μειωμένου ωραρίου στα πλαίσια του μηχανισμού SURE	63
5.5 Next Generation Eu	65
5.6 Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και το Πανευρωπαϊκό Ταμείο Εγγυήσεων...	66
5.7 Η Επενδυτική πρωτοβουλία αντιμετώπισης του Κορωνοϊου	67
5.8 Πανδημικό Πρόγραμμα Έκτακτης Αγοράς (PEPP).....	68
5.9 Συμπεράσματα	70
Βιβλιογραφία.	74

Ευρετήριο Εικόνων.

<i>Εικόνα 1 Οι φάσεις του οικονομικού κύκλου</i>	6
<i>Εικόνα 2 Ανάλυση ζήτησης και προσφοράς των επιπτώσεων του COVID-19</i>	10
<i>Εικόνα 3 Αριθμός ανέργων στην αεροπορική βιομηχανία λόγω της πανδημίας COVID-19</i>	11
<i>Εικόνα 4 Σοκ στη προσφορά και ζήτηση</i>	19
<i>Εικόνα 5 Μετατόπιση καμπύλης LM</i>	51
<i>Εικόνα 6 Νομισματική και Δημοσιονομική αντίδραση της ΕΕ</i>	53
<i>Εικόνα 7 Η αντίδραση της ΕΕ Πηγή: European Commission</i>	56
<i>Εικόνα 8 Ο Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας Πηγή: European Union</i>	62
<i>Εικόνα 9 Τομείς χρηματοδότησης του προγράμματος SURE. Πηγή: European Commission</i>	63

Ευρετήριο Διαγραμμάτων.

<i>Διάγραμμα 1 Δημοσιονομική αντίδραση των χωρών στην κρίση COVID-19 ανά εισόδημα, Πηγή: Worldbank</i>	24
<i>Διάγραμμα 2 Ανεργία στην Ελλάδα 2010-2022 Πηγή: Eurostat</i>	26
<i>Διάγραμμα 3 Ανεργία στις 27 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2010-2021 Πηγή: Eurostat</i>	27
<i>Διάγραμμα 4 Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή στην Ελλάδα 2010-2021 Πηγή: Eurostat</i>	29
<i>Διάγραμμα 5 Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή στις 27 χώρες της ΕΕ 2010-2021 Πηγή: Eurostat</i>	30
<i>Διάγραμμα 6 Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή στην Ελλάδα και στην ΕΕ στα τρόφιμα και ποτά Πηγή: ECB</i>	30
<i>Διάγραμμα 7 Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή στην Ελλάδα και στην ΕΕ στην Υγεία Πηγή: ECB</i>	30
<i>Διάγραμμα 8 ΑΕΠ της Ελλάδος 2010-2021 Πηγή: Eurostat</i>	32
<i>Διάγραμμα 9 Συντελεστής Gini στην ΕΕ 2021 Πηγή: Eurostat</i>	35
<i>Διάγραμμα 10 Συντελεστής gini για τις χώρες G7 2021 Πηγή: Eurostat</i>	35
<i>Διάγραμμα 11 Συντελεστής gini στην Ελλάδα 2010-2021 Πηγή: Eurostat</i>	36
<i>Διάγραμμα 12 Συντελεστής Gini στην Ελλάδα 2021 Πηγή: Eurostat</i>	36

Ευρετήριο Πινάκων.

<i>Πίνακας 1 Ποσοστά ανεργίας στην Ελλάδα 2010-2021</i>	25
<i>Πίνακας 2 Ποσοστά ανεργίας στις 27 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης Πηγή: Eurostat ...</i>	26
<i>Πίνακας 3 Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή στην Ελλάδα 2010-2021 Πηγή: Eurostat</i>	28
<i>Πίνακας 4 Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή στην Ευρωπαϊκή Ένωση 2010- 2021 Πηγή: Eurostat</i>	29
<i>Πίνακας 5 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της Ελλάδας 2010-2021 Πηγή: Eurostat</i>	31
<i>Πίνακας 6 Συντελεστής Gini στην ΕΕ 2021 Πηγή: Eurostat</i>	34
<i>Πίνακας 7 Πίνακας παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση των συνεπειών του COVID-19 .</i>	47

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΕΚΤ-Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

ΕΕ-Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΤΕΠ- Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων

ΜμΕ -Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις

PEPP-Pandemic Emergency Purchase Programme

APP-Asset purchase programs

SURE-Support to Mitigate Unemployment Risks in An Emergency

TLTRO- Targeted longer-term refinancing operations

LTRO-Long-Term Refinancing Operations

CRII+ Coronavirus Response Investment Initiative Plus

ΜΑΑ Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

Σημαντικοί όροι: κορονοϊός, ανεργία, πολιτικές ανασυγκρότησης, νομισματική πολιτική, sure, next generation, κρίση

Περίληψη

Ο COVID-19, γνωστός και ως κορονοϊός, είναι μια εξαιρετικά μεταδοτική ασθένεια που προκαλείται από τον ιό SARS-CoV-2. Εμφανίστηκε για πρώτη φορά στην Κίνα το 2019 και έκτοτε εξαπλώθηκε παγκοσμίως, οδηγώντας σε σημαντικές πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις. Η πανδημία του COVID-19 έχει οδηγήσει σε εκτεταμένες αναταραχές, συμπεριλαμβανομένου του κλεισίματος επιχειρήσεων και σχολείων, ταξιδιωτικούς περιορισμούς και την εφαρμογή μέτρων κοινωνικής αποστασιοποίησης. Οι οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας ήταν σοβαρές, με πολλές χώρες να βιώνουν ύφεση και υψηλά επίπεδα ανεργίας.

Η οικονομική κρίση του 2008, γνωστή και ως παγκόσμια οικονομική κρίση, ήταν μια περίοδος οικονομικής ύφεσης που επηρέασε τις αγορές σε όλο τον κόσμο. Προκλήθηκε από την κατάρρευση της αγοράς κατοικίας στις Ηνωμένες Πολιτείες, η οποία οδήγησε σε κρίση στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η κρίση χαρακτηρίστηκε από έλλειψη ρευστότητας στις πιστωτικές αγορές, που οδήγησε σε επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας και υψηλά επίπεδα ανεργίας. Οι κυβερνήσεις και οι κεντρικές τράπεζες παρενέβησαν με διάφορα μέτρα, όπως προγράμματα διάσωσης και χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής, για να προσπαθήσουν να σταθεροποιήσουν το χρηματοπιστωτικό σύστημα και να τονώσουν την οικονομική ανάπτυξη. Τόσο η πανδημία COVID-19 όσο και η χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 είχαν σημαντικές επιπτώσεις στην παγκόσμια οικονομία και συνεχίζουν να διαμορφώνουν την οικονομική πολιτική και τη λήψη αποφάσεων σήμερα.

Στην παρούσα εργασία αρχικά γίνεται σύγκριση της κρίσης του COVID-19 και της οικονομικής κρίσης του 2008, στην συνέχεια παρουσιάζονται οι επιπτώσεις στην ελληνική οικονομία καθώς και διάφοροι οικονομικοί δείκτες. Τέλος δίνεται έμφαση στην νομισματική και δημοσιονομική πολιτική της ΕΕ και παρουσιάζονται οι διάφοροι μηχανισμοί που λειτούργησαν ώστε να αντιμετωπιστούν οι οικονομικές συνέπειες της πανδημίας.

Important terms: coronavirus, unemployment, restructuring policies, monetary policy, SURE, next generation, crisis

Abstract

COVID-19, also known as the coronavirus, is a highly contagious disease caused by the SARS-CoV-2 virus. It first emerged in China in 2019 and has since spread globally, leading to significant political, economic, and social impacts. The COVID-19 pandemic has led to widespread disruptions, including the closure of businesses and schools, travel restrictions, and the implementation of social distancing measures. The economic impact of the pandemic has been severe, with many countries experiencing a recession and high levels of unemployment.

The financial crisis of 2008, also known as the global financial crisis, was a period of economic downturn that affected markets around the world. It was caused by the collapse of the housing market in the United States, which led to a crisis in the global financial system. The crisis was characterized by a lack of liquidity in the credit markets, leading to a slowdown in economic activity and high levels of unemployment. Governments and central banks intervened with various measures, such as bailouts and monetary policy easing, to try to stabilize the financial system and stimulate economic growth. Both the COVID-19 pandemic and the financial crisis of 2008 had significant impacts on the global economy and continue to shape economic policy and decision-making today.

In this paper, a comparison is made between the crisis of COVID-19 and the economic crisis of 2008, then the effects on the Greek economy are presented as well as various economic indicators. Finally, the monetary and fiscal policy of the EU is emphasized and the various mechanisms that worked to deal with the economic consequences of the pandemic are presented.

Εισαγωγή

Η πανδημία Covid-19 είχε σημαντική επίδραση στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και τα κράτη μέλη της. Ο ιός εμφανίστηκε στη Γουχάν της Κίνας τον Δεκέμβριο του 2019 και γρήγορα εξαπλώθηκε για να εξελιχθεί σε παγκόσμια πανδημία, με την Ευρώπη να είναι μια από τις περιοχές που επλήγησαν περισσότερο.

Ως απάντηση στην κρίση, η ΕΕ ενεργοποίησε τους μηχανισμούς διαχείρισης κρίσεων και εργάστηκε για να συντονίσει την αντίδραση των κρατών μελών της. Αυτό περιελάμβανε τη δημιουργία του Μηχανισμού Πολιτικής Προστασίας της ΕΕ, ο οποίος παρείχε ένα πλαίσιο για τα κράτη μέλη να ανταλλάσσουν πόρους και εμπειρογνωμοσύνη για την καταπολέμηση του ιού.

Η ΕΕ παρείχε επίσης οικονομική και υλικοτεχνική υποστήριξη σε χώρες που επλήγησαν από την πανδημία, μεταξύ άλλων μέσω της χρήσης του Ταμείου Αλληλεγγύης της και της ανάπτυξης ιατρικού προσωπικού και εξοπλισμού. Επιπλέον, η ΕΕ διαδραμάτισε βασικό ρόλο στην εξασφάλιση και τη διανομή εμβολίων στα κράτη μέλη, σε στενή συνεργασία με φαρμακευτικές εταιρείες και στο συντονισμό των προσπαθειών προμήθειας μεταξύ των κρατών μελών.

Ταυτόχρονα, η ΕΕ εφάρμοσε μέτρα για την προστασία της δημόσιας υγείας και την υποστήριξη της οικονομικής ανάκαμψης εντός των συνόρων της. Αυτό περιλάμβανε την εφαρμογή των ταξιδιωτικών περιορισμών και την ανάπτυξη κατευθυντήριων γραμμών για τα κράτη μέλη σχετικά με τον τρόπο ασφαλούς άρσης των μέτρων καραντίνας και επιστροφής σε έναν πιο φυσιολογικό τρόπο ζωής. Η ΕΕ παρείχε επίσης πακέτα οικονομικής στήριξης στα κράτη μέλη, μεταξύ άλλων μέσω της χρήσης της διευκόλυνσης ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, η οποία ιδρύθηκε για να παρέχει χρηματοδότηση στα κράτη μέλη για την εφαρμογή μέτρων για τον μετριασμό των οικονομικών επιπτώσεων της πανδημίας.

Παρά τις προσπάθειες αυτές, η πανδημία είχε σημαντικό αντίκτυπο στην ΕΕ και τα κράτη μέλη της. Ο ιός έχει προκαλέσει εκτεταμένες ασθένειες και απώλειες ζωών και

τα μέτρα που ελήφθησαν για τον έλεγχο της εξάπλωσής του διατάραξαν την οικονομική δραστηριότητα και οδήγησαν σε υψηλά επίπεδα ανεργίας και οικονομικής αβεβαιότητας.

Κοιτάζοντας το μέλλον, η ΕΕ θα αντιμετωπίσει προκλήσεις όσον αφορά τη συνέχιση της καταπολέμησης της εξάπλωσης του ιού και την αντιμετώπιση των οικονομικών επιπτώσεων της πανδημίας. Αυτό θα απαιτήσει τον συνεχή συντονισμό των προσπάθειών μεταξύ των κρατών μελών και τη συνεχή υποστήριξη της ΕΕ. Θα απαιτήσει επίσης την αποτελεσματική διανομή και χορήγηση εμβολίων, καθώς και την εφαρμογή μέτρων για τη στήριξη της οικονομικής ανάκαμψης και την αντιμετώπιση των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων που έχουν επιδεινωθεί από την πανδημία

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ.

1.1 Η έννοια της οικονομικής κρίσης και ο παράγοντας παγκοσμιοποίηση

Η επιτάχυνση της παγκοσμιοποίησης σε οικονομικό επίπεδο οδήγησε στην ανάπτυξη του Διεθνούς Χρηματοοικονομικού Συστήματος, μέσω της αύξησης του διεθνούς εμπορίου και την επέκταση των πολυεθνικών επιχειρήσεων, της κινητικότητας των κεφαλαίων και φυσικά της ανάπτυξης της τεχνολογίας. Απότοκος αυτού ήταν, ουσιαστικά, η δημιουργία ενός συστήματος με κύριο χαρακτηριστικό την αστάθεια στην παγκόσμια κοινότητα και οικονομία και την εμφάνιση οικονομικών κρίσεων στα κράτη και τις αγορές, με σημαντικές επιπτώσεις σε μακροοικονομικούς δείκτες, όπως είναι η ανεργία, ο πληθωρισμός και τα ελλείμματα (*Προδρομίδης Κ., 2003*). Διαχεόμενα σε όλο τον κόσμο, δημιουργούνται ανισορροπίες, εγχωρίως και διεθνώς.

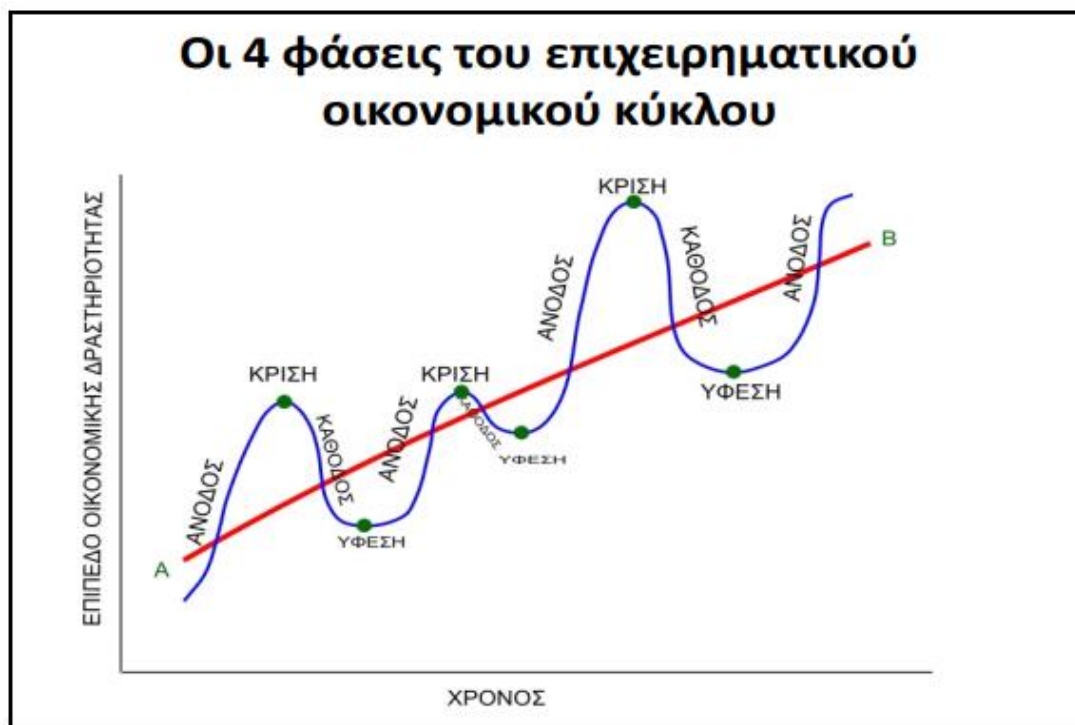
Μιλώντας για οικονομική κρίση, νοείται το φαινόμενο της διαρκούς και αισθητής μείωσης της οικονομικής δραστηριότητας¹ σε μια οικονομία - οι επενδύσεις, ειδικά, όντας ο πιο σημαντικός δείκτης, όταν μεταβάλλονται, παρασύρουν όλα τα υπόλοιπα οικονομικά μεγέθη.

Οι οικονομικοί κύκλοι αποτελούνται από τέσσερις φάσεις τη φάση της ανόδου (ανάκαμψη και άνθηση της οικονομίας), τη φάση της κρίσης, τη φάση της καθόδου ή της ύφεσης και τη φάση της ανάρρωσης ή αναζωογόνησης (ύφεση και στασιμότητα). Ειδικότερα, η φάση της κρίσης παρουσιάζεται όταν η οικονομία, κατά τη διάρκεια εξέλιξης της φάσης της ανόδου, γίνεται πιο ευάλωτη σε διάφορες επιδράσεις διαταραχής, προερχόμενες είτε μέσα, είτε έξω από το οικονομικό σύστημα (*Δαλαμάγκας Β., 2003*). Είναι πρόδηλο, ότι η οικονομία, στη διάρκεια της ανόδου, αναπτύσσει όλα εκείνα τα αίτια, που μετέπειτα θα την οδηγήσουν σε ύφεση και κρίση². Επιχείρημα της παραπάνω άποψης είναι ότι το επίπεδο πλήρους απασχόλησης σε αυτή τη φάση της ανόδου είναι

¹Η έννοια της οικονομικής δραστηριότητας, αναφέρεται σε όλα τα μακροοικονομικά μεγέθη της οικονομίας, όπως η εργασία, το ΑΕΠ, οι τιμές, η αποταμίευση, η κατανάλωση, οι επενδύσεις κλπ. (*Βάβουρας Ι., 2013*)

εγγύτερα, ενώ παρατηρούνται έντονες πιέσεις των τιμών προς τα άνω. Αποτέλεσμα αυτού είναι να παρατηρείται έλλειμμα εργατικού δυναμικού στην αγορά εργασίας και ενδεχόμενη αύξηση του κόστους.

Στον αντίποδα, κατά τη φάση της οικονομικής κρίσης (καθόδου), η οικονομική δραστηριότητα υφίσταται μια συνεχή συρρίκνωση. Αυτό σημαίνει μείωση της συνολικής ζήτησης, μείωση της παραγωγής και, λόγω ακαμψίας μισθών, ζημιά σε κλάδους. Αυτή μεταφράζεται σε μείωση εισοδημάτων, ως αποτέλεσμα της μείωσης της απασχόλησης και μείωση της συνολικής ενεργού ζήτησης, που οδηγεί σε νέα μείωση τιμών και παραγωγής και επομένως επιπρόσθετη αύξηση ανεργίας.

Εικόνα 1 Οι φάσεις του οικονομικού κύκλου

²Π.χ. νέες μέθοδοι παραγωγής και νέα προϊόντα που επηρεάζουν το κόστος παραγωγής και τη ζήτηση μπορεί να οδηγήσουν σε κακή οργανική διάρθρωση της παραγωγής.

1.2 Παγκόσμια οικονομική κρίση, ως αποτέλεσμα της υγειονομικής κρίσης.

Η πανδημία του COVID-19 είχε σοβαρό αντίκτυπο στις οικονομίες των αναδυόμενων χωρών, αποκαλύπτοντας και επιδεινώνοντας προϋπάρχουσες οικονομικές ευπάθειες. Πολλά νοικοκυριά και επιχειρήσεις δεν ήταν εξοπλισμένα για να χειριστούν τη μεγάλη και παρατεταμένη απώλεια εισοδήματος που προκλήθηκε από την πανδημία. Η έρευνα δείχνει ότι πάνω από τα μισά νοικοκυριά τόσο στις αναδυόμενες όσο και στις προηγμένες οικονομίες δεν ήταν σε θέση να διατηρήσουν τη βασική κατανάλωση για περισσότερο από τρεις μήνες εάν αντιμετώπιζαν απώλεια εισοδήματος. Επιπλέον, η μέση επιχείρηση είχε αρκετά αποθέματα μετρητών για να καλύψει τα έξοδα για 55 ημέρες ή λιγότερο. Πριν από την κρίση, πολλά νοικοκυριά και επιχειρήσεις στις αναδυόμενες οικονομίες αντιμετώπιζαν μη βιώσιμα επίπεδα χρέους, τα οποία έγιναν ακόμη πιο δύσκολο να διαχειριστούν καθώς η πανδημία οδήγησε σε σημαντική μείωση του εισοδήματος και των επιχειρηματικών εσόδων.

Η πανδημία είχε επίσης σημαντικό αντίκτυπο στην παγκόσμια φτώχεια και ανισότητα, με αποτέλεσμα την αύξηση της φτώχειας για πρώτη φορά σε μια γενιά. Οι μειονεκτούντες πληθυσμοί έχουν επηρεαστεί δυσανάλογα από τις απώλειες εισοδήματος, οδηγώντας σε αύξηση της ανισότητας εντός και μεταξύ των χωρών. Η προσωρινή ανεργία ήταν υψηλότερη και έφτασε στο 70% των χωρών για όσους ολοκλήρωσαν μόνο την πρωτοβάθμια εκπαίδευση και όσοι είχαν χαμηλότερο επίπεδο τυπικής εκπαίδευσης, όπως οι νέοι, οι γυναίκες, οι αυτοαπασχολούμενοι και οι περιστασιακοί εργαζόμενοι, υπέστησαν μεγαλύτερες απώλειες εισοδήματος. Ειδικά οι γυναίκες επηρεάστηκαν από απώλειες εισοδήματος και απασχόλησης, καθώς ήταν πιο πιθανό να απασχοληθούν σε τομείς που επηρεάζονταν περισσότερο από τα μέτρα καραντίνας και κοινωνικής απόστασης.

Οι μικρότερες επιχειρήσεις, οι άτυπες επιχειρήσεις και εκείνες με περιορισμένη πρόσβαση σε επίσημη πίστωση επλήγησαν περισσότερο από τις απώλειες εισοδήματος της πανδημίας. Οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις μπόρεσαν να καλύψουν δαπάνες για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα σε σύγκριση με τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ενώ οι

πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις υπερεκπροσωπούνται σε τομείς που επλήγησαν περισσότερο από την κρίση, όπως οι υπηρεσίες παροχής καταλύματος και εστίασης, το λιανικό εμπόριο κ.α.

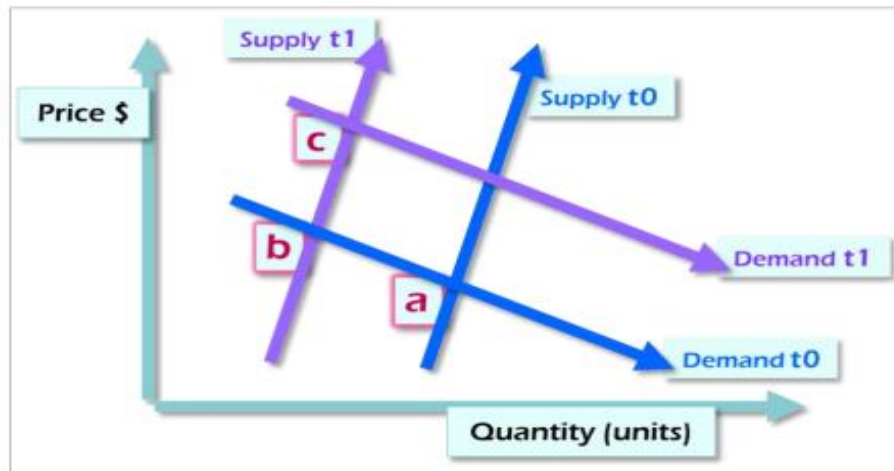
Αναλυτικότερα, η πανδημία του κορωνοϊού έχει αρνητικό αντίκτυπο στην παραγωγή και εφοδιασμό. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το εμπόριο ηλεκτρονικών. Είναι κατανοητό ότι η πανδημία ξεκίνησε στην Κίνα, όπου το μεγαλύτερο μέρος των ηλεκτρονικών ειδών παράγονται. Ήδη από τα τέλη Ιανουαρίου του 2020, άρχισαν να εμφανίζονται ειδήσεις σχετικά με την αναστολή λειτουργίας διαφόρων εργοστασίων παραγωγής ημιαγωγών, διαφόρων ηλεκτρονικών εξαρτημάτων και συσκευών - τα εργοστάσια της Foxconn των smartphones, ήταν προσωρινά κλειστά, ενώ παράλληλα ορισμένα εργοστάσια της Samsung, το εργοστάσιο της Tesla στην Κίνα και πολλές άλλες επιχειρήσεις ανέστειλαν επίσης τη λειτουργία τους. Αυτό προκάλεσε έλλειψη ακόμη και βασικών εξαρτημάτων, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν ακόμη μεγαλύτερες δυσκολίες στην παραγωγή ακόμα και οικιακών συσκευών.(Hosain και Rasel, 2020)

Επιπρόσθετα σημαντικά προβλήματα προέκυψαν και στις αλυσίδες εφοδιασμού. Η παραγωγή ειδών και προϊόντων δεν αρκεί για οικονομική ανάκαμψη αν δεν ακολουθεί κατανάλωση και εμπορική δραστηριότητα – η εμπορική δραστηριότητα περιλαμβάνει και τις εισαγωγές και τις εξαγωγές. Το πρόβλημα της εφοδιαστικής προέκυψε λόγω του κλεισίματος των μεμονωμένων περιοχών και περιορισμών στα εξωτερικά σύνορα, συμπεριλαμβανομένων των θαλάσσιων συνόρων, αναφορικά με τις μετακινήσεις. Ως αποτέλεσμα, ακόμη και τα εργοστάσια που λειτουργούσαν σε χώρες, που δεν είχαν πληγεί τόσο πολύ από τον COVID, έπρεπε να μειώσουν την παραγωγή. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η Apple και τα σημαντικά προβλήματα εφοδιασμού που αντιμετώπισε. Έφτασε στο σημείο η εταιρεία να αναγκαστεί να περιορίσει τις πωλήσεις των συσκευών της για ένα διάστημα καθώς θεωρούσε ότι αν η παραγωγή συνεχιζόταν με κανονική ροή δε θα μπορούσε να ανταποκριθεί πλήρως στη ζήτηση. (Javorick,2020)

Είναι πρόδηλος ο αντίκτυπος του COVID-19 στην πλευρά της προσφοράς, με το κλείσιμο εργοστασίων και επιχειρήσεων οδηγώντας σε συρρίκνωση της μακροοικονομικής προσφοράς αγαθών και υπηρεσιών, μετακινώντας την παγκόσμια οικονομία σε σημείο χαμηλότερης παραγωγή και επομένως υψηλότερες τιμές ή αυτό που είναι γνωστό ως στασιμοπληθωρισμός³. Ο δευτερογενής αντίκτυπος μιας παγκόσμιας επιδημίας οδηγεί σε μέτρια έως σημαντική συρρίκνωση της ζήτησης. Αυτό οφείλεται στο ότι οι διαταραχές στην πλευρά της προσφοράς με την αναστολή λειτουργίας ή ακόμα και το κλείσιμο εργοστασίων και χώρων εργασίας, οι καταναλωτές περιόρισαν τις δαπάνες τους, μετατοπίζοντας τις καμπύλες ζήτησης προς τα μέσα (εικόνα 2), απόρροια του οποίου είναι η μείωση του ΑΕΠ, ενισχύοντας ταυτόχρονα την ανεργία και μετριάζοντας τις αυξήσεις των τιμών. Βέβαια, μέρος αυτής της χαμένης ζήτησης είναι προσωρινή, καθώς όταν η επιδημία υποχωρήσει, οι καταναλωτές θα καλύψουν τις δαπάνες τους. Όμως, ένα μέρος της ζήτησης θα χαθεί μόνιμα, με αποτέλεσμα τη μακροπρόθεσμη μείωση της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης και τα πρώτα σημάδια πληθωρισμού, ως αποτέλεσμα του COVID-19, καθώς οι αλυσίδες εφοδιασμού και η παροχή αγαθών και υπηρεσιών έχουν διαταραχθεί.

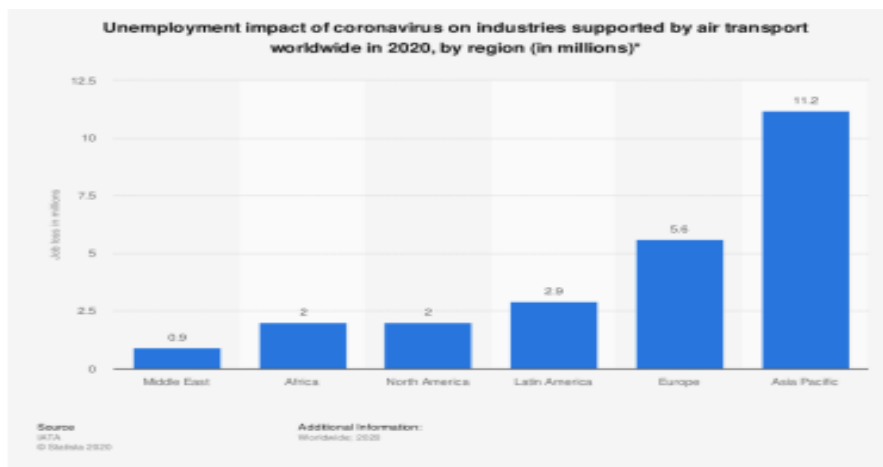
Η πανδημία COVID-19 επηρέασε σοβαρά και τον κλάδο των αεροπορικών εταιρειών λόγω των προαναφερθέντων περιορισμών στις μετακινήσεις, προκειμένου να μετριαστούν οι επιπτώσεις του κορονοϊού. Η αεροπορική βιομηχανία καθώς και τα αεροδρόμια αντιμετώπισαν σημαντική απώλεια εσόδων ως αποτέλεσμα της έλλειψης αεροπορικής κίνησης. Περίπου το 57% των αεροσκαφών ευρείας ατράκτου, των αεροσκαφών στενής ατράκτου, και των περιφερειακών βρίσκονται σε αποθήκες, με τις απώλειες στον ταξιδιωτικό κλάδο το 2020 να εκτιμάται σε 651 εκατ. δολαρίων. (Dube et al 2021)

³Είναι η ανορθόδοξη συνύπαρξη από τη μία πλευρά ύφεσης και υψηλής ανεργίας και [πληθωρισμού υψηλού επιπέδου](#) από την άλλη

Εικόνα 2 Ανάλυση ζήτησης και προσφοράς των επιπτώσεων του COVID-19

Επιπρόσθετα, και λόγω των περικοπών δαπανών στις οποίες προχώρησαν οι αεροπορικές εταιρίες και τα αεροδρόμια, η ανεργία στο συγκεκριμένο κλάδο αυξήθηκε. Από την εικόνα 3 παρατηρείται η ανεργία στον κλάδο των αερομεταφορών ως αποτέλεσμα της πανδημίας στη Μέση Ανατολή υπολογίζεται στα 0,9 εκατομμύρια άνθρωποι, ενώ, στην Ασία και τον Ειρηνικό, περίπου 11,2 εκατομμύρια. Στην Ευρώπη ο αριθμός των ανέργων στον κλάδο των αερομεταφορών είναι περίπου 5,6 εκατομμύρια. Σύμφωνα με τη Διεθνή Υπηρεσία Αερομεταφορών Association(IATA), περίπου 25 εκατομμύρια άνθρωποι που απασχολούνται στον κλάδο των αερομεταφορών ενδέχεται να χάσουν τη δουλειά τους ως αποτέλεσμα της μείωσης της ζήτησης για ταξίδια κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19.

Εικόνα 3 Αριθμός ανέργων στην αεροπορική βιομηχανία λόγω της πανδημίας COVID-19

Εξίσου σημαντική είναι η κρίση στα καύσιμα ως αποτέλεσμα της πανδημίας. Συγκεκριμένα η μείωση της κατανάλωσης πετρελαίου που παρατηρήθηκε, οφείλεται στο παρατεταμένο λοκντάουν παγκοσμίως για τον περιορισμό της εξάπλωσης του κορωνοϊού. Η πτώση της τιμής του πετρελαίου μαζί με μείωση της ζήτησης για πετρελαιοειδή στις διεθνείς αγορές είχαν ως αποτέλεσμα την απώλεια εσόδων για τις χώρες που το ΑΕΠ τους εξαρτάται από το πετρέλαιο, γεγονός που οδήγησε σε αύξηση των ελλειμμάτων τρεχουσών συναλλαγών και δημιούργησε δυσμενείς επιπτώσεις ως προς το ισοζύγιο πληρωμών αυτών, συμπεριλαμβανομένων της Βενεζουέλας και της Νιγηρίας.(Barbosa et al,2021)

Η πανδημία COVID-19 έφερε επιπτώσεις και στον παγκόσμιο τουρισμό, καθιστώντας σε τοπίο αβεβαιότητας το αν οι τουριστικοί προορισμοί στην Ευρώπη ή τη Βόρεια Αμερική θα έχουν αρκετούς επισκέπτες, προκειμένου να διατηρήσουν τις τοπικές επιχειρήσεις. Τα διεθνή σύνορα όντας κλειστά ή με περιορισμούς, έφεραν και μείωση στην τουριστική κίνηση και επομένως σε έσοδα σε χώρες όπως η Ισπανία, η Ελλάδα και η Ιταλία, κάτι που λειτούργησε επιβαρυντικά στις ήδη και προ πανδημίας υπό επιβράδυνση οικονομίες τους. Η πανδημία λειτούργησε ως αποτρεπτικός παράγοντας στο να επισκεφτούν οι άνθρωποι δημοφιλή τουριστικά μέρη, υπό το φόβο της εξάπλωσης του ιού. Εξάλλου την περίοδο εκείνη, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας συμβούλευε τους ανθρώπους να μην επιχειρούν τουριστικές εκδρομές. Όλο αυτό προκάλεσε τη

συρρίκνωση διεθνώς του τουριστικού τομέα κατά 45% έως 70%, με αποτέλεσμα ο κλάδος να έχει υποστεί τεράστιες οικονομικές απώλειες, οι άνθρωποι που απασχολούνταν στον τομέα της τουριστικής βιομηχανίας εκείνο το χρονικό διάστημα να βιώνουν την αβεβαιότητα, λόγω του μειωμένου ωραρίου εργασίας και της ανησυχίας για το αν θα συνεχίσουν να εργάζονται ή όχι στις θέσεις που κατείχαν. (OECD,2020)

1.3 Η ευρωπαϊκή οικονομική κρίση και η κρίση του COVID-19

Ξεκινώντας το 2007–2008, η ευρωπαϊκή οικονομία γνώρισε τη χειρότερη οικονομική κρίση από τη δεκαετία του 1930. Η κυριότερη αιτία ήταν η χρηματοπιστωτική και τραπεζική κρίση που ξεκίνησε από τις τράπεζες και τα στεγαστικά ιδρύματα με υπερμόχλευση στις Ηνωμένες Πολιτείες και η οποία γρήγορα εξαπλώθηκε μέσω του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος να μολύνει μεγάλο μέρος της Ευρώπης. Αυτό πυροδότησε μία πιστωτική κρίση που με τη σειρά της πυροδότησε μια σημαντική συρρίκνωση της οικονομικής ανάπτυξης από την οποία πολλές ευρωπαϊκές χώρες έχουν δυσκολευτεί αναρρώσουν. Ωστόσο, ήταν μια κρίση που δεν έπληξε όλα τα μέρη της Ευρώπης στον ίδιο βαθμό αλλά μάλλον έχει αποκαλύψει μεγάλες διαφορές στην οικονομική αδυναμία, την ανάκαμψη και την ανθεκτικότητα μεταξύ διαφορετικών χωρών και μεταξύ διαφορετικών περιοχών εντός των χωρών. Αυτές οι ανισότητες έχουν θέσει μια ιστορική πρόκληση στο ευρωπαϊκό την Ευρωζώνη.(Juan et al,2016)

Σύμφωνα με τους (Fingleton et al.2015;Martin, 2001) για να πετύχει, μια αληθινή νομισματική ένωση απαιτεί οι οικονομικοί κραδασμοί να μην έχουν εξαιρετικά ανόμοιες επιπτώσεις στις συνιστώσες χώρες ή περιοχές από τις οποίες αποτελείται ή σε περίπτωση τέτοιων ανόμοιων αποκρίσεων να υπάρχει ένα πλήρως λειτουργικό σύστημα δημοσιονομικής σταθεροποίησης αυτόματων μεταφορών σε ολόκληρη την Ένωση για να αντισταθμιστεί ο αντίκτυπος του σοκ στις περιοχές που έχουν πληγεί περισσότερο. Η ευρωπαϊκή νομισματική ένωση δεν έχει τέτοιο πλήρως ανεπτυγμένο αυτόματο μηχανισμό δημοσιονομικής σταθεροποίησης, και αυτό έχει επιδεινώσει την κρίση σε πολλά μέρη της Ευρωζώνης έλλειψη νομισματικής ανεξαρτησίας και ένας κεντρικός

δημοσιονομικός μηχανισμός, ορισμένες χώρες της Ευρωζώνης, όπως η Ελλάδα, η Πορτογαλία, η Ισπανία και η Ιταλία, αντιμετώπισαν ιδιαίτερες δυσκολίες στη σφυρηλάτηση μιας ανάκαμψης.

Η τελευταία οικονομική κρίση ήταν τραυματική για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ανταπόκριση ήταν αργή, η ζημιά ήταν βαθιά και οι νέες ρυθμίσεις που έγιναν για να αποτραπεί η εμφάνιση της επόμενης κρίσης παραμένουν ελλιπείς. Τώρα, πολύ γρήγορα, ο κίνδυνος είναι ξανά στην πόρτα. Αυτή τη φορά ήρθε με τη μορφή του νέου κορονοϊού. Η παγκόσμια πανδημία έπληξε μια ευρωπαϊκή οικονομία που ακόμα δεν έχει ανακάμψει πλήρως από τις διαιρέσεις που προέκυψαν μεταξύ Βορρά και Νότου ή τη γενική αδυναμία των δικών της μακροοικονομικών επιδόσεων. Ακόμη χειρότερα, έχουν προκύψει νέες πολιτικές ρήξεις μεταξύ ψηφοφόρων και πολιτικών, Δύσης και Ανατολής.(Jones,2020)

Σύμφωνα με τους (Bol et al,2021) η πανδημία της νόσου του κορωνοϊού 2020 (COVID-19) θέτει μια άνευ προηγουμένου πρόκληση για τις εδραιωμένες δημοκρατίες. Οι κυβερνήσεις αντιμετωπίζουν μια προφανή αντιστάθμιση μεταξύ ενός μεγάλου αριθμού θανάτων και μιας οικονομικής διακοπής λειτουργίας. Σε απάντηση, οι περισσότερες χώρες έχουν επιβάλει αυστηρά μέτρα κοινωνικού περιορισμού, αδιανόητα εκτός εποχής πολέμου, και συνήθως αναφέρονται ως «κλείδωμα». Αν και φαίνεται να υπάρχει συναίνεση ότι τέτοιες πολιτικές είναι τα πιο αποτελεσματικά μέσα για τη μείωση της συχνότητας του σοβαρού οξέος αναπνευστικού συνδρόμου του κορωνοϊού 2 (SARS-CoV-2), που προκαλεί τον COVID-19, μειώνουν επίσης έντονα τις πολιτικές ελευθερίες, διαβρώνουν το κοινωνικό κεφάλαιο και επιφέρουν οικονομική ανασφάλεια (Fetzer et al. 2020)

Αυτή η δυναμική της «ξαφνικής διακοπής» επιτάχυνε τη διάλυση των ευρωπαϊκών χρηματοπιστωτικών αγορών, καθώς οι αποταμιευτές και οι επενδυτές που είχαν εργαστεί πέρα από τα εθνικά σύνορα δεν παρέμειναν πλέον συγχρονισμένοι. Ορισμένες χώρες έχασαν τεράστιους όγκους κεφαλαίων. Από εκεί και πέρα, οι τοπικές επιχειρήσεις δεν μπορούσαν πλέον να δανείζονται στην ίδια τιμή με αυτές σε άλλες

χώρες. Επικράτησαν διαφορετικά εθνικά επιτόκια – υψηλά στις χώρες από τις οποίες διέφυγαν οι επενδυτές, χαμηλά στις χώρες στις οποίες κατευθύνθηκαν

Η ΕΚΤ δεν μπορεί να επηρεάσει τη μακροοικονομική δραστηριότητα σε αυτά τα μέρη της Ευρώπης που βιώνει μια ξαφνική στάση. Ο λόγος είναι απλός. Το τυπικό μέσο της ΕΚΤ για τον επηρεασμό της μακροοικονομικής δραστηριότητας είναι τα επιτόκια, τα οποία η τράπεζα μειώνει για να τονώσει την οικονομική δραστηριότητα και αυξάνει για να την επιβραδύνει. Όταν οι ευρωπαϊκές χρηματοπιστωτικές αγορές αποσυντίθενται, ο αντίκτυπος μιας μείωσης των επιτοκίων στρέφεται σε μεγάλο βαθμό προς τις ασφαλείς χώρες, όπου τα επιτόκια ήδη μειώνονται λόγω της εισροής κεφαλαίων. Η πολιτική της Κεντρικής Τράπεζας δεν μπορεί να μειώσει αποτελεσματικά τα επιτόκια στις χώρες που γνώρισαν ξαφνική διακοπή, επειδή η ΕΚΤ πρέπει πρώτα να πείσει τους διεθνείς επενδυτές να σταματήσουν να ρευστοποιούν τις θέσεις τους και να βγάλουν χρήματα από αυτές τις χώρες. (Buti et al, 2021)

Κατά τη διάρκεια της τρέχουσας πανδημίας, οι ανησυχίες για τον κίνδυνο αιφνίδιας διακοπής και η σημασία της διατήρησης του μηχανισμού νομισματικής μετάδοσης επισκιάστηκαν αρχικά από τις ανησυχίες για την κλίμακα του προγράμματος αγορών του δημόσιου τομέα της ΕΚΤ και τις επιπτώσεις του στη δημοσιονομική πολιτική σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες. Τα δύο μεγαλύτερα σοκ πολιτικής που έπληξαν την ευρωπαϊκή οικονομία κατά τις πρώτες εβδομάδες της πανδημίας προήλθαν από θεμελιώδη παρανόηση της σχέσης μεταξύ της ευρωπαϊκής νομισματικής και της δημοσιονομικής πολιτικής. (Jones, 2020)

Η αποτυχία της ΕΕ να δημιουργήσει τους απαραίτητους θεσμούς για να αποφευχθεί η αποσύνθεση της χρηματοπιστωτικής αγοράς που γνώρισαν οι Ευρωπαίοι μεταξύ 2009 και 2012 ήταν το αποτέλεσμα βαθιών διαφωνιών μεταξύ των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων.

Κατά τη διάρκεια της τελευταίας κρίσης, οι εθνικοί ηγέτες αναγνώρισαν την ανάγκη για χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Δημιούργησαν μια νέα σειρά ιδρυμάτων για την παροχή γενικής εποπτείας για τις ευρωπαϊκές τράπεζες, τις ασφαλιστικές εταιρείες και τις χρηματοπιστωτικές αγορές. Στη συνέχεια ανέθεσαν στην ΕΚΤ συγκεκριμένη

ευθύνη για την εποπτεία των ευρωπαϊκών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Έγραψαν ένα κοινό εγχειρίδιο κανόνων σχετικά με την υπεύθυνη συμπεριφορά των τραπεζών και καθιέρωσαν ένα πλαίσιο για να αποφασίζουν πότε και πώς πρέπει να πειθαρχούν οι τράπεζες που δεν συμπεριφέρονται σωστά. Επίσης έχτισαν τον ESM ως μόνιμο μηχανισμό ώστε να αναλάβουν τα εθνικά δημόσια οικονομικά όταν το κόστος αντιμετώπισης μιας κρίσης έγινε πολύ μεγάλο για οποιαδήποτε εθνική κυβέρνηση να διαχειριστεί μόνη της.

1.4 Σύγκριση της COVID-19 με τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008

Η κρίση της ευρωζώνης ήταν μια χρηματοπιστωτική κρίση που έπληξε αρκετές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) που χρησιμοποιούν το ευρώ ως νόμισμά τους. Προκλήθηκε κυρίως από τις δημοσιονομικές ανισορροπίες και τα προβλήματα του χρηματοπιστωτικού τομέα εντός των επιμέρους χωρών, καθώς και από την έλλειψη κεντρικού μηχανισμού για την αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων. Η κρίση ξεκίνησε στα τέλη του 2009 και συνεχίστηκε μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 2010, με τις πιο σοβαρές επιπτώσεις να γίνονται αισθητές στην Ελλάδα, την Ιρλανδία, την Πορτογαλία και την Ισπανία.

Η κρίση Covid-19 (ή «Covid»), από την άλλη πλευρά, είναι μια παγκόσμια κρίση υγείας που προκαλείται από την εξάπλωση του νέου κορονοϊού που προήλθε από την Κίνα στα τέλη του 2019. Είχε σοβαρές οικονομικές επιπτώσεις σε χώρες σε όλο τον κόσμο, αλλά η φύση του σοκ είναι διαφορετική από την κρίση της ευρωζώνης. Η κρίση του Covid χαρακτηρίστηκε από συνδυασμένο σοκ προσφοράς και ζήτησης, καθώς τα lockdown και άλλα μέτρα για τον έλεγχο της εξάπλωσης του ιού έχουν διαταράξει την οικονομική δραστηριότητα και οδήγησαν σε απότομη πτώση της ζήτησης. Ο αντίκτυπος της κρίσης του Covid ήταν σοβαρός και ασύμμετρος, με ορισμένες χώρες και τομείς να επηρεάζονται περισσότερο από άλλους. Η χρονική στιγμή της κρίσης ήταν επίσης διαφορετική, με το πλήρες οικονομικό σοκ να γίνεται αισθητό σε μικρότερο χρονικό διάστημα (1-2 τρίμηνα), αλλά η ανάκαμψη να είναι πιο κατακερματισμένη και πιο αργή. (Buti et al, 2021)

Σύμφωνα με τους (Reinhart et al,2009) οι περισσότερες χρηματοπιστωτικές κρίσεις αποτελούνται από τρία κοινά χαρακτηριστικά. Πρώτον, οι καταρρεύσεις της αγοράς περιουσιακών στοιχείων είναι βαθιές και παρατεταμένες. Δεύτερον, οι συνέπειες των τραπεζικών κρίσεων συνδέονται με βαθιές μειώσεις της παραγωγής και της απασχόλησης. Τρίτον, η πραγματική αξία του δημόσιου χρέους εκτοξεύεται με αλματώδη ρυθμό το οποίο μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, φτάνει έως και το 86%.

1.4.1 Παράγοντες που επηρέασαν διαφορετικά τις οικονομίες των χωρών

Σύμφωνα με τον (Sapir,2020) υπάρχουν διάφοροι παράγοντες που μπορούν να εξηγήσουν τις μεγάλες διαφορές μεταξύ των χωρών στους οικονομικούς κλυδωνισμούς που υφίστανται στον απόηχο της κρίσης COVID-19.

Ένας παράγοντας είναι η αυστηρότητα των μέτρων lockdown που εφαρμόζουν οι κυβερνήσεις ως απάντηση στην πανδημία. Οι χώρες με αυστηρότερα μέτρα καραντίνας μπορεί να έχουν βιώσει πιο σοβαρούς οικονομικούς κλυδωνισμούς λόγω των διαταραχών που προκαλούνται από αυτά τα μέτρα.

Ένας άλλος παράγοντας είναι η οικονομική δομή των χωρών. Ορισμένοι τομείς, όπως ο τουρισμός και η αναψυχή, μπορεί να έχουν επηρεαστεί περισσότερο από την πανδημία και τα μέτρα καραντίνας από άλλους, όπως οι αγορές, λόγω της εγγύτητας μεταξύ καταναλωτών και παραγωγών. Οι χώρες με υψηλότερο μερίδιο αυτών των επηρεαζόμενων τομέων στο ΑΕΠ τους ενδέχεται να έχουν υποστεί σοβαρότερους οικονομικούς κλυδωνισμούς.

Ένας ακόμα παράγοντας είναι το επίπεδο του δημόσιου χρέους. Οι χώρες με υψηλά επίπεδα δημόσιου χρέους μπορεί να ήταν λιγότερο ικανές να δανειστούν χρήματα για να καλύψουν το κόστος της κρίσης του COVID-19 και να εφαρμόσουν επαρκείς δημοσιονομικές απαντήσεις για να αποτρέψουν μια σοβαρή οικονομική συρρίκνωση.

Επίσης σημαντικό παράγοντα αποτελεί η ποιότητα της διακυβέρνησης και των θεσμών. Οι χώρες με υψηλότερης ποιότητας ιδιωτική και δημόσια διακυβέρνηση και θεσμούς μπορεί να είναι πιο ανθεκτικές σε οικονομικούς κραδασμούς, καθώς οι οικονομικοί παράγοντες μπορεί να συμπεριφέρονται πιο υπεύθυνα και αποτελεσματικά σε αυτές τις χώρες.

Άλλοι παράγοντες που μπορεί επίσης να συμβάλλουν στις διαφορές των οικονομικών κραδασμών μεταξύ των χωρών περιλαμβάνουν την έκταση του διεθνούς εμπορίου και ολοκλήρωσης, το επίπεδο ανάπτυξης και διαφοροποίησης της οικονομίας και τη διαθεσιμότητα δικτύων κοινωνικής ασφάλειας και πολιτικών για την υποστήριξη των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων κατά τη διάρκεια της κρίσης.

1.5 Ομοιότητες της πανδημίας της COVID-19 με εκείνες της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008.

Σύμφωνα με τον MarcOlivier Strauss-Kahn (2020) υπάρχουν τρεις βασικές ομοιότητες.

1. Αβεβαιότητα: Και οι δύο κρίσεις μοιράζονται την αβεβαιότητα ως βασικό παράγοντα όταν εμφανίστηκαν σε μία από τις δύο κορυφαίες οικονομίες (Ηνωμένες Πολιτείες το 2008 και Κίνα τέλος 2019) και εξαπλώνονται παγκοσμίως.
2. Κατάρρευση: Οι αρχικές πτώσεις στα χρηματιστήρια των μεγάλων χωρών (έως το ένα τέταρτο της αποτίμησής τους) ήταν ανάλογες μεταξύ των δύο κρίσεων. Και οι δύο παγκόσμιες υφέσεις χαρακτηρίστηκαν διαδοχικά ως οι μεγαλύτερες από τη Μεγάλη Ύφεση.
3. Αντιδράσεις: Για τον περιορισμό τέτοιων κραδασμών, οι νομισματικές και δημοσιονομικές πολιτικές παρείχαν και στις δύο περιπτώσεις τεράστια υποστήριξη

Ωστόσο υπάρχουν και διαφορές ανάμεσα στα δύο αυτά κοινωνικοοικονομικά φαινόμενα. Η κρίση του COVID-19 εξαπλώθηκε γρήγορα σε όλο τον κόσμο δεδομένης της υψηλής ενσωμάτωσης των αλυσίδων εφοδιασμού και της φυσικής

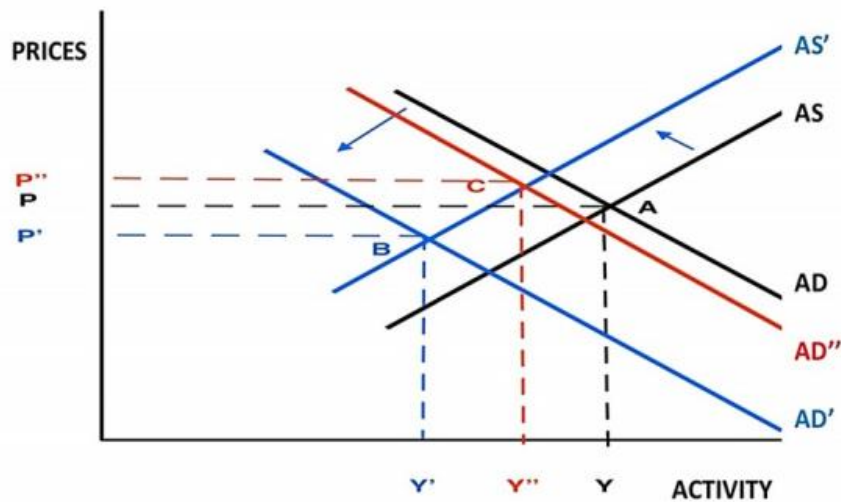
μετάδοση του ιού. Αυτό το σοκ προσφοράς επηρέασε στη συνέχεια τον χρηματοπιστωτικό τομέα και την πλευρά της ζήτησης (τουρισμός, εμπόριο κ.λπ.). Καθώς ο περιορισμός του παραγωγού περιορίζει τον καταναλωτή, ένα σοκ ζήτησης εμφανίζεται παντού.

Το lockdown του 2020 (καραντίνα στο σπίτι) ταυτίζεται με «ιατρικό κόμμα», εθελοντικό και προσωρινό, που επιβάλλεται στην οικονομία ώστε να περιοριστεί η μετάδοση. Προκειμένου να ελαχιστοποιηθούν οι χρεοκοπίες επιχειρήσεων και η απώλεια παραγωγικού κεφαλαίου, συμπεριλαμβανομένων των δεξιοτήτων των εργαζομένων, πρέπει να συνοδεύεται από φάρμακα.

Αντίθετα, το 2008 το αρχικό οικονομικό σοκ είχε ως αποτέλεσμα την έκρηξη της φούσκας των ακινήτων στις Ηνωμένες Πολιτείες και, ως εκ τούτου, της ζήτησης μέσω των επιπτώσεων του πλούτου. Και οι δύο επηρέασαν στη συνέχεια τη δραστηριότητα των ΗΠΑ και τις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές, οδηγώντας σταδιακά σε παγκόσμια ύφεση. Προκειμένου να αποφευχθεί ένας «αιφνίδιος θάνατος» της οικονομίας, όλες οι ενέργειες στόχευαν στην αναζωογόνηση των οικονομιών για να βοηθήσουν την οικονομία να βγει από τον αυξανόμενο λήθαργο.

Το 2008, οι τράπεζες με ανεπαρκή κεφαλαιοποίηση ήταν μέρος του προβλήματος. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα είναι πλέον μέρος της λύσης. Αυτό είναι δυνατό χάρη σε ένα καλύτερα ρυθμισμένο χρηματοπιστωτικό σύστημα, παρά τις προηγούμενες ενδείξεις κούρασης των μεταρρυθμίσεων και τις προσπάθειες χαλάρωσης της κανονιστικής προόδου τα τελευταία χρόνια.

Σε θεωρητικούς όρους, το τρέχον σοκ αντιστοιχεί σε μια σημαντική μετατόπιση προς τα αριστερά της καμπύλης προσφοράς, ακολουθούμενη από μια προκύπτουσα και πιθανώς μεγαλύτερη μετατόπιση προς τα αριστερά της καμπύλης ζήτησης. Το προηγούμενο σοκ αντιστοιχούσε πρώτα σε μια σημαντική μετατόπιση προς τα αριστερά της καμπύλης ζήτησης ακολουθούμενη από αναιμία παραγωγής και, ως εκ τούτου, μια παρόμοια μετατόπιση στην προσφοράς.

Εικόνα 4 Σοκ στη προσφορά και ζήτηση

Η κρίση της Ευρωζώνης και η κρίση του COVID-19 είχαν και οι δύο σοβαρές επιπτώσεις στις χώρες της ευρωζώνης, αλλά υπάρχουν ορισμένες διαφορές μεταξύ των δύο. Η κρίση της Ευρωζώνης προκλήθηκε από δημοσιονομικούς κλυδωνισμούς και ανισορροπίες του χρηματοπιστωτικού τομέα και ήταν ενδογενής (που προέρχεται από το σύστημα) και ασύμμετρη (επηρεάζοντας διαφορετικά τις διάφορες χώρες). Είχε πιο σταδιακό αντίκτυπο, με το πλήρες οικονομικό σοκ να γίνεται αισθητό σε διάστημα 1-2 ετών και η ανάκαμψη να είναι αργή αλλά ανθεκτική. Αντίθετα, η κρίση του COVID-19 προκλήθηκε από ένα συνδυασμένο σοκ προσφοράς και ζήτησης που ήταν εξωγενές (προερχόμενο από έξω από το σύστημα) και κοινό στην προέλευση, επηρεάζοντας όλες τις χώρες με παρόμοιο τρόπο. Ο αντίκτυπός του ήταν πιο άμεσος, με το οικονομικό σοκ να γίνεται αισθητό σε διάστημα 1-2 τριμήνων και η ανάκαμψη αναμένεται να είναι ταχύτερη αλλά κατακερματισμένη. (Buti et al 2021)

1.6 Ιστορική αναδρομή στις πανδημίες και οι οικονομικές επιπτώσεις στην Ευρώπη.

Οι πανδημίες είχαν σημαντικό αντίκτυπο στις οικονομίες των ευρωπαϊκών χωρών σε όλη την ιστορία. Οι οικονομικές επιπτώσεις των πανδημιών μπορεί να είναι σοβαρές, καθώς μπορεί να οδηγήσουν σε διαταραχές στο εμπόριο και την παραγωγή, καθώς και σε μείωση της καταναλωτικής ζήτησης. Ακολουθεί μια σύγκριση ορισμένων από τις μεγάλες πανδημίες που έχουν επηρεάσει την Ευρώπη και τις οικονομικές τους επιπτώσεις: (Piret, Boivin, 2021)

Ισπανική γρίπη (1918-1919): Η ισπανική γρίπη ήταν μια παγκόσμια πανδημία που ξεκίνησε από την Ευρώπη και εξαπλώθηκε στον υπόλοιπο κόσμο. Υπολογίζεται ότι έχει μολύνει το ένα τρίτο του παγκόσμιου πληθυσμού και προκάλεσε το θάνατο δεκάδων εκατομμυρίων ανθρώπων. Ο οικονομικός αντίκτυπος της ισπανικής γρίπης ήταν σημαντικός, καθώς διέκοψε το εμπόριο και την παραγωγή και οδήγησε σε μείωση της καταναλωτικής ζήτησης. Η πανδημία είχε επίσης μόνιμο αντίκτυπο στην παγκόσμια οικονομία, καθώς συνέβαλε στην κατάρρευση της οικονομικής άνθησης μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.

HIV/AIDS (δεκαετία 1980-σήμερα): Η πανδημία HIV/AIDS είχε σημαντικό αντίκτυπο στις οικονομίες των ευρωπαϊκών χωρών, ιδιαίτερα στην Ανατολική και Νότια Ευρώπη. Η πανδημία οδήγησε σε αυξημένο κόστος υγειονομικής περίθαλψης και μείωση της παραγωγικότητας, καθώς πολλοί άνθρωποι που ζουν με HIV/AIDS αναγκάστηκαν να μειώσουν τις ώρες εργασίας τους ή να συνταξιοδοτηθούν πρόωρα λόγω της υγείας τους. Επιπλέον, το στίγμα που σχετίζεται με το HIV/AIDS έχει οδηγήσει σε διακρίσεις και σε μειωμένες ευκαιρίες απασχόλησης για τα άτομα που ζουν με τον ιό.

SARS (2003): Η πανδημία του σοβαρού οξέος αναπνευστικού συνδρόμου (SARS) ξεκίνησε από την Ασία, αλλά γρήγορα εξαπλώθηκε στην Ευρώπη, οδηγώντας σε σημαντική οικονομική αναστάτωση. Η πανδημία οδήγησε σε μείωση του τουρισμού και μείωση του διεθνούς εμπορίου, καθώς πολλές χώρες εφάρμοσαν ταξιδιωτικούς περιορισμούς και καραντίνες. Ο οικονομικός αντίκτυπος του SARS ήταν ιδιαίτερα

σοβαρός σε χώρες που βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στον τουρισμό, όπως η Ιταλία και η Ισπανία.

Γρίπη H1N1 (2009): Η πανδημία γρίπης H1N1, γνωστή και ως γρίπη των χοίρων, ξεκίνησε από το Μεξικό αλλά γρήγορα εξαπλώθηκε στην Ευρώπη, οδηγώντας σε σημαντική οικονομική αναστάτωση. Η πανδημία οδήγησε σε μείωση του τουρισμού και μείωση του διεθνούς εμπορίου, καθώς πολλές χώρες εφάρμοσαν ταξιδιωτικούς περιορισμούς και καραντίνες. Ο οικονομικός αντίκτυπος της πανδημίας H1N1 ήταν ιδιαίτερα σοβαρός σε χώρες που βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στον τουρισμό, όπως η Ισπανία και η Ελλάδα.

COVID-19 (2020-σήμερα): Η πανδημία COVID-19 είχε σημαντικό αντίκτυπο στις οικονομίες των ευρωπαϊκών χωρών, καθώς οδήγησε σε διαταραχές στο εμπόριο και την παραγωγή, καθώς και σε μείωση της καταναλωτικής ζήτησης. Η πανδημία είχε επίσης σοβαρές επιπτώσεις στους τομείς του τουρισμού και της φιλοξενίας, καθώς οι ταξιδιωτικοί περιορισμοί και οι καραντίνες έχουν οδηγήσει σε μείωση του τουρισμού. Επιπλέον, η πανδημία οδήγησε σε αυξημένο κόστος υγειονομικής περίθαλψης και μείωση της παραγωγικότητας, καθώς πολλοί άνθρωποι αναγκάστηκαν να μειώσουν τις ώρες εργασίας τους ή να συνταξιοδοτηθούν πρόωρα λόγω της υγείας τους.

Συνολικά, οι πανδημίες είχαν σημαντικό αντίκτυπο στις οικονομίες των ευρωπαϊκών χωρών σε όλη την ιστορία. Διατάραξαν το εμπόριο και την παραγωγή, οδήγησαν σε μείωση της καταναλωτικής ζήτησης και είχαν μόνιμο αντίκτυπο στην παγκόσμια οικονομία.

1.7 Το ιστορικό της πανδημίας COVID-19

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας τον Δεκέμβριο του 2019, αναφέρθηκε μια επιδημία πνευμονίας άγνωστης προέλευσης στη Γουχάν της επαρχίας Χουμπέι της Κίνας. Τα κρούσματα πνευμονίας συνδέθηκαν επιδημιολογικά με την αγορά χονδρικής πώλησης θαλασσινών. Ο εμβολιασμός αναπνευστικών δειγμάτων σε ανθρώπινα επιθηλιακά κύτταρα των αεραγωγών οδήγησε στην απομόνωση ενός νέου αναπνευστικού ιού, η ανάλυση του γονιδιώματος του οποίου έδειξε ότι πρόκειται για ένα νέο κορωνοϊό, που σχετίζεται με τον SARS-CoV (SARS-CoV-2). Ο SARS-CoV-2 είναι ένας β-κορωνοϊός, ο οποίος εξαπλώθηκε παγκόσμια, προκαλώντας χιλιάδες θανάτους, με αποτέλεσμα ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας να κηρύξει πανδημία στις 12 Μαρτίου 2020. Αρχικά, ο μέγιστος αριθμός κρουσμάτων εντοπίστηκε στην Κίνα, αλλά ο ιός εξαπλώθηκε στην Ευρώπη και στη συνέχεια στην Αμερική. Ο COVID-19 έχει χαρακτηριστεί ως «φαινόμενο μαύρου κύκνου». (Carvalho et al,2021)

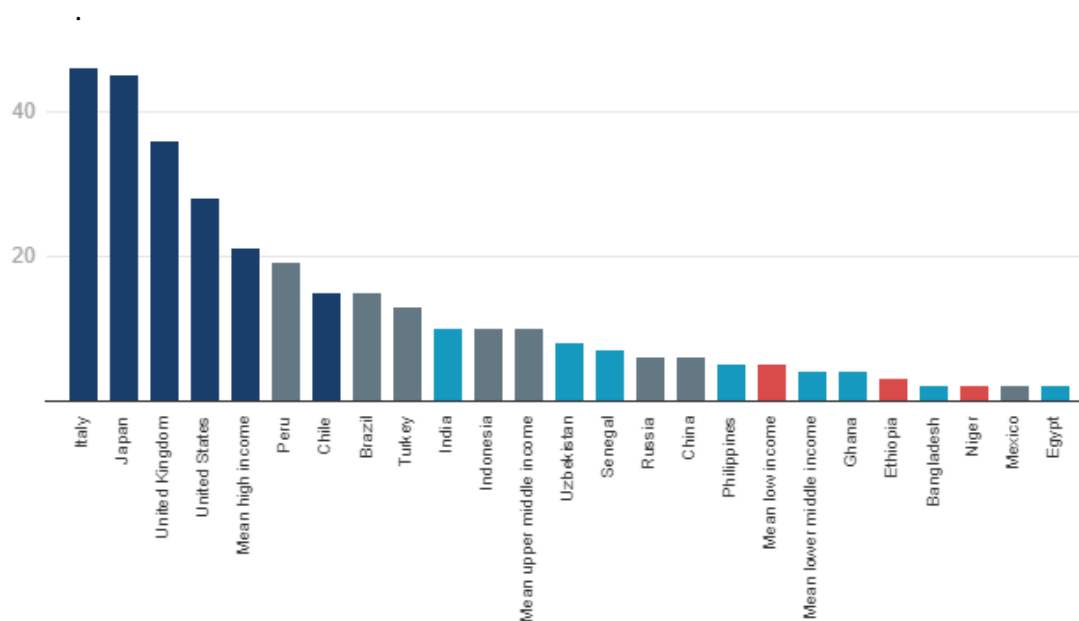
Μέχρι σήμερα, ο κόσμος έχει πληρώσει υψηλό φόρο αίματος εξαιτίας της εν λόγω πανδημίας όσον αφορά τις ανθρώπινες ζωές που χάθηκαν, τις οικονομικές επιπτώσεις και την αύξηση της φτώχειας. Δημιούργησε ένα εκτεταμένο παγκόσμιο σοκ που προκάλεσε σοβαρή οικονομική επιβράδυνση σε όλους τους τομείς, καθώς περισσότερο από το ένα τρίτο του παγκόσμιου πληθυσμού τέθηκε σε κατάσταση αποκλεισμού. Η εκτεταμένη επιδημία δεν μπορούσε να προβλεφθεί πολύ νωρίς και οι οικονομίες σε όλο τον κόσμο, συμπεριλαμβανομένων ισχυρών οικονομιών όπως οι ΗΠΑ ασθένησαν και αυτές, όπως θα αναλυθεί παρακάτω.

1.8 Τα ανταντακλαστικά των κυβερνήσεων απέναντι στην κρίση

Οι κυβερνήσεις⁴ ανταποκρίθηκαν γρήγορα και ολοκληρωμένα στην πανδημία με μια σειρά μέτρων πολιτικής, πολλά από τα οποία ήταν άνευ προηγουμένου σε κλίμακα και εφαρμογή στις αναδυόμενες οικονομίες. Αυτά τα μέτρα περιελάμβαναν την παροχή μεγάλης άμεσης οικονομικής στήριξης, την αναβολή πληρωμών χρέους και τις αγορές περιουσιακών στοιχείων της κεντρικής τράπεζας. Αυτά τα προγράμματα διέφεραν ως προς το μέγεθος και το εύρος τους, με τις χώρες χαμηλού εισοδήματος να αντιμετωπίζουν προκλήσεις στην κινητοποίηση πόρων λόγω της περιορισμένης πρόσβασης στις πιστωτικές αγορές και των υψηλών επιπέδων κρατικού χρέους. Ως αποτέλεσμα, το ποσοστό του ΑΕΠ που αφιερώθηκε στη δημοσιονομική απάντηση στην κρίση ήταν σημαντικά μεγαλύτερο στις χώρες υψηλού εισοδήματος από ό,τι στις χώρες χαμηλού εισοδήματος και διέφερε ευρέως στις χώρες μεσαίου εισοδήματος. Οι πολιτικές που επιλέχθηκαν για την αντιμετώπιση των βραχυπρόθεσμων επιπτώσεων της κρίσης διέφεραν επίσης μεταξύ των χωρών, ανάλογα με τους πόρους και τους κινδύνους τους. Εκτός από την άμεση οικονομική στήριξη, οι κυβερνήσεις και οι κεντρικές τράπεζες χρησιμοποίησαν μέτρα όπως το μορατόριουμ του χρέους για να παρέχουν προσωρινή ανακούφιση σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις, αν και αυτά τα μέτρα απέκρυσαν επίσης την πραγματική οικονομική κατάσταση των δανειοληπτών, δημιουργώντας ανησυχίες για τη διαφάνεια του πιστωτικού κινδύνου. Η μεγάλη απάντηση στην κρίση, αν και αποτελεσματική στον μετριασμό των χειρότερων επιπτώσεων της πανδημίας, οδήγησε σε αύξηση του παγκόσμιου δημόσιου χρέους και ανανέωσε τις ανησυχίες για τη βιωσιμότητα του χρέους, ιδιαίτερα για τις αναδυόμενες οικονομίες

Οι χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι που απορρέουν από την πανδημία είχαν επίσης ευρύτερες οικονομικές συνέπειες, καθώς οι χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι σε έναν τομέα μπορούν να επεκταθούν και να αποσταθεροποιήσουν ολόκληρη την οικονομία. Ωστόσο, οι καλά σχεδιασμένες δημοσιονομικές, νομισματικές και χρηματοπιστωτικές πολιτικές μπορούν να συμβάλουν στον μετριασμό αυτών των κινδύνων και στη δημιουργία ενός

ενάρτου κύκλου μεταξύ των διαφόρων τομέων της οικονομίας. Παραδείγματα τέτοιων πολιτικών περιλαμβάνουν εκείνες που στοχεύουν τους δεσμούς μεταξύ των νοικοκυριών, των επιχειρήσεων και του χρηματοπιστωτικού τομέα, όπως οι μεταφορές μετρητών καθώς και μέτρα για την υποστήριξη των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και την πρόληψη της εξάπλωσης των κινδύνων σε άλλα μέρη της οικονομίας. (Worldbank,2020)

Dark blue = High-income | Gray = Upper-middle-income | Light blue = Lower-middle-income | Red = Low-income

Διάγραμμα 1 Δημοσιονομική αντίδραση των χωρών στην κρίση COVID-19 ανά εισόδημα, Πηγή: Worldbank

⁴ <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2022/brief/chapter-1-introduction-the-economic-impacts-of-the-covid-19-crisis>

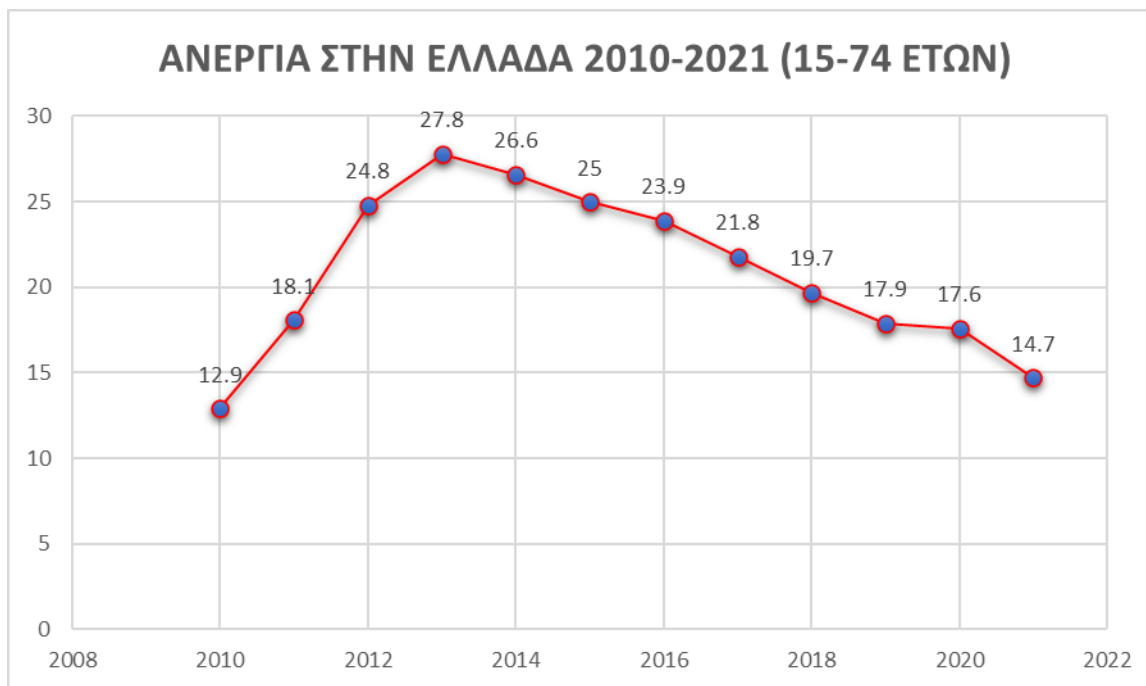
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ.

2.1 Ποσοστά ανεργίας στην Ελλάδα κατά την περίοδο 2010-2021

Το ποσοστό ανεργίας είναι ο αριθμός των ανέργων ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού με βάση τον ορισμό του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας (ΔΟΕ). Το εργατικό δυναμικό είναι ο συνολικός αριθμός των απασχολούμενων και των ανέργων. Οι άνεργοι περιλαμβάνουν άτομα ηλικίας 15 έως 74 ετών που είναι χωρίς εργασία κατά την εβδομάδα αναφοράς και είναι διαθέσιμοι για έναρξη εργασίας εντός των επόμενων δύο εβδομάδων και αναζητούσαν ενεργά εργασία τις τελευταίες τέσσερις εβδομάδες ή είχαν ήδη βρει δουλειά για να ξεκινήσουν μέσα στους επόμενους τρεις μήνες. Μονάδα: ποσοστό

ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 2009-2021 (15-74 ετών)	
2010	12,9
2011	18,1
2012	24,8
2013	27,8
2014	26,6
2015	25
2016	23,9
2017	21,8
2018	19,7
2019	17,9
2020	17,6
2021	14,7

Πίνακας 1 Ποσοστά ανεργίας στην Ελλάδα 2010-2021

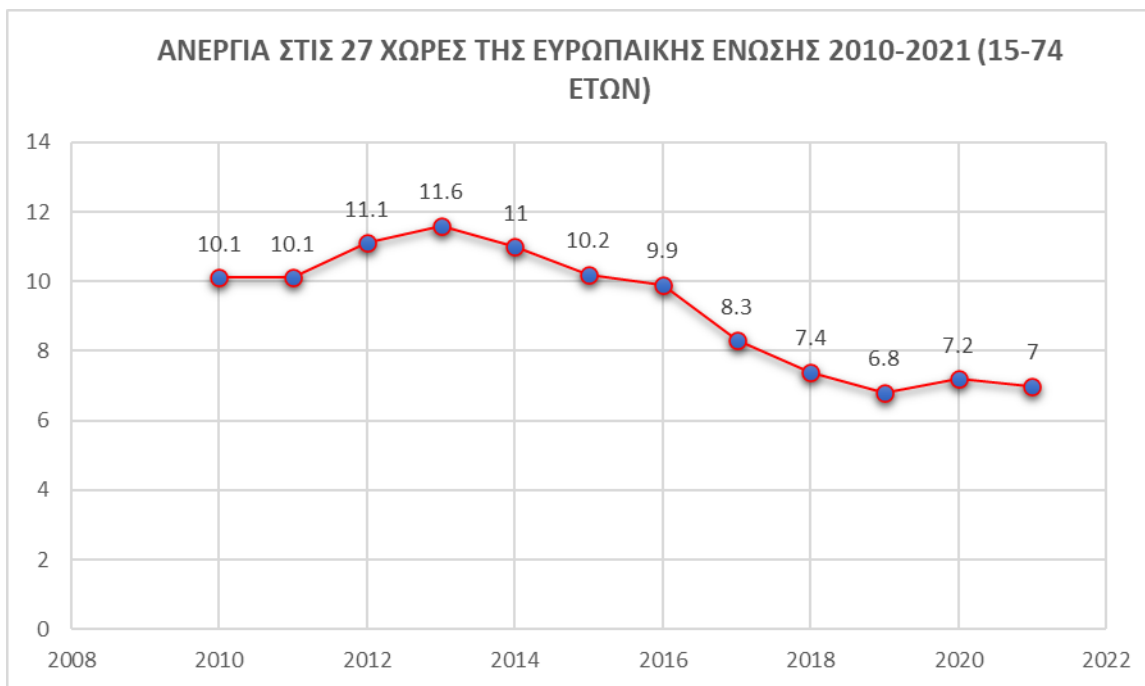

Διάγραμμα 2 Ανεργία στην Ελλάδα 2010-2022 Πηγή: Eurostat

2.1.1 Ποσοστά ανεργίας στις 27 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά την περίοδο 2010-2021

ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΙΣ 27 ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ (15-74 ΕΤΩΝ)	
2010	10,1
2011	10,1
2012	11,1
2013	11,6
2014	11
2015	10,2
2016	9,3
2017	8,3
2018	7,4
2019	6,8
2020	7,2
2021	7

Πίνακας 2 Ποσοστά ανεργίας στις 27 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 3 Ανεργία στις 27 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2010-2021 Πηγή: Eurostat

2.2 Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή

Ο πληθωρισμός είναι μια αύξηση στο γενικό επίπεδο τιμών αγαθών και υπηρεσιών σε μια οικονομία σε μια χρονική περίοδο. Συνήθως μετράται χρησιμοποιώντας έναν δείκτη τιμών καταναλωτή (ΔΤΚ), όπως ο Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) που χρησιμοποιείται στη ζώνη του ευρώ. Ο ΕνΔΤΚ υπολογίζεται από τη Eurostat, τη στατιστική υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και βασίζεται σε ένα «καλάθι αγορών» αγαθών και υπηρεσιών για τα οποία οι άνθρωποι ξοδεύουν συνήθως τα χρήματά τους. Το καλάθι έχει σχεδιαστεί ώστε να είναι αντιπροσωπευτικό της ζώνης του ευρώ στο σύνολό της, λαμβάνοντας επίσης υπόψη τις διαφορές στα πρότυπα κατανάλωσης σε ολόκληρη την περιοχή.

Για τον υπολογισμό του ΕνΔΤΚ, οι τιμές για αγαθά και υπηρεσίες στο καλάθι συλλέγονται από καθεμία από τις χώρες της ζώνης του ευρώ και στη συνέχεια συνδυάζονται χρησιμοποιώντας έναν σταθμισμένο μέσο όρο. Οι συντελεστές στάθμισης καθορίζονται με βάση το μερίδιο των δαπανών των νοικοκυριών για κάθε προϊόν στην

υπό εξέταση χώρα. Αυτό σημαίνει ότι ο ΕνΔΤΚ λαμβάνει υπόψη όχι μόνο το συνολικό επίπεδο των τιμών, αλλά και το συγκεκριμένο μείγμα αγαθών και υπηρεσιών που καταναλώνουν οι άνθρωποι σε διάφορες χώρες.

Με βάση την μεταβολή του εναρμονισμένου δείκτη τιμών παρακάτω ακολουθεί μια σύνοψη των τιμών για την Ελλάδα κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου:

Το 2010 και το 2011, η Ελλάδα παρουσίασε σχετικά υψηλό πληθωρισμό, με τιμές του εναρμονισμένου δείκτη τιμών να είναι 4,7% και 3,1% αντίστοιχα. Το 2012, ο πληθωρισμός μειώθηκε, με τον εναρμονισμένο δείκτη τιμών στο 1%.. Από το 2013 έως το 2015, η Ελλάδα παρουσίασε αποπληθωρισμό, με τις αρνητικές τιμές να κυμαίνονται από -0,9% έως -1,1%..Το 2016, η μεταβολή του πληθωρισμού ήταν μηδενική. Το 2017 και το 2018, ο πληθωρισμός αυξήθηκε ελαφρά, με τιμές 1,1% και 0,8%, αντίστοιχα. Ο πληθωρισμός παρέμεινε σχετικά χαμηλός το 2019 και το 2020, με τιμές 0,5% και -1,3%, αντίστοιχα.

ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΜΕΝΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ ΕΛΛΑΔΑ 2010-2021 (ΜΕΤΑΒΟΛΗ)	
2010	4,7
2011	3,1
2012	1
2013	-0,9
2014	-1,4
2015	-1,1
2016	0
2017	1,1
2018	0,8
2019	0,5
2020	-1,3
2021	0,6
2022(Πρόβλεψη)	9,8

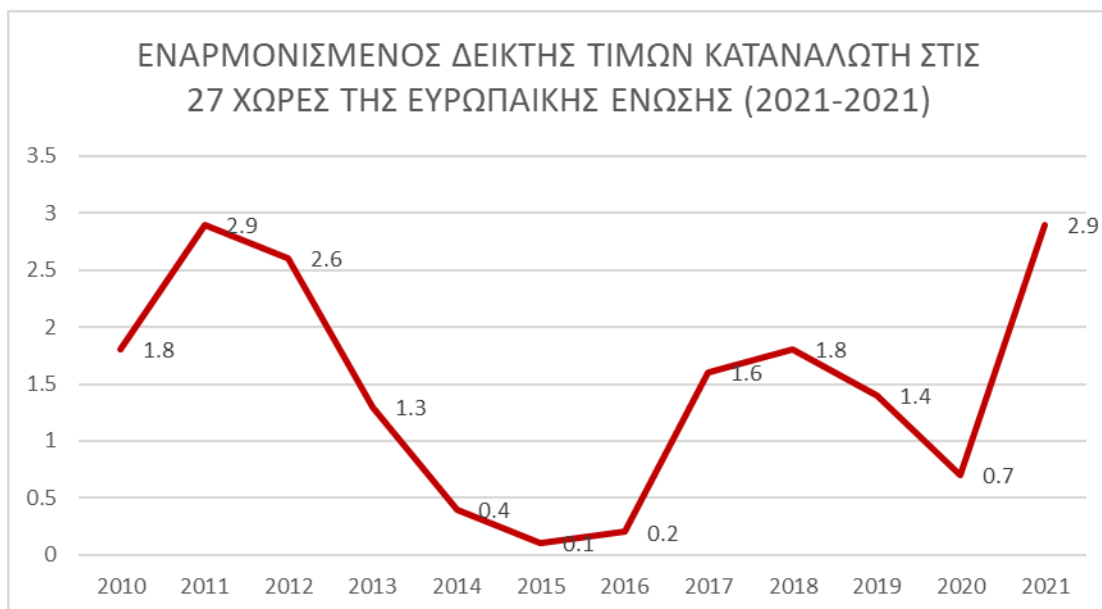
Πίνακας 3 Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή στην Ελλάδα 2010-2021 Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 4 Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή στην Ελλάδα 2010-2021 Πηγή: Eurostat

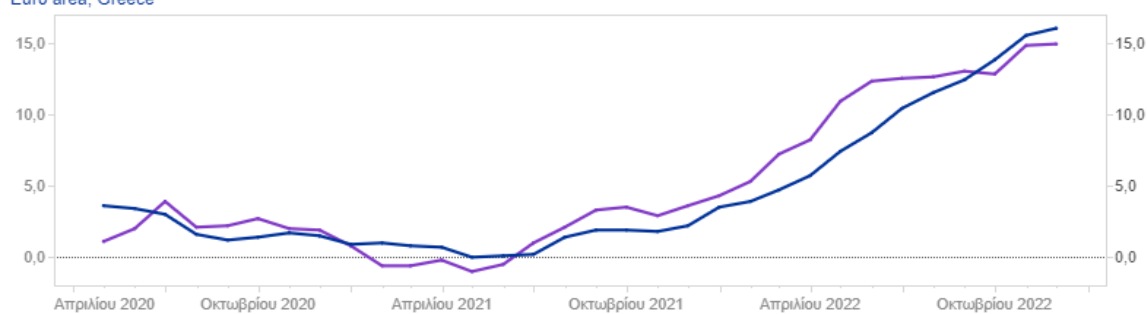
ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΜΕΝΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ (ΜΕΤΑΒΟΛΗ)	
2010	1,8
2011	2,9
2012	2,6
2013	1,3
2014	0,4
2015	0,1
2016	0,2
2017	1,6
2018	1,8
2019	1,4
2020	0,7
2021	2,9

Πίνακας 4 Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή στην Ευρωπαϊκή Ένωση 2010-2021 Πηγή: Eurostat

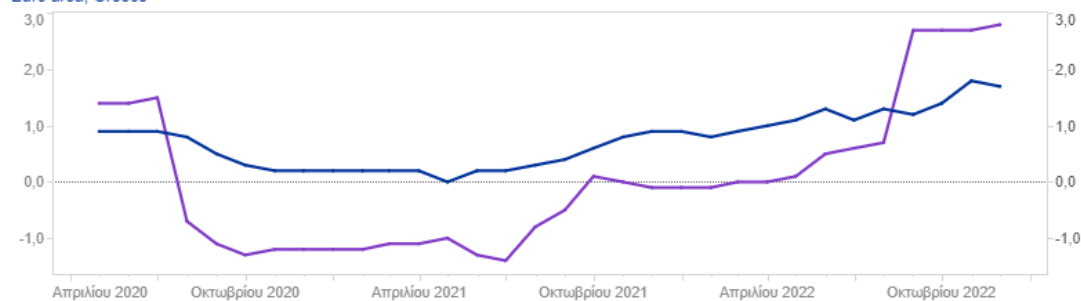
Διάγραμμα 5 Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή στις 27 χώρες της ΕΕ 2010-2021 Πηγή: Eurostat

HICP inflation rate - Food and beverages Euro area, Greece

Διάγραμμα 6 Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή στην Ελλάδα και στην ΕΕ στα τρόφιμα και ποτά Πηγή: ECB

HICP inflation rate - Health Euro area, Greece

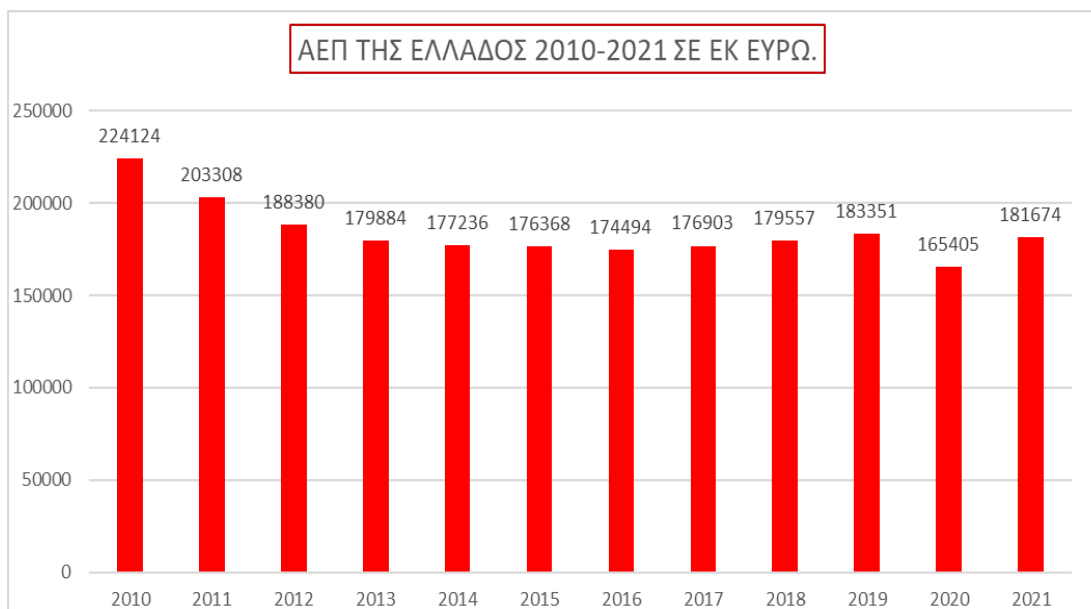
Διάγραμμα 7 Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή στην Ελλάδα και στην ΕΕ στην Υγεία Πηγή: ECB

2.3 Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) σε τιμές αγοράς είναι το τελικό αποτέλεσμα της παραγωγικής δραστηριότητας των παραγωγικών μονάδων μόνιμων κατοίκων. Ορίζεται ως η αξία όλων των αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται μείον την αξία οποιωνδήποτε αγαθών ή υπηρεσιών που χρησιμοποιήθηκαν για τη δημιουργία τους. Τα δεδομένα παρουσιάζονται σε εκατομμύρια μονάδες εθνικού νομίσματος.

ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΙΟΝ ΣΕ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ ΕΥΡΩ.	
2010	224124
2011	203308
2012	188380
2013	179884
2014	177236
2015	146368
2016	147494
2017	176903
2018	179557
2019	183351
2020	165405
2021	181674

Πίνακας 5 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της Ελλάδας 2010-2021 Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 8 ΑΕΠ της Ελλάδος 2010-2021 Πηγή: Eurostat

Η δραματική επιδείνωση της ελληνικής οικονομίας με την έναρξη της οικονομικής κρίσης το 2009 που είχε ως χαρακτηριστικό την παρατεταμένη ύφεση και μείωση της οικονομικής δραστηριότητας είχε ως αποτέλεσμα την κατακόρυφη αύξηση της ανεργίας. Από το **διάγραμμα 2** βλέπουμε ότι με την έναρξη της κρίσης η ανεργία στην Ελλάδα το 2010 ήταν 12,8 και έχει μία ανοδική τάση που φτάνει στο 27,8 το 2013 και δεν καταφέρνει να μειωθεί αισθητά στο επίπεδο που βρισκόταν το 2010. Παραμένει σε υψηλά επίπεδα μέχρι το 2020 που ξεκίνησε η πανδημία. Ωστόσο, το 2021 η ανεργία έχει μία καθοδική πορεία και φτάνει στο 14,7. Παράλληλα, το ποσοστό της ανεργίας στην Ελλάδα είναι πολύ πιο υψηλό σε σχέση με το ποσοστό στις 27 χώρες της Ευρωζώνης. Από το **διάγραμμα 3** βλέπουμε ότι το 2010 είναι 10,1 και παραμένει σχετικά σταθερό μέχρι το 2015. Από το 2015 μέχρι και το 2021 έχει μια αρκετά σημαντική μείωση και φτάνει στο 7%.

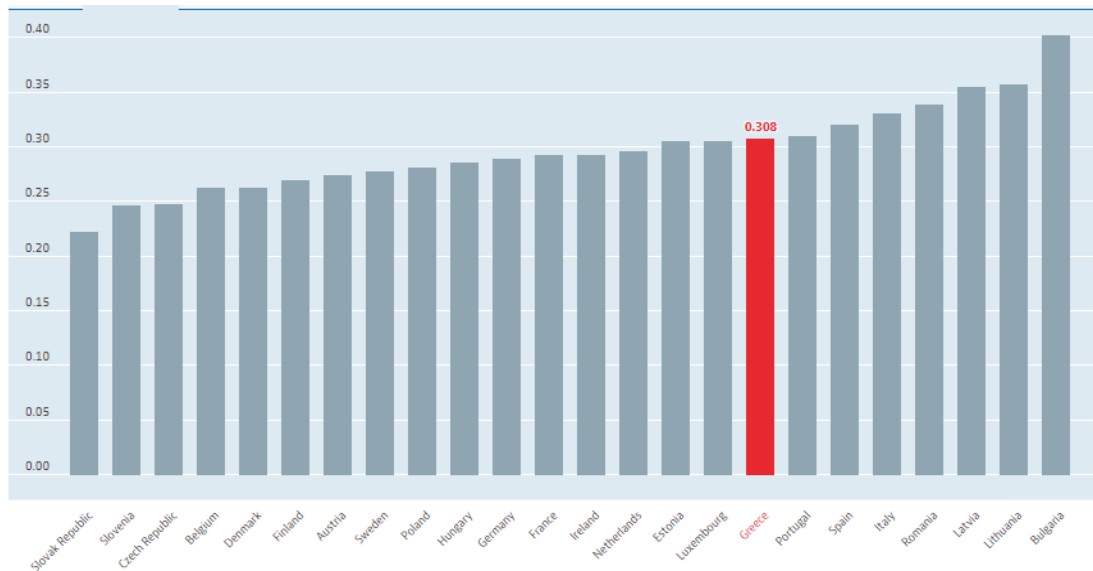
Σχετικά με το ΑΕΠ της Ελλάδας την τετραετία 2010-2013 από την έναρξη της κρίσης παρουσιάζει μία σημαντική πτώση και μέχρι το 2019 δεν παρατηρούνται μεγάλες διακυμάνσεις και παραμένει σταθερό. Το 2020 με την έναρξη της πανδημίας παρατηρείται πτώση αλλά το 2021 επανέρχεται στο επίπεδο του 2019.

2.4 Οικονομική ανισότητα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης- Ο συντελεστής Gini

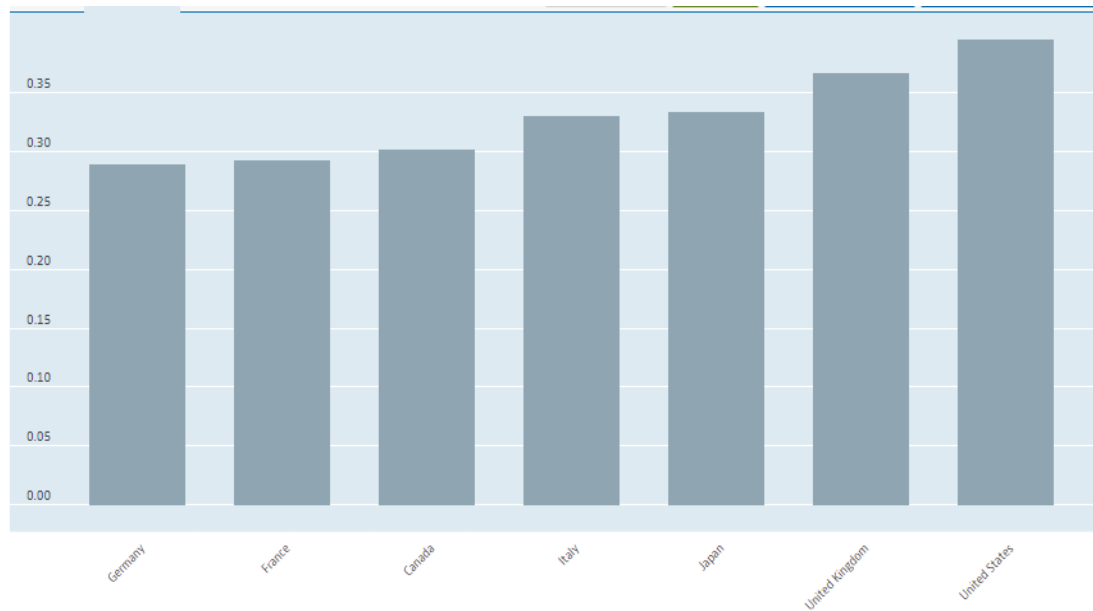
Το εισόδημα ορίζεται ως το διαθέσιμο εισόδημα του νοικοκυριού σε ένα συγκεκριμένο έτος. Αποτελείται από εισοδήματα, εισόδημα από αυτοαπασχόληση και κεφάλαιο και δημόσιες μεταφορές μετρητών. Οι φόροι εισοδήματος και οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης που καταβάλλονται από τα νοικοκυριά αφαιρούνται. Το εισόδημα του νοικοκυριού αποδίδεται σε κάθε μέλος του, με προσαρμογή ώστε να αντικατοπτρίζει τις διαφορές στις ανάγκες για νοικοκυριά διαφορετικών μεγεθών. Η εισοδηματική ανισότητα μεταξύ των ατόμων μετράται εδώ με τον συντελεστή Gini. Ο συντελεστής Gini βασίζεται στη σύγκριση των σωρευτικών αναλογιών του πληθυσμού έναντι των σωρευτικών αναλογιών του εισοδήματος που λαμβάνουν και κυμαίνεται μεταξύ 0 στην περίπτωση τέλει ισότητας και 1 στην περίπτωση τέλει ανισότητας.

Συντελεστής Gini στην ΕΕ το 2021	
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	0,402
ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	0,357
ΛΕΤΟΝΙΑ	0,355
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	0,339
ΙΤΑΛΙΑ	0,330
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	0,320
ΙΣΠΑΝΙΑ	0,310
ΕΛΛΑΔΑ	0,308
ΕΣΤΟΝΙΑ	0,305
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟΥ	0,305
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	0,296
ΓΑΛΛΙΑ	0,292
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	0,292
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	0,289
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	0,286
ΠΟΛΩΝΙΑ	0,281
ΣΟΥΗΔΙΑ	0,278
ΑΥΣΤΡΙΑ	0,274
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	0,269
ΔΑΝΙΑ	0,269
ΒΕΛΓΙΟ	0,262
ΤΣΕΧΙΑ	0,248
ΣΛΟΒΕΝΙΑ	0,246
ΣΛΟΒΑΚΙΑ	0,222

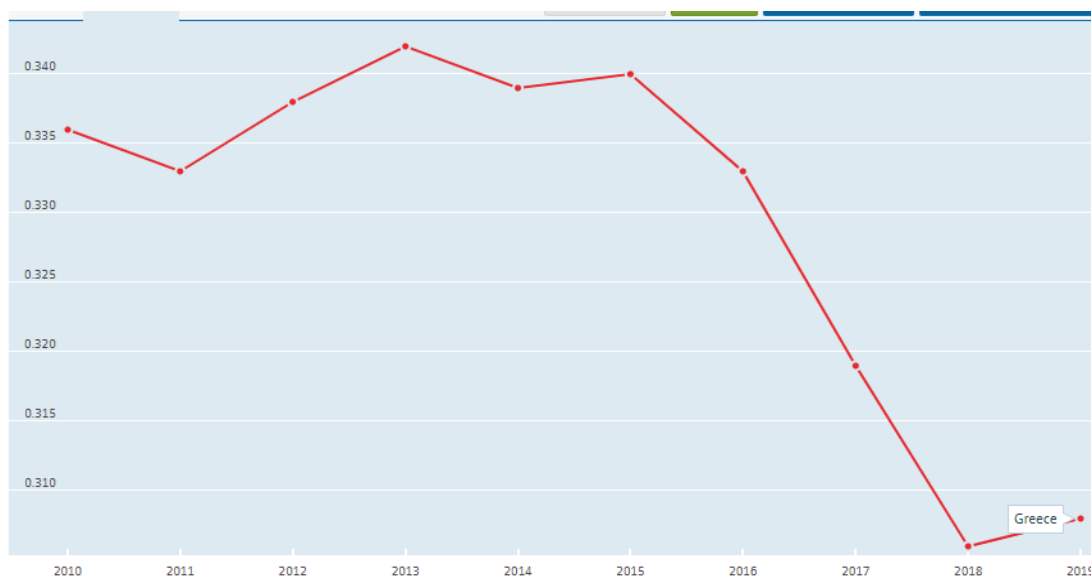
Πίνακας 6 Συντελεστής Gini στην ΕΕ 2021 Πηγή: Eurostat

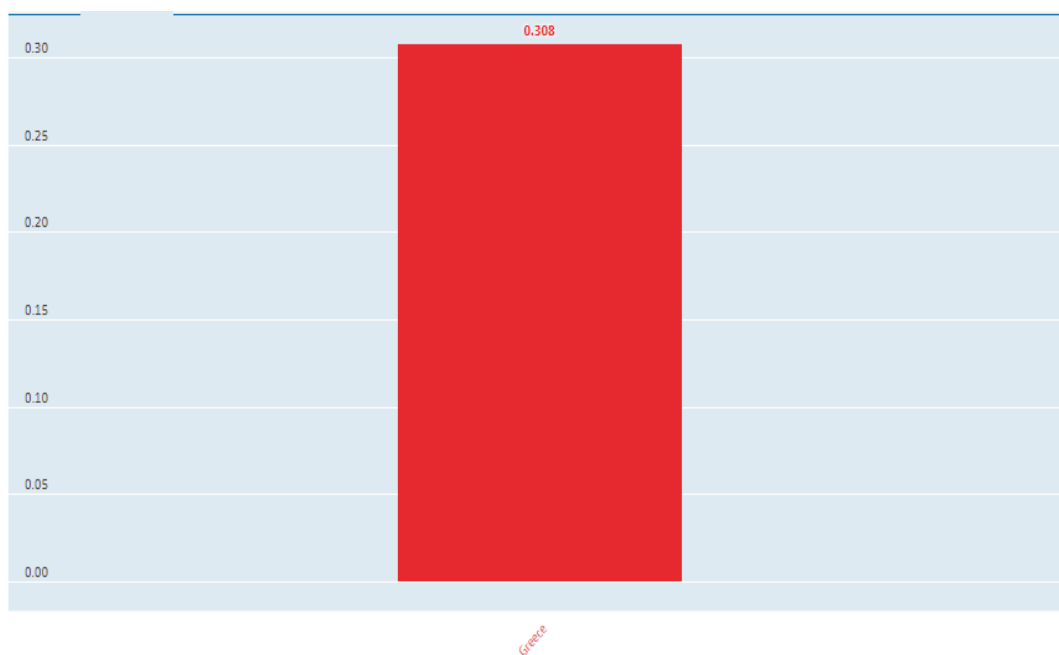
Διάγραμμα 9 Συντελεστής Gini στην ΕΕ 2021 Πηγή: Euostat

Διάγραμμα 10 Συντελεστής gini για τις χώρες G7 2021 Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 11 Συντελεστής gini στην Ελλάδα 2010-2021 Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 12 Συντελεστής Gini στην Ελλάδα 2021 Πηγή: Eurostat

Τα τελευταία χρόνια, το θέμα της ανισότητας γίνεται όλο και πιο σημαντικό. Ο αντίκτυπος της ευρωπαϊκής οικονομικής κρίσης ήταν σημαντικός, ανατρέποντας χρόνια σύγκλιση στις συνθήκες διαβίωσης και ασκώντας τεράστια πίεση στα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης. Η αυξανόμενη ανισότητα στις περισσότερες χώρες μέλη έχει

εγείρει ανησυχίες για τη βιωσιμότητα της ανάπτυξης και την κοινωνική συνοχή. Η ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς είναι επίσης ένα ζήτημα που απασχολεί τους θεσμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όταν μια χώρα παράγει εισόδημα (μετρούμενο με το ΑΕΠ) που αυξάνεται ταχύτερα από αυτό που κερδίζουν τα νοικοκυριά σε αυτήν τη χώρα, σημαίνει ότι η ανάπτυξη είναι αποκλειστική και δεν αισθάνονται όλα τα νοικοκυριά τα οφέλη της. Για παράδειγμα, υπάρχουν στοιχεία ότι η αύξηση του ΑΕΠ των ΗΠΑ τα τελευταία χρόνια ωφέλησε σχεδόν αποκλειστικά τα νοικοκυριά με το υψηλότερο εισόδημα

Τα στοιχεία του ΟΟΣΑ δείχνουν ότι η εισοδηματική ανισότητα στην Ελλάδα είναι υψηλότερη από τον μέσο όρο της ΕΕ το 2020 και η χρηματοπιστωτική σταθερότητα της οικονομίας της Ελλάδας σε μακροοικονομικό επίπεδο έχει αμφισβητηθεί. Αφού έφτασε στο υψηλότερο επίπεδό του το 2013 (34,5), ο συντελεστής Gini άρχισε να μειώνεται για πρώτη φορά το 2015 (34,2), ενώ το 2018 κατέγραψε τη χαμηλότερη τιμή του (31,0) από την αρχή της κρίσης, άλλα και από το 1995 που είναι η παλιότερη ημερομηνία της βάσης δεδομένων Eurostat συγκλίνοντας έτσι με την τιμή του δείκτη της ΕΕ (30,2) για το 2019. Ωστόσο, το 2020 σηματοδοτεί αντιστροφή της τάσης με 31,4, όπως αναφέρεται στο Δελτίο Κοινωνικής Ανάπτυξης του ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΝΑ 2021. (Πηγή, ΕΛΣΤΑΤ)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Η ΠΑΝΔΗΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1 Οι προκλήσεις της πανδημίας στην ελληνική οικονομία

Η Ελλάδα αντιμετωπίζει μια σειρά από σημαντικές οικονομικές προκλήσεις στον απόηχο της πανδημίας COVID-19. Η πρώτη πρόκληση είναι η διαχείριση των οικονομικών επιπτώσεων από την πανδημία, η οποία έχει πλήξει σκληρά τη χώρα, ιδιαίτερα τον τουριστικό τομέα, ο οποίος αντιπροσωπεύει πάνω από το 20% του ΑΕΠ. Ο ιός προκαλεί επίσης οικονομική ζημιά αναγκάζοντας το κλείσιμο ή τον περιορισμό ορισμένων δραστηριοτήτων, όπως τα εστιατόρια και ο τουρισμός, προκειμένου να περιοριστεί η εξάπλωση του ιού. Αυτό οδήγησε σε απώλειες θέσεων εργασίας και πτώχευση επιχειρήσεων, γεγονός που θα μπορούσε να οδηγήσει σε μακροπρόθεσμα σημάδια στην οικονομία.

Η δεύτερη οικονομική πρόκληση είναι οι παρατεταμένες επιπτώσεις της δεκαετούς οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, που είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση του εθνικού εισοδήματος ανά ενήλικα και υψηλά επίπεδα ανεργίας. Ενώ το ποσοστό ανεργίας έχει μειωθεί, εξακολουθεί να βρίσκεται στο 16% και εκτιμάται ότι 300.000 άτομα έχουν εγκαταλείψει τη χώρα για εργασία ή εκπαίδευση. Επιπλέον, άλλα 300.000 άτομα είναι υποαπασχολούμενα ή έχουν εγκαταλείψει εντελώς το εργατικό δυναμικό. Η οικονομική κατάρρευση της δεκαετίας του 2010 άφησε επίσης πολλούς ιδιοκτήτες ακινήτων με στεγαστικά δάνεια και επιχειρήσεις σε χρεοκοπία, και οι ελληνικές τράπεζες εξακολουθούσαν να έχουν περίπου 65 δισ. ευρώ (περίπου το 40% των δανείων τους) μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων στα βιβλία τους πριν από το χτύπημα της πανδημίας.

Η τρίτη οικονομική πρόκληση είναι η αύξηση του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης, ο οποίος είναι στάσιμος τα τελευταία χρόνια παρά ορισμένες σημαντικές μεταρρυθμίσεις που εφαρμόστηκαν υπό την πίεση της «Τρόικας» των επίσημων δανειστών. Για να αντιμετωπίσει αυτή την πρόκληση, η Ελλάδα θα πρέπει να αντιμετωπίσει ζητήματα όπως η γήρανση του πληθυσμού της, η χαμηλή παραγωγικότητα και το υψηλό επίπεδο δημόσιου χρέους. Θα χρειαστεί επίσης να εφαρμόσει τολμηρές

πολιτικές και να επικεντρωθεί σε βασικές μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις, με τη βοήθεια του ταμείου ανάκαμψης της ΕΕ.

Ένας βασικός τομέας για τη μεταρρύθμιση είναι η αγορά εργασίας της χώρας, η οποία χαρακτηρίζεται από υψηλά επίπεδα παρατυπίας και χαμηλή παραγωγικότητα. Η βελτίωση της λειτουργίας της αγοράς εργασίας θα απαιτήσει μέτρα όπως η μείωση των ρυθμιστικών φραγμών εισόδου και εξόδου, η ενίσχυση των θεσμών της αγοράς εργασίας και η αύξηση των δεξιοτήτων και της εκπαίδευσης του εργατικού δυναμικού.

Μια άλλη σημαντική μεταρρύθμιση είναι η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος στη χώρα, η οποία θα απαιτήσει μέτρα όπως η μείωση της γραφειοκρατίας, η βελτίωση του νομικού και κανονιστικού πλαισίου και η επένδυση σε υποδομές. Αυτό θα συμβάλει στη δημιουργία ενός πιο ελκυστικού περιβάλλοντος για επενδύσεις και θα ενθαρρύνει την επιχειρηματικότητα και την καινοτομία.

Τέλος, η Ελλάδα θα πρέπει να αντιμετωπίσει τη γήρανση του πληθυσμού της, η οποία αναμένεται να ασκήσει αυξανόμενη πίεση στα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης και υγειονομικής περίθαλψης της χώρας. Αυτό θα απαιτήσει μέτρα όπως η αύξηση της ηλικίας συνταξιοδότησης, η βελτίωση της αποτελεσματικότητας του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης και η προώθηση υγιεινών τρόπων ζωής.

Συνολικά, η υπέρβαση αυτών των οικονομικών προκλήσεων θα απαιτήσει συνδυασμό βραχυπρόθεσμων μέτρων για τη διαχείριση των οικονομικών επιπτώσεων της πανδημίας και μακροπρόθεσμων μεταρρυθμίσεων για την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών ζητημάτων που αντιμετωπίζει η χώρα. Με τη βοήθεια του ταμείου ανάκαμψης της ΕΕ, η Ελλάδα έχει την ευκαιρία να αντιμετωπίσει αυτές τις προκλήσεις και να οικοδομήσει μια ισχυρότερη, πιο βιώσιμη οικονομία για το μέλλον. (Mouzakis, 2020)

3.2 Μέτρα τη φορολογικής πολιτικής της Ελλάδας κατά την διάρκεια της πανδημίας

Η Ελλάδα έχει εφαρμόσει πολλά φορολογικά μέτρα⁵ για την αντιμετώπιση της πανδημίας COVID-19. Ακολουθούν ορισμένα παραδείγματα αλλαγών φορολογικής πολιτικής που έχουν εφαρμοστεί στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της πανδημίας:

1. Παράταση προθεσμιών φορολογικών δηλώσεων και πληρωμών: Παράταση για τα φυσικά και τις επιχειρήσεις που πλήττονται από την πανδημία παρατάθηκαν οι προθεσμίες υποβολής φορολογικών δηλώσεων και πληρωμής φόρων.
2. Μείωση των συντελεστών ΦΠΑ: Ο συντελεστής Φόρου Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ) μειώθηκε προσωρινά για ορισμένους τομείς, όπως ο τουρισμός, για τη στήριξη των επιχειρήσεων και την τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας.
3. Φορολογικές ελαφρύνσεις για τις επιχειρήσεις: Η κυβέρνηση εφάρμοσε διάφορα μέτρα για την παροχή φορολογικών ελαφρύνσεων στις επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων των προσωρινών απαλλαγών από ορισμένους φόρους και της αναστολής ορισμένων πληρωμών φόρων.
4. Υποστήριξη για αυτοαπασχολούμενους: Οι αυτοαπασχολούμενοι δικαιούνταν προσωρινή μείωση των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης και εφάπαξ πληρωμή για να τους βοηθήσουν να αντιμετωπίσουν τις οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας

⁵ <https://www.rsm.global/greece/news/koronoios-n-47992021-neotera-forologika-metra-gia-tis-epiheiriseis-ro-y-epiferei-o-neos-nomos>

3.3 Παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας στην ελληνική οικονομία

Η Ελλάδα έχει εφαρμόσει μια σειρά από δημοσιονομικές παρεμβάσεις ⁶ για την αντιμετώπιση της πανδημίας COVID-19. Οι παρεμβάσεις αυτές αποσκοπούν στη στήριξη της οικονομίας και στην προστασία των θέσεων εργασίας, καθώς και στην παροχή βοήθειας σε ευάλωτες ομάδες που πλήττονται από την πανδημία. Μερικές από τις βασικές δημοσιονομικές παρεμβάσεις που εφαρμόστηκαν από την Ελλάδα για την αντιμετώπιση του COVID-19 περιλαμβάνουν:

1. **Επιδόματα ανεργίας:** Η Ελλάδα αύξησε το ποσό των επιδομάτων ανεργίας που διατίθενται στους εργαζόμενους που έχουν πληγεί από την πανδημία και έχει επίσης παράταση τη διάρκεια αυτών των επιδομάτων.
2. **Επιδοτήσεις για επιχειρήσεις:** Η Ελλάδα έχει παράσχει επιδοτήσεις σε επιχειρήσεις που έχουν πληγεί από την πανδημία, μεταξύ άλλων μέσω της παροχής επιχορηγήσεων και φορολογικών ελαφρύνσεων. Αυτά τα μέτρα αποσκοπούν στο να βοηθήσουν τις επιχειρήσεις να παραμείνουν στη ζωή και να προστατεύσουν τις θέσεις εργασίας.
3. **Υποστήριξη των αυτοαπασχολούμενων εργαζομένων:** Η Ελλάδα έχει εφαρμόσει μέτρα για τη στήριξη των αυτοαπασχολούμενων εργαζομένων που έχουν πληγεί από την πανδημία, μεταξύ άλλων μέσω της παροχής επιχορηγήσεων και επιδοτήσεων.
4. **Υποστήριξη για νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος:** Η Ελλάδα έχει εφαρμόσει μέτρα για τη στήριξη νοικοκυριών χαμηλού εισοδήματος που πλήττονται από την πανδημία, μεταξύ άλλων μέσω της παροχής χρηματικών μεταφορών και της επέκτασης προγραμμάτων κοινωνικής προστασίας.

⁶ <https://www.minfin.gr/-/apologismos-ena-etos-parembaseon-antimetopises-ton-oikonomikon-epiptoseon-tes-pandemias>

5. Δαπάνες για την υγεία: Η Ελλάδα αύξησε τις δαπάνες της για την υγεία ως απάντηση στην πανδημία, μεταξύ άλλων μέσω της προμήθειας ιατρικών προμηθειών και της επέκτασης των προσπαθειών δοκιμών και εντοπισμού.

Συνολικά, αυτές οι δημοσιονομικές παρεμβάσεις αποτελούν σημαντικό μέρος της απάντησης της Ελλάδας στην πανδημία COVID-19 και έχουν σχεδιαστεί για να στηρίζουν την οικονομία, να προστατεύσουν τις θέσεις εργασίας και να παρέχουν βοήθεια σε ευάλωτες ομάδες που πλήττονται από την πανδημία

3.4 Οι επιπτώσεις της πανδημίας στην Ελληνική Οικονομία

Σύμφωνα με τον (Alogoskoufis; Featherstone, 2021) η πανδημία του κορωνοϊού είχε σημαντικό αντίκτυπο στην παγκόσμια οικονομία, συμπεριλαμβανομένης της οικονομίας της Ελλάδας. Τα περιοριστικά μέτρα που ελήφθησαν για την αντιμετώπιση της πανδημίας, όπως τα lockdown και οι ταξιδιωτικοί περιορισμοί, έχουν διαταράξει την παγκόσμια ζήτηση, τις αλυσίδες εφοδιασμού και την εργασία και τη βιομηχανική παραγωγή. Η πανδημία έχει επίσης επηρεάσει το εξωτερικό εμπόριο και τις ροές κεφαλαίων. Ο αντίκτυπος της κρίσης δεν είναι συμμετρικός σε διάφορες χώρες και εξαρτάται από τη σοβαρότητα της πανδημίας και τα μέτρα που λαμβάνονται για τον περιορισμό της, καθώς και από τις συγκεκριμένες οικονομικές παρενέργειες και τις αρχικές συνθήκες των διαφόρων χωρών.

Στην Ελλάδα, η οικονομία έχει πληγεί σοβαρά από την πανδημία, ιδιαίτερα λόγω της σημασίας του τουριστικού τομέα και του μικρού μεγέθους των ελληνικών επιχειρήσεων, οι περισσότερες από τις οποίες είναι συγκεντρωμένες στον τομέα των υπηρεσιών. Παρά τα άμεσα μέτρα στήριξης της οικονομίας, μια ισχυρή συρρίκνωση της παραγωγής αναμένεται να επηρεάσει τελικά την απασχόληση. Η ύφεση και το δημοσιονομικό κόστος των μέτρων αντιμετώπισης κρίσεων θα οδηγήσουν επίσης σε σημαντική αύξηση του δημοσιονομικού ελλείμματος και σε αναζωπύρωση του δημόσιου χρέους σε σχέση με το ΑΕΠ. Η Επιτροπή της ΕΕ έχει εκτιμήσει ότι το ΑΕΠ της Ελλάδας μειώθηκε κατά 10% το 2020 και θα παραμείνει κάτω από τα επίπεδα του 2019 τόσο το

2021 όσο και το 2022. Ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ εκτιμάται ότι έχει αυξηθεί στο 207% το 2020, από 180,5% το 2019, και αναμένεται να παραμείνει πάνω από τον δείκτη του 2019 τόσο το 2021 όσο και το 2022.

Για την αντιμετώπιση της αύξησης του δημόσιου χρέους που προκύπτει από την πανδημία, υπάρχουν διάφορες επιλογές. Το ένα είναι να αυξηθεί σημαντικά η φορολογία και να μειωθούν οι πρωτογενείς κρατικές δαπάνες. Αυτή η προσέγγιση μπορεί να είναι αποτελεσματική στη μείωση του λόγου του χρέους προς το ΑΕΠ μακροπρόθεσμα, αλλά μπορεί επίσης να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομική ανάπτυξη και την ευημερία των πολιτών. Μια άλλη επιλογή είναι η αύξηση της οικονομικής ανάπτυξης μέσω διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, οι οποίες μπορεί να περιλαμβάνουν αλλαγές στο φορολογικό σύστημα, στους κανονισμούς της αγοράς εργασίας και στο επιχειρηματικό περιβάλλον για την αύξηση της αποτελεσματικότητας και της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Αυτή η προσέγγιση μπορεί να οδηγήσει σε μείωση του λόγου του χρέους προς το ΑΕΠ με την πάροδο του χρόνου, αλλά απαιτεί μακροπρόθεσμη δέσμευση και μπορεί να είναι πολιτικά δύσκολο να εφαρμοστεί.

Μια τρίτη επιλογή είναι η χρήση της αναδιάρθρωσης χρέους ή της διαγραφής χρέους, η οποία περιλαμβάνει τη μείωση του βάρους του χρέους για την κυβέρνηση μέσω μέτρων όπως η παράταση της λήξης του χρέους ή η μείωση των επιτοκίων. Αυτή η προσέγγιση μπορεί να προσφέρει άμεση ανακούφιση στο δημόσιο χρέος, αλλά μπορεί επίσης να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην πιστοληπτική ικανότητα της χώρας και μπορεί να αποθαρρύνει τον μελλοντικό δανεισμό. Κάθε επιλογή έχει τα δικά της πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα και η κατάλληλη προσέγγιση θα εξαρτηθεί από τις συγκεκριμένες συνθήκες της χώρας. Είναι σημαντικό για τις κυβερνήσεις να εξετάσουν προσεκτικά τους συμβιβασμούς και να επιλέξουν την προσέγγιση που είναι πιο κατάλληλη για την κατάστασή τους.

3.5 Πίνακας παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας

Παρακάτω παρουσιάζετε ο πίνακας παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας στην ελληνική οικονομία όπως αναρτήθηκε στον προϋπολογισμού του κράτους το 2021 και παρουσιάζει αναλυτικά τις παρεμβάσεις του κράτους για την αντιμετώπιση των συνεπειών του COVID-19. Ενδεικτικά τα σημαντικότερα μέτρα είναι (minfin,2020)

1. Επιστρεπτέα Προκαταβολή και αποζημιώσεις ειδικού σκοπού.
2. Αποζημιώσεις Ειδικού Σκοπού σε εργαζομένους των οποίων η σύμβαση εργασίας τέθηκε σε προσωρινή αναστολή.
3. Αναστολές φόρων και ασφαλιστικών εισφορών.
4. Παράταση επιδομάτων ανεργίας.
5. Μη καταβολή δημοτικών τελών για επιχειρήσεις των οποίων η λειτουργία ανεστάλη με κρατική εντολή λόγω της πανδημίας, με κόστος 200 εκατ. ευρώ.
6. Ειδικά κλαδικά μέτρα για τη στήριξη του πρωτογενούς τομέα, του πολιτισμού, του αθλητισμού και των μεταφορών, με κόστος 300 εκατ. ευρώ.
7. Μείωση προκαταβολής φόρου εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων, με κόστος 1,6 δισ. ευρώ.
8. Μείωση ΦΠΑ στις μεταφορές, στα μη αλκοολούχα ποτά, τον καφέ, στα εισιτήρια κινηματογράφων, θεατρικών παραστάσεων και συναυλιών, στο τουριστικό πακέτο και σε προϊόντα και παρασκευάσματα ατομικής υγιεινής, με κόστος περίπου τα 200 εκατ. ευρώ.
9. Μείωση ενοικίων, με καταβολή μέρους της έκπτωσης στους ιδιοκτήτες.
10. Επιδότηση, μέσω του προγράμματος «ΓΕΦΥΡΑ», σημαντικού ποσοστού της δόσης για δανειολήπτες που επλήγησαν από την πανδημία και έχουν εξυπηρετούμενο ή ρυθμισμένο δάνειο με προσημείωση/υποθήκη στην Α΄ κατοικία. Ήδη, 76.939 δικαιούχοι έχουν λάβει συνολικά 72 εκατ. ευρώ από το πρόγραμμα.

11. Ενίσχυση της Υγείας και κάλυψη αναγκών των φορέων της Κεντρικής Διοίκησης για την αντιμετώπιση της πανδημίας μέσω της διάθεσης ποσού άνω του 1 δις. ευρώ.

Παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας Covid-19 στην ελληνική οικονομία (σε εκατ. ευρώ)			
α/α	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	2021	2022
A	Παρεμβάσεις στο σκέλος των εσόδων της Γενικής Κυβέρνησης (ταμειακή βάση)	-3963	- 2038
1	Μείωση κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες των ασφαλιστικών εισφορών των μισθωτών του ιδιωτικού τομέα	-816	-849
2	Αναστολή καταβολής Ειδικής Εισφοράς Αλληλεγγύης στον ιδιωτικό τομέα	-767	-799
3	Μείωση προκαταβολής φόρου εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων σε ελεύθερους επαγγελματίες και επιχειρήσεις που επλήγησαν από την πανδημία Covid-19	-1100	0
4	Αναστολή πληρωμών βεβαιωμένων οφειλών και δόσεων ρυθμίσεων φορολογικών υποχρεώσεων για επιχειρήσεις, αυτοαπασχολούμενους, εργαζόμενους και ελεύθερους επαγγελματίες	-181	0
5	Αναστολή πληρωμών δόσεων ρυθμίσεων οφειλών προς τα ασφαλιστικά ταμεία για επιχειρήσεις, αυτοαπασχολούμενους και ελεύθερους επαγγελματίες	-114	0
6	Μη καταβολή δημοτικών τελών για επιχειρήσεις των οποίων η λειτουργία αναστάλη με κρατική εντολή λόγω της πανδημίας Covid-19	-100	0
7	Μείωση συντελεστή ΦΠΑ στις υπηρεσίες μεταφοράς προσώπων και των αποσκευών τους	-128	-123
8	Μείωση συντελεστή ΦΠΑ σε μη αλκοολούχα ποτά και σε υπηρεσίες διάθεσης μη αλκοολούχων ποτών και ροφημάτων	-103	-75
9	Μείωση συντελεστή ΦΠΑ στα εισιτήρια κινηματογράφων, θεατρικών παραστάσεων και συναυλιών	-17	-13
10	Μείωση συντελεστή ΦΠΑ στο τουριστικό πακέτο	-0,5	-0,9
11	Αναστολή πληρωμής τέλους συνδρομητικής τηλεόρασης	-18	-9
12	Οικονομικές ενισχύσεις και αποζημιώσεις αερολιμένων και αεροπορικών γραμμών που επιβαρύνουν τον τακτικό προϋπολογισμό (συμψηφισμός υποχρεώσεων προς το Ελληνικό Δημόσιο)	-65	-15
13	Απάλεια εσόδων από τις μειώσεις στις μισθώσεις κατοικίας	-67	-151
14	Κρατική ενίσχυση επιχειρήσεων με τη μορφή της επιδότησης παγίων δαπανών (συμψηφισμός με φορολογικές υποχρεώσεις)	-215	0
15	Μείωση του ΦΠΑ στα γυμναστήρια και τις σχολές χορού	-1	-2
B	Παρεμβάσεις στο σκέλος των δαπανών της Γενικής Κυβέρνησης (ταμειακή βάση)	-11931	- 1259
1	Χρηματοδότηση επιχειρήσεων με τη μορφή επιστρεπτέας προκαταβολής	-2719	0
2	Αποζημίωση ειδικού σκοπού των εργαζομένων των οποίων οι συμβάσεις εργασίας τίθενται σε προσωρινή αναστολή (περιλαμβάνονται πληρωμές δώρων Πάσχα και Χριστουγέννων) και αποζημιώσεις καλλιτεχνών, εργαζομένων σε εποχικά επαγγέλματα και ειδικών κατηγοριών επαγγελματιών	-2124	-12
3	Αυξημένη αποζημίωση ειδικού σκοπού για αυτοαπασχολούμενους, ελεύθερους επαγγελματίες και ιδιοκτήτες μικρών επιχειρήσεων	-95	0

4	Πρόγραμμα βραχυχρόνιας απασχόλησης ΣΥΝ-ΕΡΓΑΣΙΑ	-156	-30
5	Αποζημίωση ιδιοκτητών ακινήτων που εισπράττουν μειωμένο ενοίκιο λόγω της πανδημίας	-728	0
6	Κάλυψη από τον κρατικό προϋπολογισμό των ασφαλιστικών εισφορών επί του ονομαστικού μισθού, των εργαζομένων των οποίων οι συμβάσεις εργασίας τίθενται σε προσωρινή αναστολή	-1068	0
7	Κάλυψη των ασφαλιστικών εισφορών από τον κρατικό προϋπολογισμό και επιδότηση 200 ευρώ σε περίπτωση πρόσληψης μακροχρόνια ανέργου, για περίοδο 6 μηνών, στο πλαίσιο του προγράμματος για τη δημιουργία 150.000 νέων θέσεων εργασίας	-296	-186
8	Κάλυψη ασφαλιστικών εισφορών και επιδόματος αδείας για τους εργαζόμενους σε ξενοδοχειακές μονάδες δωδεκάμηνης διάρκειας	-8	0
9	Παράταση του τακτικού επιδόματος ανεργίας, καθώς και του επιδόματος μακροχρόνιας ανεργίας κατά δύο μήνες	-169	0
10	Πρόγραμμα ΓΕΦΥΡΑ για δανειολήπτες φυσικά πρόσωπα που επλήγησαν από την πανδημία Covid-19	-241	0
11	Πρόγραμμα ΓΕΦΥΡΑ 2 για δανειολήπτες νομικά πρόσωπα που επλήγησαν από την πανδημία Covid-19	-236	-61
12	Μη επιστρεπτέα επιχορήγηση σε μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις μέσω των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης	-920	0
13	Επιδότηση επιτοκίου των επιχειρηματικών δανείων των επιχειρήσεων οι οποίες ανήκουν σε πληττόμενους κλάδους, υπό την προϋπόθεση της διατήρησης των θέσεων εργασίας	-104	0
14	Κάλυψη αυξημένων υγειονομικών δαπανών λόγω της πανδημίας Covid-19 (εξοπλισμός, υποδομές, αναλώσιμα, εμβόλια, self-test, αμοιβές επικουρικού προσωπικού κτλ)	-1255	-736
15	Κάλυψη των έκτακτων δαπανών, λόγω της πανδημίας Covid-19, των φορέων της Κεντρικής Διοίκησης	-244	-167
16	Νέες προσλήψεις στα μέσα μαζικής μεταφοράς (ΟΣΥ/ΣΤΑΣΥ), χρηματοδοτική μίσθωση (leasing) επιπλέον λεωφορείων και σύμβαση με ΚΤΕΛ	-50	-50
17	Αποζημίωση επιχειρήσεων για την άδεια ειδικού σκοπού εργαζομένων με τέκνα (για την περίοδο που τα σχολεία ήταν κλειστά λόγω της πανδημίας Covid-19)	-19	0
18	Ενίσχυση του προγράμματος κοινωνικού τουρισμού του Υπουργείου Τουρισμού	-80	0
19	Ενίσχυση του προγράμματος κοινωνικού τουρισμού του ΟΑΕΔ	-17	-12
20	Επιπρόσθετη στήριξη του πρωτογενούς τομέα παραγωγής από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων	-88	0
21	Αποζημίωση σε εταιρείες ΚΤΕΛ και την ΤΡΑΙΝΟΣΕ για τους περιορισμούς που επιβλήθηκαν στις θέσεις επιβατών	-49	0
22	Αποζημίωση ακτοπλοϊκών γραμμών	-32	0
23	Ενίσχυση επιχειρήσεων του πολιτισμού λόγω περιορισμού θέσεων σε θέατρα, κινηματογράφους, συναυλιακούς χώρους κτλ	-34	-5
24	Οικονομικές ενισχύσεις και αποζημιώσεις αερολιμένων και αεροπορικών γραμμών που επιβαρύνουν τον τακτικό προϋπολογισμό	-169	0
25	Κρατική ενίσχυση επιχειρήσεων με τη μορφή της επιδότησης παγίων δαπανών (συμψηφισμός με ασφαλιστικές εισφορές)	-243	0
26	Επιδότηση κεφαλαίου κίνησης για επιχειρήσεις στον κλάδο της εστίασης μέσω ΠΔΕ	-230	0
27	Επιδότηση κεφαλαίου κίνησης για επιχειρήσεις του τουριστικού κλάδου, γυμναστήρια και λοιπούς κλάδους μέσω ΠΔΕ	-262	0
28	Νέο εγγυοδοτικό πρόγραμμα χρηματοδότησης πολύ μικρών επιχειρήσεων μέσω της Αναπτυξιακής Τράπεζας	-220	0

29	Προπληρωμένη κάρτα για χρήση σε τουριστικές και πολιτιστικές δραστηριότητες, ως κίνητρο εμβολιασμού στην ηλικιακή ομάδα 18-25	-75	0
Γ	Ταμειακά ουδέτερες παρεμβάσεις	0	0
1	Αναστολή αποπληρωμής δόσεων των ενήμερων τραπεζικών δανείων για επιχειρήσεις που πλήττονται από την πανδημία	0	0
2	Αναστολή πληρωμής επιταγών των επιχειρήσεων που πλήττονται από την πανδημία	0	0
	Ταμειακό Κόστος των Παρεμβάσεων (A + B)	-15624	- 3297
Δ	Παρεμβάσεις με δημοσιονομική επιβάρυνση	-1093	0
1	Δημοσιονομική πρόβλεψη για μη αποπληρωμή από τις επιχειρήσεις ενός ποσοστού από τις επιστρεπτές προκαταβολές που δόθηκαν εντός του 2020	-1093	0
Ε	Μόχλευση χρηματοδοτικών εργαλείων	-230	0
1	Μόχλευση δανείων πολύ μικρών επιχειρήσεων που χρηματοδοτούνται από το ΠΔΕ	-230	0
	Συνολική Αξία Παρεμβάσεων (A+B+Δ+E)	-16947	- 3297
	Εκ των οποίων		
1	Παρεμβάσεις που επιβαρύνουν άμεσα το δημοσιονομικό αποτέλεσμα	-15507	- 3297
2	Παρεμβάσεις που αφορούν στην αναβολή είσπραξης εσόδων	-295	0
3	Παρεμβάσεις παροχής ρευστότητας	-916	0
4	Μόχλευση χρηματοδοτικών εργαλείων	-230	0
ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ			
1	Παρεμβάσεις εσόδων που επιβαρύνουν το δημοσιονομικό αποτέλεσμα	-3693	- 2038
2	Παρεμβάσεις δαπανών που επιβαρύνουν το δημοσιονομικό αποτέλεσμα	-12108	- 1259
2.1	Παρεμβάσεις δαπανών που χρηματοδοτούνται από τον Τακτικό Προϋπολογισμό	-8809	- 1198
2.2	Παρεμβάσεις δαπανών που χρηματοδοτούνται από το ΠΔΕ	-3299	-61
3	Παρεμβάσεις παροχής ρευστότητας (προ μόχλευσης)	-916	0
3.1	Χρηματοδοτικά εργαλεία που χρηματοδοτούνται από τον Τακτικό Προϋπολογισμό	-696	0
3.2	Χρηματοδοτικά εργαλεία που χρηματοδοτούνται από το ΠΔΕ	-220	0
4	Μόχλευση χρηματοδοτικών εργαλείων που χρηματοδοτούνται από το ΠΔΕ	-230	0
	Συνολικό δημοσιονομικό κόστος των παρεμβάσεων (1+2)	-15801	- 3297
	Συνολική αξία παρεμβάσεων (1+2+3+4)	-16947	- 3297

Πίνακας 7 Πίνακας παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση των συνεπειών του COVID-19

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

4.1 Ο άξονας της νομισματικής πολιτικής της ΕΕ

Ο άξονας της νομισματικής πολιτικής αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο οι κεντρικές τράπεζες επηρεάζουν την οικονομία μέσω της χρήσης εργαλείων νομισματικής πολιτικής. (Benigno et al,2021) Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) έχει στη διάθεσή της πολλά εργαλεία νομισματικής πολιτικής, όπως το Πρόγραμμα Αγοράς Περιουσιακών Στοιχείων (APP, Asset Purchase Programs) και το Πρόγραμμα Έκτακτης Αγοράς Πανδημίας (PEPP, Pandemic Emergency Purchase Programs).

Το APP είναι ένα πρόγραμμα αγορών περιουσιακών στοιχείων μεγάλης κλίμακας, κυρίως κρατικών τίτλων, που χρησιμοποιεί η ΕΚΤ για να εισφέρει χρήματα στην οικονομία και να τονώσει την οικονομική δραστηριότητα. Τον Μάρτιο του 2020, η ΕΚΤ αύξησε το μέγεθος του APP και ξεκίνησε το PEPP ως απάντηση στον οικονομικό αντίκτυπο της πανδημίας COVID-19. Το PEPP είναι παρόμοιο με το APP, αλλά στοχεύει συγκεκριμένα στην αντιστάθμιση των αρνητικών επιπτώσεων της πανδημίας στη ρευστότητα των επιχειρήσεων και στο εισόδημα των νοικοκυριών. Το PEPP έχει αυξηθεί σε μέγεθος και έχει παραταθεί σε διάρκεια αρκετές φορές από τότε που κυκλοφόρησε για πρώτη φορά και επί του παρόντος πρόκειται να λειτουργήσει τουλάχιστον μέχρι τον Μάρτιο του 2022. (Blot et al. 2020)

Εκτός από το APP και το PEPP, η ΕΚΤ χρησιμοποιεί επίσης άλλα εργαλεία νομισματικής πολιτικής για να επηρεάσει την οικονομία μέσω του τραπεζικού καναλιού. Αυτά τα εργαλεία περιλαμβάνουν πράξεις μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης (LTRO) και στοχευμένες πράξεις πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης (TLTRO). Τα LTROs είναι δάνεια που παρέχει η ΕΚΤ στις τράπεζες με σταθερό επιτόκιο για καθορισμένο χρονικό διάστημα, ενώ τα TLTROs είναι δάνεια που συνδέονται με τον δανεισμό των τραπεζών στην πραγματική οικονομία. Τον Μάρτιο και τον Απρίλιο του 2020, η ΕΚΤ ξεκίνησε ένα προσωρινό πρόγραμμα LTRO και ένα νέο πρόγραμμα LTRO (το PELTRO) και ενίσχυσε το πρόγραμμα TLTRO III ως απάντηση στην πανδημία. Τον Δεκέμβριο του 2020, τα PELTRO και TLTRO III βελτιώθηκαν περαιτέρω. Τα μέτρα

αυτά στοχεύουν να παρέχουν στις τράπεζες τη ρευστότητα που χρειάζονται για να συνεχίσουν να δανείζουν νοικοκυριά και επιχειρήσεις, συμβάλλοντας στη στήριξη της οικονομικής δραστηριότητας. (Rakic, 2021)

4.1.1 Επεκτατική νομισματική πολιτική για την αντιμετώπιση της πανδημίας. Πως επηρεάζονται οι καμπύλες IS-LM

Οι επεκτατικές νομισματικές πολιτικές, όπως τα χαμηλά ή αρνητικά επιτόκια, είναι ένα εργαλείο που χρησιμοποιούν οι κεντρικές τράπεζες για την τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης. Αυτές οι πολιτικές στοχεύουν στην ενθάρρυνση του δανεισμού και των επενδύσεων, καθιστώντας φθηνότερη τη σύναψη δανείων για ιδιώτες και επιχειρήσεις. Αυτό μπορεί να αυξήσει την προσφορά χρήματος, η οποία με τη σειρά της μπορεί να οδηγήσει σε πληθωρισμό εάν η ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες υπερβεί τη διαθέσιμη προσφορά. Ωστόσο, στην περίπτωση των ΗΠΑ και της ζώνης του ευρώ, ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ) δεν έχει σημειώσει σημαντικές αυξήσεις τα τελευταία χρόνια παρά την εφαρμογή επεκτατικών πολιτικών.

Υπάρχουν πολλές πιθανές εξηγήσεις για αυτό. Πρώτον, η πίστωση μπορεί να μην ρέει έντονα σε επενδυτικά σχέδια στην πραγματική οικονομία, αλλά μάλλον έχει κατευθυνθεί προς χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία όπως τα κρατικά ομόλογα. Αυτό σημαίνει ότι η νομισματική επέκταση δεν αντανάκλαται σε υψηλότερες τιμές για καταναλωτικά αγαθά. Επιπλέον, έχει αυξηθεί η ζήτηση για ρευστά περιουσιακά στοιχεία, όπως κρατικά νομίσματα και περιουσιακά στοιχεία χαμηλού κινδύνου, όπως κρατικά ομόλογα φερέγγυων χωρών. Αυτό μπορεί να συμβάλλει σε μια φούσκα στα περιουσιακά στοιχεία σταθερού εισοδήματος.

Είναι σημαντικό για τις κεντρικές τράπεζες να εξετάσουν προσεκτικά τις πιθανές συνέπειες των πολιτικών τους, συμπεριλαμβανομένης της πιθανότητας για φούσκες στις τιμές των περιουσιακών στοιχείων, προκειμένου να διασφαλίσουν βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη. Ενώ οι επεκτατικές πολιτικές μπορούν να είναι αποτελεσματικές βραχυπρόθεσμα, μπορεί να μην είναι πάντα η καλύτερη λύση μακροπρόθεσμα. Είναι

σημαντικό για τις κεντρικές τράπεζες να λαμβάνουν υπόψη τους πιθανούς συμβιβασμούς και τις ακούσιες συνέπειες των πράξεών τους. (Fernandez, et al, 2021)

Το μοντέλο IS-LM είναι ένα πλαίσιο για την ανάλυση της αλληλεπίδρασης μεταξύ των αγαθών και των χρηματοπιστωτικών αγορών σε μια οικονομία. Συχνά χρησιμοποιείται για την ανάλυση των επιπτώσεων των μακροοικονομικών πολιτικών, όπως η νομισματική πολιτική, στην οικονομία.

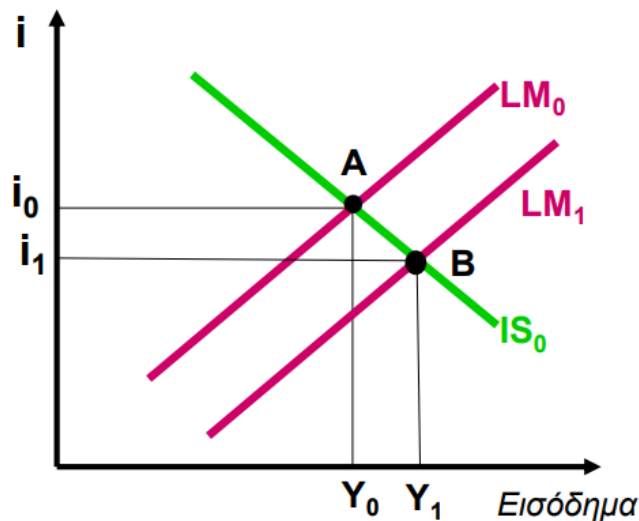
Στο μοντέλο IS-LM, η καμπύλη IS αντιπροσωπεύει τη σχέση μεταξύ του πραγματικού επιτοκίου και του επιπέδου της πραγματικής παραγωγής (ακαθάριστο εγχώριο προϊόν ή ΑΕΠ) στην αγορά αγαθών. Η καμπύλη IS κλίνει προς τα κάτω επειδή τα χαμηλότερα πραγματικά επιτόκια τονώνουν τις επενδύσεις και οδηγούν σε υψηλότερα επίπεδα παραγωγής.

Η καμπύλη LM αντιπροσωπεύει τη σχέση μεταξύ του πραγματικού επιτοκίου και του επιπέδου ζήτησης χρήματος στη χρηματοπιστωτική αγορά. Η καμπύλη LM έχει ανοδική κλίση επειδή τα υψηλότερα πραγματικά επιτόκια οδηγούν σε υψηλότερη ζήτηση χρήματος, καθώς οι άνθρωποι και οι εταιρείες είναι πρόθυμοι να κρατήσουν περισσότερα χρήματα για να επωφεληθούν από την υψηλότερη απόδοση των αποταμιεύσεών τους.

Σε μια επεκτατική νομισματική πολιτική, η κεντρική τράπεζα αυξάνει την προσφορά χρήματος στην οικονομία, γεγονός που οδηγεί σε μείωση του πραγματικού επιτοκίου. Αυτή η μείωση του πραγματικού επιτοκίου μετατοπίζει την καμπύλη IS προς τα δεξιά, οδηγώντας σε αύξηση της παραγωγής (ΑΕΠ). Ταυτόχρονα, η μείωση του πραγματικού επιτοκίου μετατοπίζει την καμπύλη LM προς τα δεξιά οδηγώντας σε μείωση της ζήτησης χρήματος.

Στο μοντέλο IS-LM, μια μείωση των επιτοκίων μπορεί να οδηγήσει σε μετατόπιση της καμπύλης IS προς τα δεξιά, πράγμα που σημαίνει ότι το πραγματικό προϊόν (ΑΕΠ) θα αυξάνεται σε κάθε επίπεδο του επιτοκίου. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι τα χαμηλότερα επιτόκια μπορούν να τονώσουν τη ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες, καθώς ο δανεισμός γίνεται φθηνότερος και τα άτομα και οι επιχειρήσεις έχουν περισσότερο διαθέσιμο εισόδημα να ξοδέψουν..

Η τομή των καμπυλών IS και LM καθορίζει το επίπεδο ισορροπίας της παραγωγής και το πραγματικό επιτόκιο στην οικονομία. Σε μια επεκτατική νομισματική πολιτική, η μετατόπιση της καμπύλης IS προς τα δεξιά και η μετατόπιση της καμπύλης LM προς τα δεξιά οδηγούν σε μια νέα ισορροπία με υψηλότερο επίπεδο παραγωγής και χαμηλότερο πραγματικό επιτόκιο.

Εικόνα 5 Μετατόπιση καμπύλης LM

4.2 Ο άξονας της δημοσιονομικής πολιτικής

Η πανδημία COVID-19 έχει προκαλέσει απότομη διακοπή της οικονομικής δραστηριότητας παγκοσμίως, οδηγώντας στη μεγαλύτερη οικονομική συρρίκνωση από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο στις περισσότερες χώρες. Καθώς η σοβαρότητα της πανδημίας έγινε εμφανής στις αρχές του 2020, οι κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο εφάρμοσαν μια μεγάλη και πολύπλευρη πολιτική απάντηση, συμπεριλαμβανομένης της μεγαλύτερης απάντησης δημοσιονομικής πολιτικής εδώ και δεκαετίες. Αυτή η δημοσιονομική απάντηση χαρακτηρίστηκε από δύο φάσεις: μια οξεία φάση που επικεντρώθηκε στη στήριξη των ιδιωτικών εισοδημάτων, στη διατήρηση των

εργασιακών σχέσεων και στη στήριξη των συστημάτων υγείας και μια φάση ανάκαμψης που επικεντρώθηκε στην τόνωση των επενδύσεων σε τομείς όπως οι δημόσιες υποδομές και οι πράσινες επενδύσεις

Κατά τη διάρκεια της οξείας φάσης, η οποία εξακολουθεί να βρίσκεται σε εξέλιξη σε πολλές οικονομίες, η δημοσιονομική απάντηση επικεντρώθηκε κυρίως στην παροχή άμεσης στήριξης σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις. Αυτό επιτεύχθηκε με μεγάλες άμεσες μεταβιβάσεις στα νοικοκυριά, ενισχυμένα επιδόματα ανεργίας, επιδοτήσεις μισθών και αυξημένη χρηματοδότηση για την υγειονομική περίθαλψη. Αυτά τα μέτρα ήταν επιτυχή στον περιορισμό της πτώσης της οικονομικής δραστηριότητας και στη δημιουργία μιας στέρεας βάσης για ανάκαμψη.

Το μέγεθος και η σύνθεση της δημοσιονομικής απόκρισης ποικίλλει μεταξύ των χωρών, αντιστατώντας τις διαφορές στους αυτόματους σταθεροποιητές, τον δημοσιονομικό χώρο πριν από την πανδημία, τη σοβαρότητα των λοιμώξεων και τις προτιμήσεις πολιτικής. Ορισμένες χώρες έχουν εφαρμόσει μεγαλύτερες και πιο στοχευμένες δημοσιονομικές απαντήσεις, ενώ άλλες έχουν βασιστεί περισσότερο σε αυτόματους σταθεροποιητές και έμμεσα μέτρα, όπως εγγυήσεις δανείων. Γενικά, οι χώρες με ισχυρότερες δημοσιονομικές θέσεις πριν από την πανδημία μπόρεσαν να εφαρμόσουν μεγαλύτερες δημοσιονομικές απαντήσεις, ενώ αυτές με πιο αδύναμες δημοσιονομικές θέσεις έπρεπε να βασίζονται περισσότερο σε αυτόματους σταθεροποιητές και έμμεσα μέτρα.

Καθώς η πανδημία υποχωρεί και οι μολύνσεις τίθενται υπό έλεγχο, το επίκεντρο της δημοσιονομικής πολιτικής είναι πιθανό να στραφεί προς την ενίσχυση των επενδύσεων στη φάση της ανάκαμψης. Αυτό θα περιλαμβάνει μέτρα όπως οι δημόσιες επενδύσεις σε υποδομές, οι πράσινες επενδύσεις και τα κίνητρα για τη στήριξη των ιδιωτικών επενδύσεων και της κατανάλωσης. Αυτά τα μέτρα στήριξης θα κατανεμηθούν σε μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από τα μέτρα που εφαρμόστηκαν κατά την οξεία φάση. (Hudson, 2021)

Συνολικά, η δημοσιονομική απάντηση στην πανδημία του COVID-19 ήταν η μεγαλύτερη και ταχύτερη σε καιρό ειρήνης και ήταν επιτυχής στον περιορισμό των

οικονομικών ουλών και στη δημιουργία μιας στέρεας βάσης για ανάκαμψη. Εφόσον οι κυβερνήσεις στηρίζουν τις αποφάσεις τους για τις δαπάνες σε ένα υγιές μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό πλαίσιο και τα επιτόκια παραμένουν χαμηλότερα από τον ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης, η συνεχιζόμενη δημοσιονομική στήριξη δεν χρειάζεται να δημιουργεί προβλήματα για τη βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους.

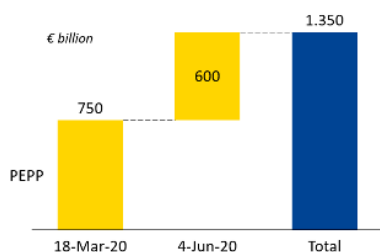
Σύμφωνα με τους (Gouricnhas et al,2021) είναι απαραίτητη η χρήση έγκαιρων και στοχευμένων δημοσιονομικών μέτρων, όπως οι άμεσες πληρωμές σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις, για την αντιμετώπιση των αναγκών όσων έχουν πληγεί περισσότερο από την κρίση. Έχει επίσης τονίσει το ρόλο του διεθνούς συντονισμού και συνεργασίας στο σχεδιασμό και την εφαρμογή της δημοσιονομικής πολιτικής, υποστηρίζοντας ότι η αποτελεσματική δημοσιονομική πολιτική απαιτεί συντονισμένη και συντονισμένη προσέγγιση μεταξύ των χωρών.

Συνολικά, η δημοσιονομική πολιτική μπορεί να είναι ένα αποτελεσματικό εργαλείο για την αντιμετώπιση των οικονομικών επιπτώσεων της πανδημίας COVID-19, αλλά πρέπει να σχεδιαστεί και να εφαρμοστεί προσεκτικά για να είναι αποτελεσματική.

EUROPE'S RAPID MONETARY AND FISCAL COVID-19 RESPONSE

Monetary response

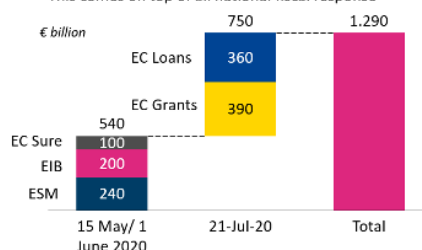
- European Central Bank's Pandemic Emergency Purchase Programme (PEPP)
- €750 billion was announced 18 March and increased to €1.3 trillion in June 2020
- This comes on top of the existing monetary policy

Source: ECB, EIB, EC and ESM

Fiscal response

- A rapid COVID19 response was put in place in 2 months' time: ESM €240bn for medical costs, EIB €200bn guarantees for companies (SMEs) and European Commission €100bn for unemployment support
- In July, an additional €750bn was approved of which €390bn are grants and €360bn loans
- This comes on top of all national fiscal response

Εικόνα 6 Νομισματική και Δημοσιονομική αντίδραση της ΕΕ.

4.3 Αντίδραση της ευρωπαϊκής ένωσης στην κρίση COVID19

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) έχει εφαρμόσει μια σειρά μέτρων ως απάντηση στην κρίση του κορωνοϊού (COVID-19). Σύμφωνα με τους (Haroutunian et al, 2021) ένα από τα αρχικά μέτρα ήταν η ενεργοποίηση της γενικής ρήτρας διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ), η οποία επιτρέπει την προσωρινή απόκλιση από τις συνθήκες δημοσιονομικές απαιτήσεις του ΣΣΑ για όλα τα κράτη μέλη σε περίπτωση γενικής κρίσης που προκαλείται από σοβαρή οικονομική ύφεση στη ζώνη του ευρώ ή στην ΕΕ συνολικά. Αυτό επιτρέπει στα κράτη μέλη να λάβουν τα απαραίτητα δημοσιονομικά μέτρα για να αντιμετωπίσουν την κρίση και ενδεχομένως να παράσχουν πρόσθετη στήριξη.

Για να υποστηρίξει την εφαρμογή μέτρων έκτακτης ανάγκης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε επίσης ένα προσωρινό πλαίσιο κρατικών ενισχύσεων, το οποίο επιταχύνει την παροχή δημόσιας στήριξης σε εταιρείες διατηρώντας παράλληλα ισότιμους όρους ανταγωνισμού στην ενιαία αγορά. Το πλαίσιο επιτρέπει στα κράτη μέλη να παρέχουν στήριξη σε εταιρείες με τη μορφή επιχορηγήσεων, δανείων, εγγυήσεων και άλλων μέτρων, υπό ορισμένες προϋποθέσεις.

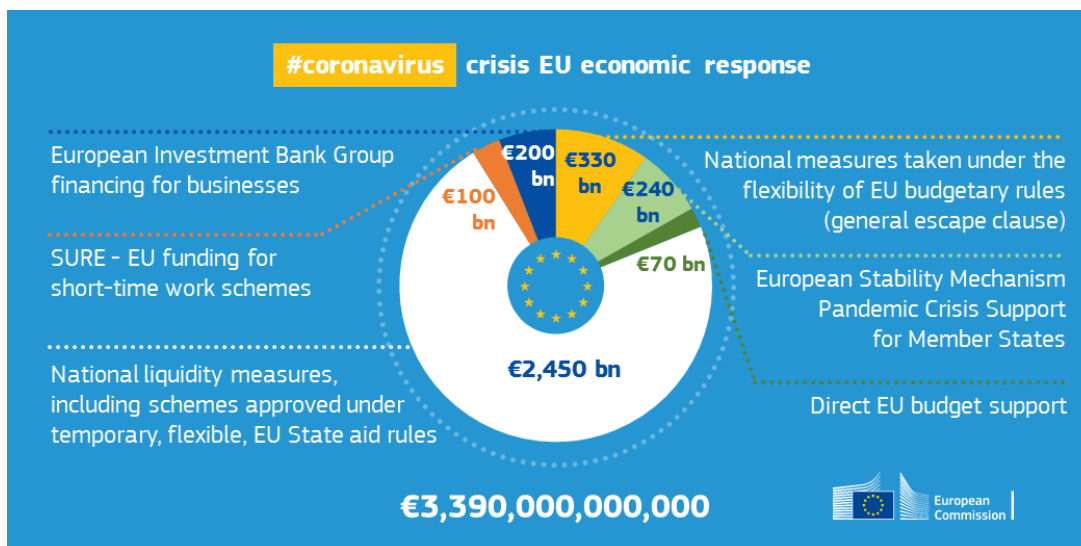
Η Επενδυτική Πρωτοβουλία για την Αντιμετώπιση του Κορωνοϊού (CRII) του προϋπολογισμού της ΕΕ επιτρέπει επίσης τη χρήση κεφαλαίων στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής της ΕΕ για την αντιμετώπιση των συνεπειών της κρίσης COVID-19. Το CRII στοχεύει να υποστηρίξει τα κράτη μέλη και τις περιφέρειες στην εφαρμογή μέτρων για τον μετριασμό των οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων της κρίσης και για την επιτάχυνση της διαδικασίας ανάκαμψης. Το CRII μπορεί να παρέχει οικονομική υποστήριξη με τη μορφή επιχορηγήσεων, δανείων, εγγυήσεων και άλλων μορφών χρηματοοικονομικών μέσων.

Εκτός από αυτά τα μέτρα, δημιουργήθηκαν τρία δίκτυα ασφαλείας για τη στήριξη των μέτρων των κρατών μελών για τους εργαζόμενους και τις επιχειρήσεις και για τη διασφάλιση της πρόσβασης των χωρών στη χρηματοδότηση, συνολικού πακέτου αξίας 540 δισεκατομμυρίων ευρώ.

Αυτά τα δίκτυα ασφαλείας περιλάμβαναν το πρόγραμμα Υποστήριξη για τον Μετριασμό των Κινδύνων Ανεργίας σε ένα πρόγραμμα έκτακτης ανάγκης (SURE), το οποίο παρέχει χρηματοδότηση στα κράτη μέλη για προγράμματα βραχυχρόνιας απασχόλησης και δαπάνες που σχετίζονται με την υγεία. Το πρόγραμμα SURE είναι ένα προσωρινό, βασισμένο σε δάνεια, μέσο που παρέχει οικονομική βοήθεια σε κράτη, με δάνεια έως 100 δισεκατομμυρίων ευρώ συνολικά που χορηγούνται με ευνοϊκούς όρους από την ΕΕ στα κράτη μέλη, με εγγύηση με εγγυήσεις που παρέχονται από τα κράτη μέλη.

Το δεύτερο δίκτυο ασφαλείας ήταν οι δραστηριότητες της Ενίσχυσης της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ), η οποία δημιούργησε ένα πανευρωπαϊκό ταμείο εγγυήσεων ύψους 25 δισεκατομμυρίων ευρώ για τη στήριξη της χρηματοδότησης εταιρειών, ιδιαίτερα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, σε ολόκληρη την ΕΕ. Το ταμείο εγγυήσεων μπορεί να υποστηρίζει έως και 200 δισεκατομμύρια ευρώ χρηματοδότησης μέσω εθνικών ιδρυμάτων πρόωθησης, τραπεζών και άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Το τρίτο δίκτυο ασφαλείας ήταν το Corona Crisis Response Investment Initiative (CCRI), το οποίο εστιάζει στην παροχή χρηματοδότησης για στρατηγικές επενδύσεις στην πραγματική οικονομία, συμπεριλαμβανομένου του τομέα της υγείας, για τη στήριξη της οικονομικής ανάκαμψης. Το CCRI μπορεί να παρέχει οικονομική υποστήριξη με τη μορφή επιχορηγήσεων, δανείων, εγγυήσεων και άλλων μορφών χρηματοοικονομικών μέσων. Χρηματοδοτείται από τον προϋπολογισμό της ΕΕ και μπορεί να κινητοποιήσει έως και 37,5 δισεκατομμύρια ευρώ συνολικά, με έμφαση σε στρατηγικές επενδύσεις που έχουν υψηλό αντίκτυπο στην πραγματική οικονομία και είναι κοινού ενδιαφέροντος για την ΕΕ.

Εικόνα 7 Η αντίδραση της ΕΕ Πηγή: European Commission

4.4 Συμπεράσματα της νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) διαδραματίζει βασικό ρόλο στη σταθεροποίηση των χρηματοπιστωτικών αγορών στην Ευρωζώνη και στη νομισματική ένωση των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) που έχουν υιοθετήσει το ευρώ ως νόμισμά τους. Η ΕΚΤ έχει τη δυνατότητα να αγοράζει κρατικά χρέη από τα κράτη μέλη για να βοηθήσει στη σταθεροποίηση των χρηματοπιστωτικών αγορών και να αποτρέψει μεμονωμένες κυβερνήσεις από το να μπουν σε οικονομικά προβλήματα. Ωστόσο, αυτό εγκυμονεί κινδύνους, καθώς ο ισολογισμός της ΕΚΤ είναι αρκετά μεγάλος για να αποτρέψει μεμονωμένες κυβερνήσεις από το να χρεοκοπήσουν, αλλά εάν μία ή περισσότερες κυβερνήσεις χρεοκοπήσουν, θα μπορούσε να έχει σημαντικές συνέπειες για την ΕΚΤ και ολόκληρη την Ευρωζώνη. Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας (ESM) είναι ένας άλλος θεσμός που δημιουργήθηκε για να διασώσει τις αφερέγγυες κυβερνήσεις στην Ευρωζώνη, αλλά δεν είναι εξοπλισμένος για να χρηματοδοτήσει μια κυβέρνηση που αντιμετωπίζει μια κρίση όπως μια πανδημία. Η ΕΕ έχει λάβει μέτρα για την αντιμετώπιση της κρίσης μέσω της αμοιβαιοποίησης των κινδύνων,

συμπεριλαμβανομένης της υποστήριξης εθνικών προγραμμάτων ασφάλισης ανεργίας, δανεισμού σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις και διάθεση δανείων στις εθνικές κυβερνήσεις για την πληρωμή των δαπανών υγειονομικής περίθαλψης. Ωστόσο, είναι αβέβαιο εάν αυτά τα μέτρα θα είναι επαρκή για την αντιμετώπιση της κρίσης και την απομάκρυνση της πίεσης από την ΕΚΤ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ COVID19

5.1 Σύγκριση μηχανισμών της χρηματοπιστωτικής κρίσης και της κρίσης COVID19

Η χρηματοπιστωτική κρίση χαρακτηρίστηκε από την εστίαση στη δημιουργία θεσμών, με τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF) και του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (ESM) για την παροχή οικονομικής βοήθειας σε χώρες που έχουν ανάγκη. Η κρίση του COVID-19, από την άλλη πλευρά, χαρακτηρίστηκε από μια πιο ισορροπημένη προσέγγιση, με τη χρήση τόσο της οικοδόμησης θεσμών όσο και του συντονισμού που βασίζεται σε κανόνες. Τα μέτρα οικοδόμησης θεσμών κατά τη διάρκεια της κρίσης του COVID-19 περιλάμβαναν τη δημιουργία του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (RRF) και του προγράμματος Υποστήριξης για τον Μετριασμό των Κινδύνων Ανεργίας σε ένα πρόγραμμα έκτακτης ανάγκης (SURE). Τα μέτρα συντονισμού που βασίζονται σε κανόνες που περιλαμβάνουν τη χρήση του Ευρωπαϊκού Δημοσιονομικού Συμφώνου και την ενίσχυση του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ). Επίσης την δημιουργία του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (SSM) και του Ενιαίου Συμβουλίου Εξυγίανσης (SRB) κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης, καθώς και του Pandemic Crisis Support (PCS) και του Ευρωπαϊκού Δημοσιονομικού Συμβουλίου (EFB)/Εθνικών Δημοσιονομικών Συμβουλίων (NFCs) κατά τη διάρκεια της κρίσης COVID-19. (Buti et al 2021)

5.2 Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας (ESM)

Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας (ESM)⁷ είναι ένας σημαντικός θεσμός στην Ευρωζώνη που διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στη διαχείριση χρηματοπιστωτικών κρίσεων και στην προώθηση της σταθερότητας εντός της νομισματικής ένωσης. Από την ίδρυσή του το 2012, ο ESM έχει παράσχει οικονομική βοήθεια σε τρεις χώρες μέλη – την Ισπανία, την Κύπρο και την Ελλάδα – σε περιόδους κρίσης.

⁷ <https://www.esm.europa.eu/>

Η κύρια λειτουργία του ESM (De Angelis,2022) είναι να παρέχει ρευστότητα σε χώρες που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες, ιδιαίτερα όταν δεν είναι σε θέση να αντλήσουν κεφάλαια στην αγορά ομολόγων. Για να είναι επιλέξιμη για οικονομική βοήθεια, η φερεγγυότητα μιας χώρας πρέπει να είναι εγγυημένη και η κρίση της πρέπει να έχει συστημικό αντίκτυπο στην Ευρωζώνη στο σύνολό της. Εκτός από αυτή τη βασική λειτουργία, ο ESM έχει επίσης επιφορτιστεί με τη χαλάρωση της “θηλιάς” (doom loop) μεταξύ των εθνικών τραπεζικών συστημάτων και του δημόσιου χρέους μέσω της υποστήριξής του από το Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης της Τραπεζικής Ένωσης.

Η προσέγγιση του ESM στις οικονομικές κρίσεις περιλαμβάνει τρία κύρια καθήκοντα: πρόληψη, μετριασμό και επίλυση. Όσον αφορά την πρόληψη, ο ESM στοχεύει να αποθαρρύνει τη δημοσιονομική σπατάλη και να προωθήσει τη συμμόρφωση με τους κανόνες του Δημοσιονομικού Συμφώνου, η οποία είναι μια συνθήκη που έχει σχεδιαστεί για την προώθηση της δημοσιονομικής σταθερότητας και του συντονισμού εντός της Ευρωζώνης. Ο ESM χρησιμοποιεί επίσης κανόνες που στοχεύουν στην ενίσχυση της πειθαρχίας της αγοράς, όπως η συμπερίληψη των ρητρών συλλογικής δράσης (Collective Action Clauses) στις εκδόσεις των εθνικών ομολόγων, σε μια προσπάθεια να μειώσει την πιθανότητα οι χώρες να χρειαστεί να στραφούν στον ESM για οικονομική βοήθεια.

Όταν συμβαίνει μια κρίση, ο ρόλος του ESM είναι να παρέχει οικονομική βοήθεια για να μετριάσει τον αντίκτυπό της. Αυτό περιλαμβάνει μια διαδικασία λήψης αποφάσεων που περιλαμβάνει αξιολόγηση της βιωσιμότητας του χρέους που πραγματοποιείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε συνεργασία με την ΕΚΤ και τον ESM και όπου είναι δυνατόν το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ). Εάν ο ESM αποφασίσει να παράσχει οικονομική βοήθεια, μπορεί επίσης να προσφέρει πρόσβαση στο πρόγραμμα Οριστικών Νομισματικών Συναλλαγών (OMT) της ΕΚΤ ως πρόσθετο μέσο για τον μετριασμό της κρίσης.

Τέλος, ο ρόλος του ESM στην επίλυση χρηματοπιστωτικών κρίσεων περιλαμβάνει την αποκατάσταση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση της αγοράς μέσω προγραμμάτων διαρθρωτικής προσαρμογής που στοχεύουν στην επίτευξη πρωτογενούς

πλεονάσματος, το οποίο θα βοηθήσει στην άμβλυση των ανησυχιών των επενδυτών σχετικά με τη φερεγγυότητα μιας χώρας.

Η προσέγγιση του ESM για την οικονομική βοήθεια περιλαμβάνει μια σειρά από κίνητρα και αντικίνητρα για τους δανειολήπτες. Ένα βασικό κίνητρο είναι η συμμόρφωση με το Δημοσιονομικό Σύμφωνο, το οποίο αποτελεί προϋπόθεση για τη λήψη οικονομικής βοήθειας. Ο ESM χρησιμοποιεί επίσης προϋποθέσεις, οι οποίες περιλαμβάνουν την επιβολή συγκεκριμένων όρων στη χρηματοδοτική βοήθεια προκειμένου να προωθηθούν οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και η δημοσιονομική βιωσιμότητα.

Συνολικά, ο ESM διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στην προώθηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και στον μετριασμό των επιπτώσεων των χρηματοπιστωτικών κρίσεων εντός της Ευρωζώνης. Οι λειτουργίες πρόληψης, μετριασμού και επίλυσης αποτελούν βασικά στοιχεία μιας αποτελεσματικής προσέγγισης για τη διαχείριση χρηματοπιστωτικών κρίσεων και τα κίνητρα και τα αντικίνητρα του ESM για τους δανειολήπτες είναι σημαντικά εργαλεία για την προώθηση της δημοσιονομικής ευθύνης και της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης.

5.3 Ο μηχανισμός ανάκαμψης και σταθερότητας (RRF)

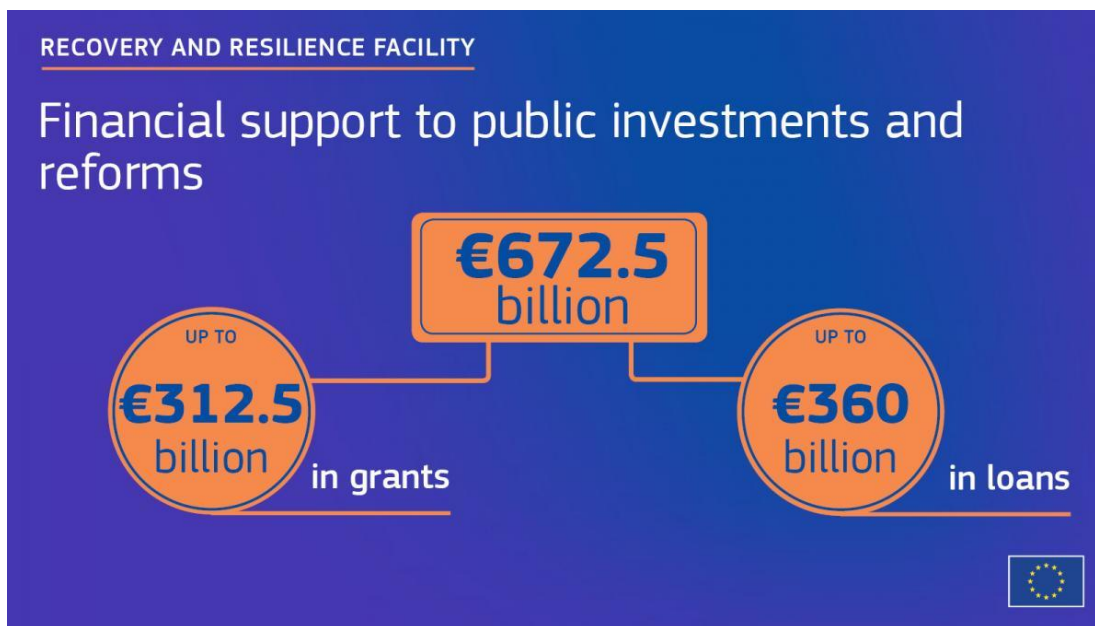
Ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (RRF)⁸ είναι ένα χρηματοδοτικό μέσο που ιδρύθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) για να βοηθήσει τα κράτη μέλη να αντιμετωπίσουν τις οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες της πανδημίας COVID-19. Αποτελεί μέρος της πρωτοβουλίας της ΕΕ Next Generation, η οποία είναι ένα πακέτο μέτρων που έχει σχεδιαστεί για να στηρίζει τις χώρες της ΕΕ στον απόηχο της πανδημίας.

Στο πλαίσιο του RRF, τα κράτη μέλη μπορούν να υποβάλουν αίτηση για επιχορηγήσεις και δάνεια συνολικού ύψους 672,5 δισεκατομμυρίων ευρώ για μια τριετία,

⁸ https://commission.europa.eu/business-economy-euro/economic-recovery/recovery-and-resilience-facility_el

αρχής γενομένης από την 1η Φεβρουαρίου 2020. Αυτά τα κεφάλαια προορίζονται να υποστηρίξουν τομείς πολιτικής όπως η πράσινη μετάβαση, ο ψηφιακός μετασχηματισμός, η ετοιμότητα για κρίσεις και πολιτικές για παιδιά και νέους. Τα εθνικά σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας θα είναι επιλέξιμα για χρηματοδότηση, εάν επικεντρωθούν σε αυτούς τους τομείς πολιτικής και πληρούν ορισμένα κριτήρια, συμπεριλαμβανομένης της απαίτησης να διατεθεί τουλάχιστον το 37% του προϋπολογισμού στη δράση για το κλίμα και τουλάχιστον το 20% σε ψηφιακές δράσεις. Για να λάβουν χρηματοδότηση, τα κράτη μέλη πρέπει επίσης να δεσμευτούν ότι θα σέβονται το κράτος δικαίου και τις θεμελιώδεις αξίες της ΕΕ.

Το RRF θα διοικείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία θα είναι υπεύθυνη για την παρακολούθηση της υλοποίησης της διευκόλυνσης και ενδέχεται να καλείται να συζητήσει την πρόοδο της ανάκαμψης της ΕΕ με τις επιτροπές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου κάθε δύο μήνες. Για να διασφαλίσει τη διαφάνεια, η Επιτροπή θα θέσει στη διάθεση των κρατών μελών ένα ολοκληρωμένο σύστημα πληροφόρησης και παρακολούθησης, το οποίο θα τους επιτρέπει να παρέχουν συγκρίσιμες πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούνται τα κεφάλαια και θα επιτρέποντας τον σωστό έλεγχο της χρήσης τους. Οι πληρωμές των οικονομικών συνεισφορών στα κράτη μέλη θα πραγματοποιηθούν έως τις 31 Δεκεμβρίου 2026.

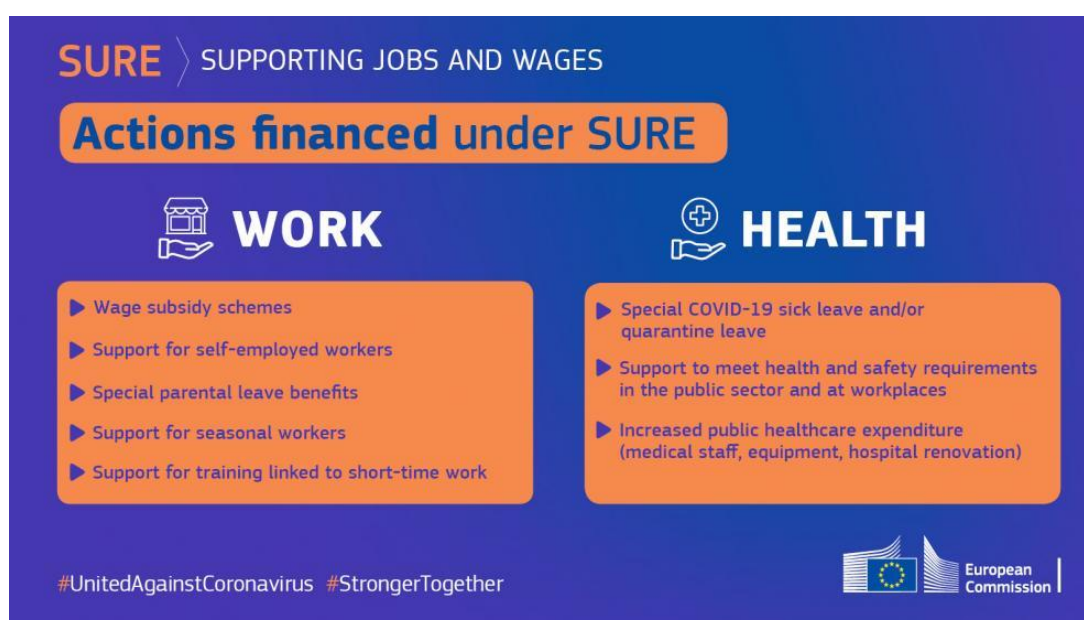

Εικόνα 8 Ο Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας Πηγή: European Union

5.4 Το πρόγραμμα υποστήριξης για τον μετριασμό της ανεργίας SURE.

Η υποστήριξη για τον μετριασμό των κινδύνων ανεργίας σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης (SURE)⁹ είναι ένα μέσο της ΕΕ που δημιουργήθηκε για την προστασία των θέσεων εργασίας και των εισοδημάτων που επηρεάζονται από την πανδημία COVID-19. Παρέχει οικονομική στήριξη στα κράτη μέλη με τη μορφή δανείων για τη χρηματοδότηση εθνικών προγραμμάτων εργασίας μικρής διάρκειας, μέτρα για τη διατήρηση των θέσεων εργασίας και τη στήριξη των εισοδημάτων και ορισμένα μέτρα που σχετίζονται με την υγεία. Το πρόγραμμα SURE σημείωσε επιτυχία στον μετριασμό των αρνητικών κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων της πανδημίας, με τα εθνικά μέτρα για την αγορά εργασίας που υποστηρίζονται από τη SURE εκτιμάται ότι μείωσαν την ανεργία κατά σχεδόν 1,5 εκατομμύρια άτομα το 2020. Συνολικά εγκρίθηκε οικονομική βοήθεια ύψους 94,3 δισεκατομμυρίων ευρώ για 19 κράτη μέλη, με 89,6 δισ. ευρώ να έχουν εκταμιευθεί μέχρι στιγμής. Η SURE έχει υποστηρίξει περίπου 31 εκατομμύρια ανθρώπους το 2020, συμπεριλαμβανομένων 22,5 εκατομμυρίων εργαζομένων και 8,5

εκατομμυρίων αυτοαπασχολούμενων ατόμων, και έχει επιτρέψει σε περίπου 2,5 εκατομμύρια επιχειρήσεις που έχουν πληγεί από την πανδημία να διατηρήσουν εργαζομένους. Η ΕΕ έχει επίσης συγκεντρώσει επιπλέον κεφάλαια για τη SURE μέσω εκδόσεων κοινωνικών ομολόγων, καθιστώντας την τον μεγαλύτερο εκδότη κοινωνικών ομολόγων στον κόσμο. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε μια σύσταση που ονομάζεται Αποτελεσματική Ενεργή Υποστήριξη στην Απασχόληση (EASE) μετά την κρίση του COVID-19, η οποία περιγράφει μια στρατηγική προσέγγιση για τη μετάβαση από τα έκτακτα μέτρα σε μέτρα ανάκαμψης πλούσια σε θέσεις εργασίας.

Εικόνα 9 Τομείς χρηματοδότησης του προγράμματος SURE. Πηγή:European Commission

5.4.1 Συστήματα μειωμένου ωραρίου στα πλαίσια του μηχανισμού SURE

Οι ρυθμίσεις για μειωμένα ωράρια εργασίας είναι ρυθμίσεις απασχόλησης που επιτρέπουν στις επιχειρήσεις να μειώσουν προσωρινά τις ώρες εργασίας για τους υπαλλήλους τους λόγω οικονομικής ύφεσης ή άλλων λόγων. Αυτές οι ρυθμίσεις έχουν σχεδιαστεί για να βοηθήσουν τις επιχειρήσεις να αποφύγουν την απόλυση των

⁹ https://economy-finance.ec.europa.eu/eu-financial-assistance/sure_en

εργαζομένων τους, κάτι που μπορεί να είναι δαπανηρό και ενοχλητικό, και να βοηθήσουν τους εργαζομένους να διατηρήσουν το εισόδημα και την εργασιακή τους κατάσταση σε δύσκολες οικονομικές περιόδους.

Σύμφωνα με τους (Arpaia et al,2010) οι ρυθμίσεις για σύντομο ωράριο μπορεί να είναι ένα χρήσιμο εργαλείο για τον μετριασμό των αρνητικών επιπτώσεων της οικονομικής ύφεσης τόσο στις επιχειρήσεις όσο και στους εργαζόμενους. Για τις επιχειρήσεις, οι ρυθμίσεις για βραχυχρόνια εργασία μπορούν να συμβάλουν στη μείωση του κόστους εργασίας και στην αποφυγή της ανάγκης για απολύσεις, κάτι που μπορεί να είναι επωφελές για τη διατήρηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας. Για τους εργαζομένους, οι ρυθμίσεις για σύντομο ωράριο μπορούν να παρέχουν έναν τρόπο διατήρησης του εισοδήματος και της εργασιακής τους κατάστασης, ακόμη και αν μειωθούν οι ώρες εργασίας τους.

Ωστόσο, οι ρυθμίσεις για βραχυχρόνια εργασία μπορεί επίσης να έχουν ορισμένα πιθανά μειονεκτήματα. Για παράδειγμα, οι εργαζόμενοι μπορεί να αντιμετωπίσουν μείωση του εισοδήματος και μπορεί να δυσκολεύονται να τα βγάλουν πέρα, ειδικά αν έχουν υψηλά πάγια έξοδα. Επιπλέον, οι επιχειρήσεις ενδέχεται να αντιμετωπίσουν προκλήσεις όσον αφορά το συντονισμό και την εφαρμογή ρυθμίσεων εργασίας μικρής διάρκειας, καθώς μπορεί να χρειαστεί να προσαρμόσουν τα χρονοδιαγράμματα και τις διαδικασίες παραγωγής τους.

Συνολικά, οι ρυθμίσεις για βραχυχρόνια εργασία μπορεί να είναι ένα χρήσιμο εργαλείο για τον μετριασμό των αρνητικών επιπτώσεων της οικονομικής ύφεσης, αλλά μπορεί να μην είναι κατάλληλες για όλες τις επιχειρήσεις ή τους εργαζόμενους. Είναι σημαντικό για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και τις επιχειρήσεις να λαμβάνουν υπόψη τα πιθανά οφέλη και μειονεκτήματα των ρυθμίσεων εργασίας σύντομου χρόνου όταν αποφασίζουν εάν και πώς θα τις εφαρμόσουν

5.5 Next Generation Eu

Το Next Generation EU (NGEU)¹⁰ (Alcidi,2020) είναι ένα σχέδιο που συμφωνήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Ιούλιο του 2020 για την αντιμετώπιση των οικονομικών επιπτώσεων της κρίσης COVID-19 στα κράτη μέλη. Το σχέδιο περιλαμβάνει ένα ταμείο 750 δισεκατομμυρίων ευρώ που θα χρηματοδοτηθεί από το νέο χρέος της ΕΕ και θα προστεθεί στον προϋπολογισμό της ΕΕ. Αυτό το ταμείο προορίζεται να προσφέρει μια σημαντική και συντονισμένη απάντηση στην κρίση, καλύπτοντας τις άμεσες οικονομικές ανάγκες των κρατών μελών, ενώ παράλληλα προωθεί τη μακροπρόθεσμη ανάκαμψη και ανθεκτικότητα.

Μια βασική πτυχή του NGEU είναι το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, το οποίο αποτελεί 672,5 δισεκατομμύρια ευρώ του συνολικού ταμείου. Αυτό το ταμείο θα εκταμειωθεί τόσο ως επιχορηγήσεις (312,5 δισεκατομμύρια ευρώ) όσο και ως δάνεια (360 δισεκατομμύρια ευρώ), με στόχο να στηρίξει τα κράτη μέλη στις προσπάθειές τους να ανακάμψουν από την κρίση και να δημιουργήσουν ανθεκτικότητα για το μέλλον. Η κατανομή αυτών των κεφαλαίων θα βασίζεται σε κριτήρια που έχουν σχεδιαστεί για να διασφαλίσουν ότι η ανάκαμψη είναι βιώσιμη, χωρίς αποκλεισμούς και δίκαιη για όλα τα κράτη μέλη.

Εκτός από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, το NGEU περιλαμβάνει διατάξεις για επιχορηγήσεις ευέλικτης πολιτικής συνοχής για τη στήριξη της μετάβασης σε μια πράσινη και ψηφιακή οικονομία, καθώς και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας σε μελλοντικές κρίσεις. Αυτές οι διατάξεις αντικατοπτρίζουν την αναγνώριση ότι η κρίση του COVID-19 έχει τονίσει την ανάγκη να αντιμετωπίσει η ΕΕ μακροπρόθεσμες διαρθρωτικές προκλήσεις, όπως η μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα και ο ψηφιακός μετασχηματισμός.

Συνολικά, η NGEU αντιπροσωπεύει μια σημαντική και συντονισμένη απάντηση στην κρίση COVID-19 και τις οικονομικές επιπτώσεις της στα κράτη μέλη. Αποσκοπεί στην παροχή άμεσης οικονομικής στήριξης, ενώ παράλληλα προωθεί τη μακροπρόθεσμη

ανάκαμψη και ανθεκτικότητα. Η αποτελεσματικότητα του NGEU στην επίτευξη αυτών των στόχων θα είναι σημαντικό να ληφθεί υπόψη για να καθοριστεί εάν θα γίνει μόνιμο χαρακτηριστικό των μηχανισμών οικονομικής αντίδρασης της ΕΕ.

5.6 Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και το Πανευρωπαϊκό Ταμείο Εγγυήσεων.

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ)¹¹ είναι ένας δημόσιος διεθνής χρηματοπιστωτικός οργανισμός που ιδρύθηκε το 1957 για την προώθηση των αναπτυξιακών και επενδυτικών στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Δημιουργήθηκε για να παρέχει χρηματοδότηση για έργα που υποστηρίζουν τους στόχους πολιτικής της ΕΕ και για να βοηθήσει στην αντιμετώπιση των οικονομικών ανισοροπιών μεταξύ των κρατών μελών της. Η ΕΤΕπ παρέχει επίσης χρηματοδότηση για έργα σε τρίτα κράτη και σε μη ευρωπαϊκές χώρες από τη δεκαετία του 1960. Έχει γίνει η μεγαλύτερη διεθνής αναπτυξιακή τράπεζα στον κόσμο, με κεφαλαιακή βάση 243 δισεκατομμυρίων ευρώ και δανειακές δραστηριότητες συνολικού ύψους 63,3 δισεκατομμυρίων ευρώ το 2019. Η ΕΤΕπ έχει πιστοληπτική αξιολόγηση «τριπλό Α» και απασχολεί περίπου 3.450 άτομα, κυρίως στα κεντρικά της γραφεία στο Λουξεμβούργο. Περίπου το 90% των δανείων της πηγαίνει σε κράτη μέλη της ΕΕ, ενώ το υπόλοιπο 10% δανείζεται σε χώρες της Αφρικής, της Ασίας, της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής.

Ως απάντηση στον οικονομικό αντίκτυπο της πανδημίας COVID-19, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) πρότεινε την επέκταση του συνολικού δανεισμού της για το 2020, ο οποίος αρχικά είχε καθοριστεί στα 63 δισεκατομμύρια ευρώ. Η ΕΤΕπ πρότεινε επίσης τη δημιουργία του Πανευρωπαϊκού Ταμείου Εγγυήσεων (EGF), ενός ταμείου 25 δισ. ευρώ που διαχειρίζεται η ΕΤΕπ για τη στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) με στόχο την κινητοποίηση πρόσθετου κεφαλαίου έως και 200 δισ. ευρώ. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συμφώνησε με το Πανευρωπαϊκό Ταμείο Εγγυήσεων τον Απρίλιο του 2020, με στόχο να λειτουργήσει έως την 1η Ιουνίου.

¹⁰ https://next-generation-eu.europa.eu/index_en

¹¹ <https://www.eib.org/en/about/initiatives/covid-19-response/index.htm>

Τον Ιούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συμφώνησε σε ένα μεγαλύτερο πακέτο κεφαλαίων στήριξης, γνωστό ως Next Generation EU, το οποίο περιλάμβανε έως και 750 δισεκατομμύρια ευρώ στον δανεισμό και στις προκαταναμεμημένες επιχορηγήσεις. Το Πανευρωπαϊκό Ταμείο Εγγυήσεων της ΕΤΕπ παραμένει ένας από τους πιο σημαντικούς πυλώνες στην αντιμετώπιση της πανδημίας μέχρι σήμερα. Το Πανευρωπαϊκό Ταμείο Εγγυήσεων έχει σχεδιαστεί για να συνεργάζεται με εθνικές και περιφερειακές δημόσιες τράπεζες για την παροχή εγγυήσεων και υποστήριξης ρευστότητας σε ΜΜΕ και μεσαίες επιχειρήσεις, καθώς και επενδύσεις σε στρατηγικούς τομείς που είναι κρίσιμοι για την αντιμετώπιση της πανδημίας. Το Πανευρωπαϊκό Ταμείο Εγγυήσεων προορίζεται να λειτουργήσει μέχρι το τέλος του 2022 και θα παρέχει στήριξη με τη μορφή δανείων, εγγυήσεων και ιδίων κεφαλαίων. (Clifton et al,2020)

5.7 Η Επενδυτική πρωτοβουλία αντιμετώπισης του Κορωνοϊού

Η επενδυτική πρωτοβουλία αντιμετώπισης του κορωνοϊού (Coronavirus Response Investment Initiative Plus CRII+)¹² είναι ένα πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) που έχει σχεδιαστεί για να παρέχει στοχευμένη οικονομική υποστήριξη στα κράτη μέλη ως απάντηση στην πανδημία COVID-19. Το πρόγραμμα ανακοινώθηκε τον Απρίλιο του 2021 και στοχεύει να στηρίξει τα κράτη μέλη στον μετριασμό των οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων της πανδημίας, ιδιαίτερα στις ευάλωτες ομάδες.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το CRII+ θα παράσχει συνολική οικονομική βοήθεια 8 δισεκατομμυρίων ευρώ στα κράτη μέλη, με έμφαση στους τομείς που πλήττονται περισσότερο από την πανδημία, όπως ο τουρισμός, οι μεταφορές και ο πολιτισμός. Τα κεφάλαια θα διατεθούν μέσω ποικίλων μέτρων, συμπεριλαμβανομένων επιχορηγήσεων, δανείων και εγγυήσεων.

Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του CRII+ είναι η ευελιξία του, καθώς επιτρέπει στα κράτη μέλη να προσαρμόσουν τα μέτρα υποστήριξής τους για να

¹²<https://eufunds.ie/covid/coronavirus-response-investment-initiative/>

ταιριάζουν στις συγκεκριμένες ανάγκες των οικονομιών τους. Για παράδειγμα, ορισμένα κράτη μέλη μπορεί να επιλέξουν να επικεντρωθούν στην υποστήριξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ), ενώ άλλα μπορεί να δώσουν προτεραιότητα στη στήριξη των τομέων του τουρισμού και του πολιτισμού.

Το CRII+ αποτελεί μέρος της συνολικής απάντησης της ΕΕ στην πανδημία COVID-19, η οποία περιλαμβάνει μέτρα όπως το σχέδιο ανάκαμψης της ΕΕ επόμενης γενιάς και το μέσο SURE. Αυτές οι πρωτοβουλίες στοχεύουν στο να βοηθήσουν τα κράτη μέλη να ανακάμψουν από τις οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας και να οικοδομήσουν ένα πιο ανθεκτικό και βιώσιμο μέλλον.

Συνολικά, το CRII+ είναι ένα σημαντικό εργαλείο για να βοηθήσει την ΕΕ να ανταποκριθεί στις οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις που θέτει η πανδημία COVID-19. Με την παροχή στοχευμένης οικονομικής βοήθειας στα κράτη μέλη, το πρόγραμμα στοχεύει να στηρίξει τους τομείς που πλήττονται περισσότερο και να διασφαλίσει ότι η ΕΕ θα βγει ισχυρότερη από την κρίση.

5.8 Πανδημικό Πρόγραμμα Έκτακτης Αγοράς (PEPP)

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) θέσπισε το Πανδημικό Πρόγραμμα Έκτακτης Αγοράς (PEPP) ¹³ τον Μάρτιο του 2020 ως απάντηση στους οικονομικούς κινδύνους που ενέχει η πανδημία του κορωνοϊού (COVID-19). Το PEPP είναι ένα προσωρινό πρόγραμμα αγοράς περιουσιακών στοιχείων που επιτρέπει στην ΕΚΤ να αγοράζει ένα ευρύ φάσμα τίτλων του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα, συμπεριλαμβανομένων τίτλων που εκδόθηκαν από το ελληνικό δημόσιο και μη χρηματοοικονομικών εμπορικών χρεογράφων με εναπομένουσα διάρκεια τουλάχιστον 28 ημερών. Το αρχικό κονδύλιο για το PEPP ήταν 750 δισεκατομμύρια ευρώ, αλλά αυξήθηκε κατά 600 δισεκατομμύρια ευρώ τον Ιούνιο του 2020 και κατά 500 δισεκατομμύρια ευρώ τον Δεκέμβριο του 2020, ανεβάζοντας το συνολικό ποσό σε 1.850 δισεκατομμύρια ευρώ.

¹³ <https://eufunds.ie/covid/coronavirus-response-investment-initiative/>

Το PEPP έχει σχεδιαστεί για να υποστηρίζει την οικονομία της ευρωζώνης και να διατηρεί την ομαλή μετάδοση της νομισματικής πολιτικής κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Επιτρέπει στην ΕΚΤ να αγοράζει τίτλους με ευέλικτο τρόπο βάσει των συνθηκών της αγοράς και με σκοπό την αποφυγή αυστηρότερων συνθηκών χρηματοδότησης που θα μπορούσαν να επηρεάσουν αρνητικά την προβλεπόμενη πορεία του πληθωρισμού. Η κατανομή αναφοράς για τις αγορές τίτλων του δημόσιου τομέα στο πλαίσιο του PEPP βασίζεται στο κλειδί κεφαλαίου του Ευρωσυστήματος των εθνικών κεντρικών τραπεζών και η εναπομένουσα διάρκεια αυτών των τίτλων κυμαίνεται από 70 ημέρες έως 30 έτη και 364 ημέρες κατ' ανώτατο όριο.

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ αποφάσισε να διακόψει τις καθαρές αγορές περιουσιακών στοιχείων στο πλαίσιο του PEPP στα τέλη Μαρτίου 2022. Ωστόσο, οι πληρωμές κεφαλαίων που λήγουν από τίτλους που αγοράστηκαν στο πλαίσιο του PEPP θα επανεπενδυθούν τουλάχιστον μέχρι το τέλος του 2024 για να αποφευχθεί η παρέμβαση στην κατάλληλη νομισματική θέση. Τίτλοι που αγοράζονται στο πλαίσιο του PEPP διατίθενται επίσης για δανεισμό τίτλων για τη στήριξη της ρευστότητας της αγοράς και της διαθεσιμότητας εξασφαλίσεων. Η ΕΚΤ αναφέρει εβδομαδιαίες αλλαγές στο PEPP και δημοσιεύει πλήρη ιστορικά στοιχεία στην ενότητα Στατιστικά στοιχεία.

5.9 Συμπεράσματα

Η κρίση του COVID-19 αποτελεί μια τεχνητή ύφεση που προέκυψε ως αποτέλεσμα της πανδημίας. Οι κυβερνήσεις παρόλο που αναγκάστηκαν να βάλουν την οικονομία σε ύφεση μέσω της διακοπής της οικονομικής δραστηριότητας έπρεπε παράλληλα να βρουν τρόπους ώστε να αντιμετωπίσουν τους οικονομικούς κραδασμούς ως αποτέλεσμα των lockdowns. Η διακοπή της οικονομικής δραστηριότητας είχε ισχυρές οικονομικές συνέπειες σε διάφορους τομείς της οικονομίας όπως ο τουρισμός, οι εφοδιαστικές αλυσίδες με το κλείσιμο εργοστασίων, στα καύσιμα και στην απώλεια θέσεων εργασίας παγκοσμίως.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) έχει επιδείξει προσαρμοστικότητα και ανθεκτικότητα απέναντι στην πανδημία του Covid-19, με διάφορες αντιδράσεις δημόσιας πολιτικής να αναδύονται ως αποτέλεσμα προηγούμενων πλαισίων, τάσεων λόγου και ιδιαιτεροτήτων των θεσμικών χώρων (Wolff, S., & Ladi, S., 2020)

Η απάντηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην πανδημία COVID-19, η οποία ξεκίνησε το 2019 και συνεχίζει να επηρεάζει τον κόσμο μέχρι σήμερα, έχει τονίσει τα πλεονεκτήματα μιας πολυθεσμικής προσέγγισης στην ανάλυση του τρόπου με τον οποίο η ΕΕ αντιμετωπίζει τις κρίσεις. Αυτή η προσέγγιση αναγνωρίζει ότι πολλά θεσμικά όργανα και φορείς της ΕΕ διαδραματίζουν ρόλο στον καθορισμό και την παροχή της αντίδρασης της ΕΕ στην κρίση και ότι η επιρροή αυτών των θεσμών δεν είναι σταθερή αλλά ποικίλλει ανάλογα με τη συγκεκριμένη κρίση.

Παραδοσιακά, σύμφωνα με τους κανονισμούς της ΕΕ, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το οποίο αποτελείται από τους αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών μελών της ΕΕ, είναι ο πρωταρχικός θεσμός που είναι υπεύθυνος για να κατευθύνει και να αποφασίζει πώς αντιδρά η ΕΕ σε μια κατάσταση κρίσης. Ωστόσο, στην περίπτωση της πανδημίας COVID-19, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρωτοστάτησε στον ορισμό της επιδημίας ως κρίσης και ενήργησε γρήγορα για να αντιμετωπίσει τις επιπτώσεις της. Η Επιτροπή κινητοποίησε ανεξάρτητα πόρους για την αντιμετώπιση της έκτακτης ανάγκης για τη δημόσια υγεία, ενεργοποίησε μηχανισμούς πολιτικής προστασίας και

ανακατεύθυνσε τη χρηματοδότηση για την έρευνα. Άρχισε να δρα πριν από τη δήλωση της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας (ΠΟΥ) και περιέγραψε τα μέτρα και τις ενέργειες που πρέπει να λάβει η ΕΕ. Εκτός από τις άμεσες δράσεις της, η Επιτροπή κατέθεσε επίσης προτάσεις, έκανε συστάσεις και ζήτησε δράση για τον μετριασμό των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων του COVID-19, τη βοήθεια και την ενίσχυση της οικονομικής ανάκαμψης και την από κοινού προμήθεια εμβολιασμών.

Η πανδημία COVID-19 είχε σημαντικό αντίκτυπο σε διάφορες οικονομικές και κοινωνικές ομάδες, ιδιαίτερα σε εκείνες με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, επισφαλείς συμβάσεις εργασίας, αλλοδαπούς, γυναίκες, νέους και όσους δεν είναι εξοικειωμένοι με την τεχνολογία. Αυτές οι ομάδες επλήγησαν δυσανάλογα από την πανδημία, με πολλές να χάνουν τη δουλειά τους ή να αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες ως αποτέλεσμα των μέτρων που εφαρμόζονται για την επιβράδυνση της εξάπλωσης του ιού. Βιομηχανίες όπως ο τουρισμός και άλλες που κρίθηκαν «περιττές» δέχθηκαν επίσης σκληρό πλήγμα, καθώς αναγκάστηκαν να κλείσουν λόγω μέτρων κοινωνικής αποστασιοποίησης.

Ως απάντηση στις οικονομικές συνέπειες της πανδημίας, τόσο οι εθνικές κυβερνήσεις όσο και η ΕΕ εφάρμοσαν μέτρα για την παροχή υποστήριξης και βοήθειας. Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας, που είχε συσταθεί κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008, τέθηκε σε εφαρμογή τον Απρίλιο του 2020 με ευνοϊκότερους όρους από αυτούς που είχαν εφαρμοστεί στο παρελθόν. Αυτό το μέτρο ήταν αποτελεσματικό για την παροχή ρευστότητας σε κράτη μέλη που αντιμετώπιζαν δυσκολίες.

Ενεργό ρόλο έπαιξε και η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, με την ίδρυση του Πανευρωπαϊκού Ταμείου Εγγυήσεων. Το ταμείο αυτό αποδείχθηκε εξίσου αποτελεσματικό με τον νεοσύστατο φορέα, το Support to Mitigate Unemployment Risks in An Emergency (SURE), το οποίο δημιουργήθηκε αποκλειστικά για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας. Επιπρόσθετα, στο πλαίσιο εφαρμόστηκαν με επιτυχία προγράμματα βραχυχρόνιας εργασίας, με στόχο τη στήριξη των νοικοκυριών και των ΜΜΕ.

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) διαδραμάτισε επίσης κρίσιμο ρόλο στην εφαρμογή της νομισματικής και τραπεζικής πολιτικής κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Οι ενέργειες της ΕΚΤ συνέβαλαν στην παροχή στήριξης στην οικονομία και στον μετριασμό των επιπτώσεων της κρίσης στις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά.

Συμπερασματικά, η κρίση COVID-19 αποτελεί ένα παγκόσμιο φαινόμενο και διαφέρει από την τελευταία χρηματοπιστωτική κρίση του 2008. Πρόκειται, για μία υγειονομική κρίση που έχει σαφώς και μεγάλες οικονομικές επιπτώσεις. Είναι μια εξωγενής κρίση και δεν επηρεάζει τις οικονομίες των χωρών στον ίδιο βαθμό. Η ΕΕ έχει αποδείξει την ικανότητά της να μαθαίνει από προηγούμενες κρίσεις και να προσαρμόζεται σε νέες, με την εκμάθηση πολιτικών και τη θεσμική μνήμη να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην επιτάχυνση ορισμένων τάσεων πολιτικής. Ο ρόλος των κρατών μελών ήταν επίσης κρίσιμος στην προσαρμοστικότητα της ΕΕ, με τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών και την υποστήριξη των θεσμικών οργάνων της ΕΕ από βασικές χώρες όπως η Γαλλία και η Γερμανία να είναι ιδιαίτερα σημαντική. Ενώ ορισμένες αλλαγές στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων και της οικονομικής διακυβέρνησης μπορεί να είναι πιο μόνιμες, άλλες μπορεί να είναι προσωρινές και να συνδέονται με την ανάγκη για άμεσες λύσεις. Συνολικά, η ΕΕ έχει δείξει ότι είναι σε θέση να συνεργαστεί αποτελεσματικά με τα κράτη μέλη της για την αντιμετώπιση κρίσεων και ότι η πολιτικοποίηση σε ανώτατο επίπεδο μπορεί να οδηγήσει σε θετικά αποτελέσματα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η απάντηση της ΕΕ στην κρίση του Covid-19 δεν ήταν χωρίς προκλήσεις και επικρίσεις. Ορισμένα κράτη μέλη έχουν αντιμετωπίσει επικρίσεις για τον χειρισμό της πανδημίας και υπήρξαν εντάσεις μεταξύ των κρατών μελών για ζητήματα όπως η πρόσβαση σε εμβόλια και η διανομή βοήθειας. Επιπλέον, οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων της ΕΕ έχουν αντιμετωπίσει επικρίσεις για βραδύτητα και ανεπαρκή αντιμετώπιση της κρίσης. Ωστόσο, συνολικά, η ΕΕ έχει επιδείξει την ικανότητα προσαρμογής και αντίδρασης στην κρίση, χρησιμοποιώντας τόσο πολιτικοποιημένες όσο και αποπολιτικοποιημένες προσεγγίσεις ανάλογα με τις ανάγκες.

Τέλος, εφαρμογή των μηχανισμών για την αντιμετώπιση της κρίσης σύμφωνα με τα παραπάνω στοιχεία κόστισε και συνεχίζει να κοστίζει ακριβά στον προϋπολογισμό της ευρωπαϊκής ένωσης. Η ύφεση θα μπορούσε να ήταν πολύ χειρότερη χωρίς την εφαρμογή αυτών των μέτρων, ωστόσο είναι αρκετά δύσκολο να προσδιορίσουμε ακριβώς την αποτελεσματικότητα αυτών των μέτρων ακόμα και οικονομικά. Οι οικονομίες ύστερα από την εφαρμογή των μέτρων πολιτικής δείχνουν μια πιο γρήγορη ανάκαμψη στην κρίση. Η ανεργία για παράδειγμα έχει περιοριστεί σε σημαντικό βαθμό ως αποτέλεσμα των πολιτικών για τον μετριασμό της ανεργίας καθώς χωρίς την εφαρμογή τους η αύξηση της ανεργίας θα ήταν πολλαπλάσια. Τα μέτρα που έχει εφαρμόσει η ΕΕ μπορούν να χαρακτηριστούν ως επιτυχημένα καθώς πολλές επιχειρήσεις συνεχίζουν να λειτουργούν ενώ χωρίς την εφαρμογή των παραπάνω μέτρων πολιτικής θα είχαν πτωχεύσει. Επίσης, ενισχύθηκαν οικονομικά πολλές ευάλωτες κοινωνικές ομάδες και νοικοκυριά και έγινε προσπάθεια να μειωθούν οι ανισότητες σε κοινωνικές ομάδες όπως οι νέοι και οι γυναίκες.

Μένει να δούμε πώς η ΕΕ θα συνεχίσει να ανταποκρίνεται στη συνεχιζόμενη κρίση και σε τυχόν μελλοντικές καταστάσεις έκτακτης ανάγκης που ενδέχεται να προκύψουν.

Βιβλιογραφία.

- Alogoskoufis, G., & Featherstone, K. (2021). Greece and the Euro: from crisis to recovery.
- Alves, J. C., Lok, T. C., Luo, Y., & Hao, W. (2020). Crisis management for small business during the COVID-19 outbreak: Survival, resilience and renewal strategies of firms in Macau.
- Barbosa, F., Bresciani, G., Graham, P., Nyquist, S., & Yanosek, K. (2020). Oil and gas after COVID-19: The day of reckoning or a new age of opportunity. *McKinsey & Company, May, 15, 2020*.
- Bartsch, E., Bénassy-Quéré, A., Corsetti, G., & Debrun, X. (2020). *It's All in the Mix: How Monetary and Fiscal Policies Can Work or Fail Together*. Geneva ICMB International Center for Monetary and Banking Studies.
- Benigno, P., Canofari, P., Di Bartolomeo, G., & Messori, M. (2021). The ECB's Measures in Support of the COVID-19 Crisis. *IN-DEPTH ANALYSIS, 658*.
- Benmelech, E., & Tzur-Ilan, N. (2020). *The determinants of fiscal and monetary policies during the COVID-19 crisis* (No. w27461). National Bureau of Economic Research.
- Bhartiya, S. (2020). The COVID-19 Black Swan: Critical New Normals. *Cli Exp Vis Eye Res J, 3(1), 1*.
- Bol, D., Giani, M., Blais, A., & Loewen, P. J. (2021). The effect of COVID-19 lockdowns on political support: Some good news for democracy?. *European Journal of Political Research, 60(2), 497-505*.
- Buti, M., & PAPAConstantinou, G. G. (2021). *Does the EU ever learn?: from the financial crisis to the Covid-19 crisis: looking back to move forward*. European University Institute.
- Carvalho, T., Krammer, F., & Iwasaki, A. (2021). The first 12 months of COVID-19: a timeline of immunological insights. *Nature Reviews Immunology, 21(4), 245-256*.
- Cifuentes-Faura, J. (2021). Analysis of containment measures and economic policies arising from COVID-19 in the European Union. *International Review of Applied Economics, 35(2), 242-255*.
- Clifton, J., Díaz-Fuentes, D., Howarth, D., & Kavvadia, H. (2020). The role of the European Investment Bank in times of COVID-19. *2020) Public Banks and Covid-19: Combatting the Pandemic With Public Finance. Municipal Services Project (Kingston) and UNCTAD (Geneva), pp pp, 135-148*.
- Cuadrado-Roura, J. R., Martin, R., & Rodríguez-Pose, A. (2016). The economic crisis in Europe: urban and regional consequences. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society, 9(1), 3-11*.

- Dube, K., Nhamo, G., & Chikodzi, D. (2021). COVID-19 pandemic and prospects for recovery of the global aviation industry. *Journal of Air Transport Management*, 92, 102022.
- Fingleton, B., Garretsen, H., and Martin, R. L. (2015) Shocking aspects of monetary union: The vulnerability of regions in Euroland, *Journal of Economic Geography*, 15: 907–934
- Haroutunian, S., Osterloh, S., & Sławińska, K. (2021). The initial fiscal policy responses of euro area countries to the COVID-19 crisis. *Economic Bulletin Articles*, 1.
- Herold D. M., Nowicka K., Pluta-Zaremba A., Kummer S. (2021), “Covid-19 and the pursuit of supply chain resilience: reactions and “lessons learned” from logistics service providers (LSPs)”, *Supply Chain Management: An International Journal*, 26, pp. 702-714,
- Hosain, Sajjad and Rasel, Md., The Global Economic Impact of COVID-19: Three Possible Scenarios (July 12, 2020). *Journal of Economics Management and Informatics*, Vol. 11, 2020, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3649445>
- Hudson, C., Watson, B., Baker, A., & Arsov, I. (2021). The global fiscal response to COVID-19. *RBA Bulletin*, June.
- Huremović, D. (2019). Brief history of pandemics (pandemics throughout history). In *Psychiatry of pandemics* (pp. 7-35). Springer, Cham.
- Javorcik, B. (2020). Global supply chains will not be the same in the post-COVID-19 world. *COVID-19 and trade policy: Why turning inward won't work*, 111.
- Jones, E. (2020). COVID-19 and the EU economy: Try again, fail better. *Survival*, 62(4), 81-100.
- Martin, R. L. and Sunley, P. (2015): On the notion of regional economic resilience: conceptualization and explanation, *Journal of Economic Geography*, 15: 1–42
- Mouzakis, Yiannis and Odendahl, Christian. "How Greece Can Recover from COVID." Centre for European Reform, February 2021.
- Piret, J., & Boivin, G. (2021). Pandemics throughout history. *Frontiers in microbiology*, 11, 631736.
- Reinhart, C. M. and Rogoff, K. S. 2009. *The aftermath of financial crises*. *American Economic Review*, 99(2), pp.466-72
- Strauss-Kahn, M. O. (2020). Can we compare the COVID-19 and 2008 crises. *Atlantic Council*, 5.
- Thiemo Fetzer, Lukas Hensel, Johannes Hermle, Christopher Roth; Coronavirus Perceptions and Economic Anxiety. *The Review of Economics and Statistics* 2021; 103 (5): 968–978. doi: https://doi.org/10.1162/rest_a_00946

- Wolff, S., & Ladi, S. (2020). European Union responses to the covid-19 pandemic: Adaptability in times of permanent emergency. *Journal of European Integration*, 42(8), 1025-1040.
- Z. Xu, A. Elomri, L. Kerbache and A. El Omri, "Impacts of COVID-19 on Global Supply Chains: Facts and Perspectives," in *IEEE Engineering Management Review*, vol. 48, no. 3, pp. 153-166, 1 thirdquarter, Sept. 2020, doi: 10.1109/EMR.2020.3018420
- PARI, M. (2020). Coronavirus Response Investment Initiative.
- Echarte Fernández, M. Á., Nández Alonso, S. L., Jorge-Vázquez, J., & Reier Forradellas, R. F. (2021). Central banks' monetary policy in the face of the COVID-19 economic crisis: Monetary stimulus and the emergence of CBDCs. *Sustainability*, 13(8), 4242.
- De Angelis, G. (2022). A New Role for the European Stability Mechanism in Post-COVID-19 EMU? Explaining the Failure of the Pandemic Crisis Support and Assessing Ways Forward. *International Journal of Political Economy*, 51(1), 18-32.
- Kritzinger, S., Foucault, M., Lachat, R., Partheymüller, J., Plescia, C., & Brouard, S. (2021). 'Rally round the flag': the COVID-19 crisis and trust in the national government. *West European Politics*, 44(5-6), 1205-1231.
- Cuadrado-Roura, J. R., Martin, R., & Rodríguez-Pose, A. (2016). The economic crisis in Europe: urban and regional consequences. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 9(1), 3-11.

Διαδουκτιακές Πηγές.

https://economy-finance.ec.europa.eu/eu-financial-assistance/sure_el

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_20_574

<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00118/default/table?lang=en>

<https://ideas.repec.org/a/ecb/ecbart/202100013.html>

<https://cepr.org/voxeu/columns/covid-19-economic-crisis-europe-needs-more-one-instrument>